

ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Factors Affecting Youth Participation in Vientiane Activities
Buddhism of 4th year undergraduate students,
Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
พฤศจิกายน 2565

ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Factors Affecting Youth Participation in Vientiane Activities
Buddhism of 4th year undergraduate students,
Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565
พฤศจิกายน 2565

คำนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาได้ เยาวชนห่างหายจากการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เนื่องจากมีมาตรการป้องกัน ให้งดจัดกิจกรรมที่มีผู้คนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสำนักพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมเวียนเทียนเป็นรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการเวียนเทียนต่อไป และในปัจจุบันได้มีการผ่อนมาตรการในการป้องกันโควิด-19 โดยอนุญาตให้สามารถจัดกิจกรรมเวียนเทียนได้ตามปกติ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อสำรวจปัจจัยที่สามารถทำให้เยาวชนหันกลับมาเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนอีกครั้ง

ผู้วิจัยหวังว่ารายงานการวิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หากพบข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นฤมล ชอบทกลาง

โครงการวิจัย	ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้วิจัย	นางสาวนฤมล ชอบทกลาง
ปีที่ทำวิจัย	พ.ศ. 2565
อาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย	อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามเพศ โดยจำแนกเป็นรายด้านโดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีผลต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.75 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (T-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา จำนวน 187 คน (ร้อยละ 80.96) ที่เหลือเป็นเพศชาย เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา จำนวน 44 คน (ร้อยละ 19.04) รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 231 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 10 สาขา ได้แก่ สาขาภาษาไทย 35 คน สังคมศึกษา 35 คน ภาษาอังกฤษ 53 คน พลศึกษา 26 คน นาฏศิลป์ 23 คน ชีววิทยา 21 คน ฟิสิกส์ 21 คน เคมี 14 คน อุตสาหกรรมศิลป์ 14 คน และพุทธศาสนศึกษา 9 คน

1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน ส่วนใหญ่เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนคือ วันมาฆบูชา จำนวน 174 คน ร้อยละ (75.32) รองลงมาคือ วันวิสาขบูชา จำนวน 43 คน (ร้อยละ 18.16) และวันอาสาฬหบูชา จำนวน 14 คน (ร้อยละ 06.07) รวม 231 คน ซึ่งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เยาวชนให้ความสนใจมากที่สุด คือ วันมาฆบูชา เนื่องจากตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ซึ่งอยู่นช่วงต้นปี เยาวชนจึงนิยมไปทำบุญ ไปร่วมกิจกรรมเพราะ เพื่อความสิริมงคลตั้งแต่เริ่มต้นและเพื่อความสิริมงคลทั้งปี

2. สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($=3.56$, $S.D. = 1.16$) จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านศาสนพิธี อยู่ในระดับมาก ($=3.73$, $S.D. = 1.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 7 เพื่อไหว้พระ ขอพร ($= 4.01$, $S.D. = 1.03$) ข้อที่ 8 เพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ($= 4.01$, $S.D. = 0.99$) ข้อที่ 1 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ($= 3.95$, $S.D. = 1.06$) ข้อที่ 4 เพื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ($= 3.90$, $S.D. = 1.14$) ข้อที่ 5 เพื่อทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน ($= 3.73$, $S.D. = 1.12$) ส่วนที่เหลือ เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นพิธีกรรมเป็นสิ่งที่คนคิดขึ้นมา มีความมุ่งหวังผลให้เกิดสิ่งดี ๆ ในชีวิต เมื่อไหว้พระขอพรก็หวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ ซึ่งการทำบุญทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” คือการทำบุญ 3

ประเภท ดังนี้ บุญทาน การทำบุญด้วยการให้ทาน บุญศีล การทำบุญด้วยการรักษาศีลและบุญภาวนา การฝึกอบรมจิตให้เจริญด้วยสมาธิและปัญญา

2.2 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านความเชื่อ อยู่ใน ระดับมาก ($= 3.52, S.D. = 1.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการ เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อความเป็นสิริมงคล ของชีวิต ($= 3.84, S.D. = 1.14$) ข้อที่ 7 ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ ดีงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่ มั่นคงในพระพุทธศาสนา ($= 3.74, S.D. = 1.16$) ข้อที่ 8 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ($= 3.74, S.D. = 1.10$) ข้อที่ 2 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิฆฏสงสาร" หรือ การเวียนว่ายตาย เกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท ($= 3.56, S.D. = 1.12$) ข้อที่ 1 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนจะ เป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต ($= 3.53, S.D. = 1.19$) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้า ร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อพื้นฐาน ความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มีความเชื่อแบบจิตนิยมใจเป็นนายกายเป็นบ่าว ใจสำคัญกว่ากายให้คุณค่าทางจิตใจมากกว่าความสุขสบายที่ได้จากวัตถุและเชื่อว่าคนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจมากกว่าสิ่งแวดล้อม

2.3 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ($= 3.22, S.D. = 1.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย การเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 5 เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด ($= 3.62, S.D. = 1.12$) ข้อ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา ($= 3.52, S.D. = 1.18$) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง วัดล้วนมีค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา นั้น นอกจากจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนแล้วยังเป็นการดึงดูดประชาชนจากทั่วทุกสารทิศเข้ามาทำบุญที่วัด นอกจากการกราบไหว้พระขอพร ประชาชนส่วนใหญ่ยังช่วยบริจาคตามจุดบริจาคตามกำลังศรัทธาของตนเองเพื่อช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัดอีกด้วย

2.4 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($= 3.78, S.D. = 1.0$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ ($= 3.89, S.D. = 1.08$) เทศกาลและแหล่งการศึกษาเล่าเรียนทางพระพุทธศาสนาเป็น เทศกาลที่พระภิกษุ สามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนตลอดพรรษา ดังนั้นกิจกรรมเวียนเทียนทาง

พระพุทธศาสนาจึงเป็นวันที่พระภิกษุ สามเณรสามารถสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตนตามหลังคำสอนของพระพุทธศาสนาและให้ได้เรียนรู้ ให้เข้าใจถึงความสำคัญของวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา

2.5 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ ปัจจัย ทั้ง 4 ด้าน ของเพศชาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก (= 3.69, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี (= 3.79, 1.14) ปัจจัยด้านความเชื่อ (= 3.69, 1.18) และปัจจัยด้านการศึกษา (= 3.90, 0.97) ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (= 3.38, 1.13) อยู่ในระดับปานกลาง และ ของเพศหญิง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (= 3.44, 1.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี (3.66, 1.20) และด้านการศึกษา (= 3.64, 1.15) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

3. สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า เยาวชนระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเยาวชนที่มีเพศแตกต่างกันความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกันทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านศาสนพิธี 2) ด้านความเชื่อ 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Research Title	Factors Affecting Youth Participation in Vientiane Activities Buddhism of 4th year undergraduate students, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Author	Miss Naruemon Chobthodklang
Year	2021
Research Advisor	Mr. Suchart Pimphan

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1. To study the factors affecting youth in participating in circular activities buddhist candle. 2. To compare the factors affecting youths participating in Buddhist cycle activities. by gender Classified by aspects by the sample group in this research is 4th year undergraduate students at Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The research instrument was a survey of the opinions of youths affecting the factors of participating in the Buddhist candlelight activities. The quality of the tool was determined by content validity from 3 experts and the mean confidence. (Reliability) equal to 0.75. The statistics used in the data analysis were percentage (Percentage), mean (Mean), standard deviation (Standard Deviation) and T-test.

The results showed that :

1. Summary of the preliminary data analysis of the respondents classified into 3 aspects as follows:

1.1 Summary of the results of the preliminary data analysis of the respondents regarding gender, most of them were female, ie, 187 participants (80.96%) participated in the Buddhist candlelight activity (80.96%) and the rest were males. 44 people (19.04 percent) participated in the Buddhist candlelight procession, including 231 respondents. The samples used in this research were Fourth year undergraduate students, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, totaling 10 branches, namely Thai language 35 people, social studies 35 people, English 53 people, physical education 26 people, dramatic arts 23 people, biology 21 people, physics 21 people, chemistry 14 people, art industry 14 people, and Buddhism. Study 9 people

1.2 Summary of the preliminary data analysis of the respondents on important Buddhist days that organizes Vientiane activities Most of the youths participated in the candlelight activity, namely Makha Bucha Day with 174% (75.32), followed by Visakha Bucha Day with 43 people (18.61%) and Asanha Bucha Day with 14 people (06.07%), totaling 231 people. The important day in Buddhism that the youngsters are most interested in is Makha Bucha Day, because it falls on the 15th day of the 3rd lunar month, which is in the beginning of the year, so young people like to go to make merit. to participate in activities because For the prosperity from the beginning and for the prosperity of the whole year

2. Conclusion of the study of opinions on factors affecting youth in participating in Buddhist candlelight activities of 4th year undergraduate students, Nakhon Ratchasima Rajabhat University Overall, it's at a high level. Mean (=3.56, S.D. = 1.16) classified into 4 aspects as follows:

2.1 Conclusion of the study of opinions on factors affecting youth in participating in Buddhist candlelight activities Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in the ordinance At a high level (=3.73, S.D. = 1.09) So the ritual is what people come up with. Have the expectation to produce good things in life The making of merit in Buddhism is called "Bun Kiriawat", which is merit making in 3 types as follows: merit-making, merit-making by giving, merit-making by keeping the precepts and merit-making. Training the mind to grow with concentration and wisdom.

2.2 Summary of the study of opinions on factors affecting youth in participating in circular activities buddhist candle Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University In terms of belief, it was at a high level (= 3.52, S.D. = 1.15). Most Thai people have basic beliefs. belief from Buddhism have a ideological belief The mind is the master, the body is the servant. The mind is more important than the body, values the mind more than the material pleasures and believes that a person's good or bad depends on the state of the mind rather than the environment.

2.3 Conclusion of the study of opinions on factors affecting youth in participating in circular activities buddhist candle Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in the economy It was at the moderate level (= 3.22, S.D. = 1.19). Temples all have the same expenses as the general public. Therefore, organizing the Buddhist candlelight procession In addition to helping to promote tourism for the community, it also attracts people from all over the world to make merit at the temple. In addition to paying homage to the Buddha Most people also donate at the donation points according to their own faith to help support the expenses for the temple as well.

2.4 Conclusion of the study of opinions on factors affecting youth in participating in Buddhist candlelight activities Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in education At a high level (= 3.78, S.D. = 1.0). Buddhist festivals and learning sources are festivals where monks Novices must study and study throughout the rainy season. Therefore, the Buddhist candlelight procession is the day when the monks Novices can instruct people to follow the teachings of Buddhism and to learn. to understand the importance of Makha Bucha Day, Visakha Bucha Day, and Asarnha Bucha Day.

2.5 Summary of the study of opinions on factors affecting youth in participating in circular activities buddhist candle Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University Classified by sex, the factors in all 4 aspects of males overall were at a high level (= 3.69, S.D. = 1.10) and that of females. Overall, it was at a moderate level with an average of (= 3.44, 1.21).

3. Summary of the results of the comparison of opinions on factors affecting youth in participating in Buddhist candlelight activities. Undergraduate student, 4th year, Nakhon Ratchasima Rajabhat University by gender It was found that youth of different sexes There was a level of opinion on the factors in participating in the Buddhist candlelight procession. The overall picture is different. when considering each aspect It was found that youth of different sexes had different opinions on factors participating in Buddhist candlelight activities in all aspects. statistically significant at the .05 level.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีโดยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย คือ อาจารย์สุชาติ พิมพ์พันธ์ ตลอดจนคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ที่คอยให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะตรวจแก้ไขรายงานการวิจัยจนกระทั่งรายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ให้โอกาสในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ และพัฒนางานวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรม เวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยพล ธงภักดี อาจารย์โยธิน มาหาและอาจารย์ชินวัชร นิลเนตร ที่ได้เสียสละเวลา ในการประเมินคุณภาพเครื่องมือการวิจัยให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อแก้ไขงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ซึ่งส่งผลให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์

นฤมล ชอบทกลาง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ญ
สารบัญ	ฎ
สารบัญตาราง	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย (ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปร)	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
สมมติฐานในการวิจัย	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	14

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมเวียนเทียนในวัน	44
สำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของพิธีกรรมที่ได้รับ	45
จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มี	46
ผลต่อสังคมไทย	
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบุญ	49
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ	54
งานที่วิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	70
การวิเคราะห์ข้อมูล	70
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	71

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผลการวิจัย	86
ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	91
ภาคผนวก ก	92
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	93
หนังสือขอความอนุเคราะห์	94
ภาคผนวก ข	98
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	99
ประวัติย่อของผู้วิจัย	108

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขา	68
3.1	ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ	69
4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำแนกตามเพศ	74
4.2	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	74
4.3	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวม	75
4.4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านศาสนพิธี	76
4.5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านความเชื่อ	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.6	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อ เยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านเศรษฐกิจ	79
4.7	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อ เยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการศึกษา	80
4.8	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อ เยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ	81
4.9	เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน ทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ	82

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นองค์การที่มีบทบาทและความสำคัญต่อมนุษย์ ศาสนาถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศาสนาทำหน้าที่ในการขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับได้ กล่าวคือ ทำหน้าที่ขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความเชื่อและความศรัทธาของมนุษย์ในการเลือก ปฏิบัติตนของมนุษย์ ซึ่งองค์ประกอบของศาสนาประกอบด้วย ผู้ก่อตั้งศาสนา หลักคำสอน นักบวช ศาสนิกชน ศาสนสถาน และพิธีกรรม ซึ่งองค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์ได้ปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา คือ พิธีกรรม เพราะพิธีกรรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นต่อสิ่งที่เชื่อเคารพ ศรัทธาอย่าง เป็นรูปแบบและเป็นพิธีการ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ว่าต้องมีความถูกต้องตามข้อกำหนดไว้อย่างเป็น ลำดับและมีขั้นตอนเสมอ

ซึ่งพิธีกรรมเวียนเทียนก็เป็นพิธีกรรมรูปแบบหนึ่งที่คนนับถือพระพุทธศาสนาเลือกจัดกิจกรรมที่มีต่อความเชื่อของตนเอง และพิธีกรรมเวียนเทียนที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานตั้ง สมัยทวารวดี ประเทศไทยได้รับคตินี้มาจากอินเดียพร้อมกับพระพุทธศาสนา โดยปรากฏหลักฐาน การแสดงความเคารพการเวียนเทียนในพระไตรปิฎก ซึ่งใช้คำว่า เวียนประทักษิณาวัตร คือเวียนขวา 3 รอบ เป็นเครื่องหมายที่แสดงออกซึ่งการเคารพบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างสูงสุด และเพื่อระลึกถึงหลัก คำสอนของพระพุทธเจ้า การเวียนเทียนเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญ พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติด้วยความสำรวมเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้พบเห็น ซึ่งวัดต่างๆให้ความสำคัญ ได้ กำหนดให้เวียนเทียนรอบปูชนียสถาน หรือพระเจดีย์ ซึ่งวันที่จัดกิจกรรมเวียนเทียนมีดังนี้ วัน มาฆบูชา (ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) วันวิสาขบูชา (ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) และวัน อาสาฬหบูชา (ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนในประเทศ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 93.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561; ออนไลน์) ซึ่งคนส่วนใหญ่ใน ประเทศจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ทุกปี พิธีกรรมที่นิยมปฏิบัติ คือ พิธีกรรมเวียนเทียน ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวัน อาสาฬหบูชา ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จึงไม่สามารถทำให้จัดพิธีกรรม เวียนเทียนได้เหมือนปีที่ผ่านมา อีกทั้งยังเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมเวียนเทียนเป็นแบบ ออนไลน์ จึงอาจจะส่งผลให้วัยรุ่นในยุคปัจจุบัน ไม่ได้สัมผัสกับกิจกรรมเวียนเทียน การปฏิบัติในการ เวียนเทียน หรือศาสนพิธีที่จัดขึ้นในวันสำคัญทางศาสนาหรือห่างจากการเข้าวัดทำบุญซึ่งจากข่าว ไทยรัฐ (2564, ออนไลน์) ได้ออกข่าวว่า ในช่วงวันวิสาขบูชา 2564 ในสถานการณ์ โควิด-19 ที่ อุทัยธานี พุทธศาสนิกชนเดินทางมาทำบุญที่วัดบางตา ส่วนหนึ่งมาใส่บาตร ถวายภัตตาหารแล้วกลับ

ส่วนการเวียนเทียน วัดเปิดให้มาได้ทั้งวัน เพื่อลดการแออัด ไม่ให้คนมารวมตัว ซึ่งในวันที่ 26 พฤษภาคม 2564 วันวิสาขบูชา วันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แต่ด้วยในปีนี้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อพ่อค้า แม่ค้า ตลาดขายดอกไม้สดในจังหวัดอุทัยธานีซบเซาอย่างหนัก คนออกมาซื้อดอกไม้ไปทำบุญไหว้พระในวันวิสาขบูชา น้อยมาก ที่ตลาดขายดอกไม้เทศบาลเมืองอุทัยธานี ซึ่งเป็นตลาดขายดอกไม้สดที่มีพ่อค้าแม่ค้าตั้งแผงขายดอกไม้สดมากที่สุด พ่อค้าแม่ค้าต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ขายดอกไม้สดได้น้อยมาก โดยเฉพาะในวันพระใหญ่ วันสำคัญทางพุทธศาสนา จะขายดีมากจนกำดอกไม้แทบไม่ทัน แต่วันพระใหญ่ในวันวิสาขบูชาในวันนี้ กลับขายไม่ดี ทั้งที่ราคาดอกไม้สดที่กำลังขาย โดยเฉพาะดอกบัวก็ขายราคาเดิม ไม่ได้ขึ้นราคาแต่อย่างใด ขายกำละ 5 – 10 บาท เท่านั้น

ซึ่งทางด้านกรมการศาสนาได้ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมร่วมกับวัดและองค์กรเครือข่ายพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติ แต่เนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้การจัดกิจกรรมต้องปฏิบัติตามมาตรการคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค จึงเน้นเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้ความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามแนววิถีใหม่ภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เน้นสร้างการรับรู้และรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมคือ กิจกรรม 1 ปฏิบัติ 1 ถวายเป็นพุทธบูชา และได้จัดแสดงนิทรรศการกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผ่านสื่อออนไลน์ Web Application “อยู่บ้าน สร้างบุญ” เพื่อให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยได้เผยแพร่ คติธรรม ข้อคิด หลักธรรมคำสอนจากนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง ท่องดินแดนพุทธภูมิ ชมประวัติและความสำคัญของเวณีย์สถานที่เกี่ยวของกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและร่วมเขียนปณิธานความดีจากการนำหลักธรรมคำสอนมาประพฤติ ปฏิบัติ ถวายเป็นพุทธบูชา รวมถึงเปิด โอกาสให้โอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมเวียนเทียน ออนไลน์ โดยทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2565, ออนไลน์) ได้เชิญชวนพุทธศาสนิกชนมาเวียนเทียนออนไลน์ผ่านทาง www.เวียนเทียนออนไลน์.com เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส covid-19

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมเวียนเทียนให้สอดคล้องต่อความต้องการของเยาวชนและเพื่อให้กิจกรรมเวียนเทียนยังคงสืบต่อไป ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทาง

พระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมเวียนเทียนให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อนำมาเป็นแนวทาง
ในการพัฒนากิจกรรมเวียนเทียนให้สอดคล้องต่อความต้องการของเยาวชนเพื่อให้กิจกรรมเวียน
เทียนยังคงสืบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. วันสำคัญในการศึกษา

วันสำคัญในการศึกษา ได้แก่ วันที่จัดพิธีกรรมเวียนเทียน เพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย
ใน วันสำคัญ รวม 3 วัน ดังนี้

1. วันมาฆบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ประมาณเดือนกุมภาพันธ์
2. วันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ประมาณเดือนพฤษภาคม
3. วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ประมาณเดือนกรกฎาคม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากประชากรคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 550 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 231 คน

3. ตัวแปรอิสระ ตัวแปรอิสระที่ศึกษาในครั้งนี้คือ

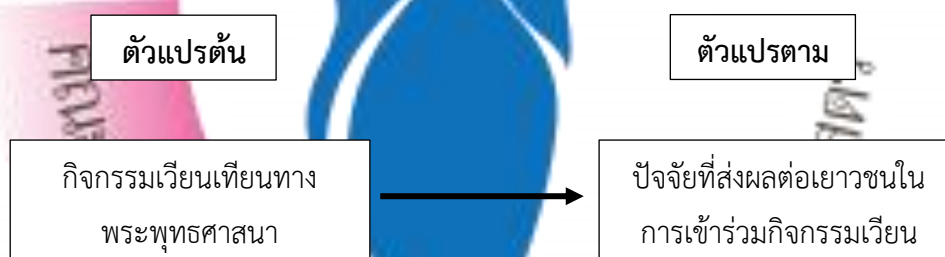
1) เพศ คือ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ใช้สูตรในการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ระดับความน่าจะเป็นในการสุ่ม คือ 95% ได้ขนาดจำนวนตัวอย่าง 231 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มที่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Probability Sampling) แบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและ เพศหญิง ตามความเหมาะสมกับกลุ่มประชากร มีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง

3. ระยะเวลา เดือนมีนาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2565

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน

2. ปัจจัยในแต่ละด้านที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่เป็นแรงจูงใจ องค์ประกอบ สิ่งที่ตั้งใจดูความสนใจ ที่ส่งผลต่อเยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองนครราชสีมา ในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา เมืองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านศาสนพิธี หมายถึง กิจกรรมที่ผู้คนที่ให้ความสนใจในวันที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน เช่น การทำบุญ การใส่บาตร การสวดมนต์ เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง กิจกรรมเวียนเทียนที่จัดขึ้นในวัน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

1.2 ด้านความเชื่อ หมายถึง แรงจูงใจที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจและการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เช่น มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างให้กับชีวิต ต้องการความสงบทางจิตใจ เป็นต้น

1.3 ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งกระตุ้นความสนใจที่ส่งผลให้เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เช่น เพื่อไปเที่ยวกิจกรรมเวียนเทียนที่วัดจัดขึ้น นำดอกไม้ธูปเทียนไปขายเพื่อหารายได้ เพื่อสนับสุนน การท่องเที่ยวให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

1.4 ด้านการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เพื่อสามารถ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ทั้งทางเจตคติและด้านพฤติกรรม จากการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทาง พระพุทธศาสนา

2. เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. กิจกรรมเวียนเทียน หมายถึง กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาที่ปฏิบัติด้วยวิธีการเดินเวียนรอบปูชนียสถานสำคัญ เช่น อุโบสถวิหาร หรือพระพุทธรูปเพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยในวันสำคัญต่างๆ โดยใช้เทียนธูปและดอกไม้เป็นเครื่องสักการบูชา

4. วันสำคัญ หมายถึง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

2.1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของพิธีกรรมที่ได้รับจากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน

2.1.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน

2.1.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย

2.1.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบุญ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

2.3 งานที่วิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เสนอ ความหมาย ความเป็นมา พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทย องค์ประกอบ ประเภท และโครงสร้างของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

1. ความหมายของคำว่าพิธีกรรม

นักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความของคำว่าพิธีกรรมไว้ดังนี้

พระมหาอุดร สุทธิญาโณและคณะ (2559, น. 5) ได้กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำต่อสิ่งที่เชื่อเคารพศรัทธาอย่างเป็นรูปแบบและพิธีการ ซึ่งรูปแบบที่ว่าต้องเป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามข้อกำหนดไว้อย่างเป็นลำดับและมีขั้นตอนเสมอ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2542, น. 788) ได้ให้ความหมายของคำว่า พิธีกรรม หมายถึง งานที่จัดขึ้น ตามลัทธิความเชื่อ ตามขนบธรรมเนียมประเพณี ความขลังหรือความเป็นสิริมงคล เช่น พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีมงคลสมรส เป็นต้น

นัชพล คงพันธ์ (2563, น. 263-264) ได้กล่าวว่า พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้นเป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้

ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรืออีกนัยหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตามต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน ตามความเชื่อและความศรัทธาของตนเองในแต่ละศาสนา จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, น. 2) ได้กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง แนวทางปฏิบัติสืบทอดกันมานับว่าเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติให้รู้ถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างชัดเจน โดยเผยแพร่ความรู้แก่เยาวชน และองค์กรภาครัฐทุกส่วนให้สามารถ นำไปปฏิบัติเองได้ หมายความว่าทำให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เกิดความชำนาญ และแนะนำผู้อื่นได้ ที่สำคัญ คือการปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้เยาวชนประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ในการทำพิธีอย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ส่งผลให้สังคมไทยมีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

สรุป พิธีกรรม หมายถึง การกระทำหรือแนวปฏิบัติต่อสิ่งทีตนเองศรัทธาอย่างมีรูปแบบหรือมีแบบแผน ก่อให้เกิดความเชื่อความศรัทธา เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งทีคาดหวังไว้ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป

2. ความเป็นมาของพิธีกรรม

พระมหากษัตริย์ สุทธิญาณและคณะ (2559, น. 5) ได้กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์พัฒนาการมาจากการได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ อันเป็นประสบการณ์ภายนอก ที่นอกเหนือจากประสบการณ์ตรงที่ตนเองได้เห็นแต่กลับเป็นประสบการณ์อันได้รับจากการบอกเล่ากลายเป็นปรัมปรา แล้วยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตกลายเป็นลัทธิแล้วนำไปสู่การปฏิบัติต่อลัทธิความเชื่อ เมื่อลัทธิความเชื่อเหล่านั้นได้พัฒนาขึ้นมาเป็นศาสนา การปฏิบัติต่อความเชื่อ ลัทธิศาสนานั้นจึงกลายมาเป็นพิธีกรรมทางศาสนาในปัจจุบัน ศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ศาสนาฝ่ายเทวนิยม คือศาสนาที่มีความเชื่อในเรื่องของพระเจ้า ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู เป็นต้น
2. ศาสนาฝ่ายอเทวนิยม คือ ศาสนาที่ไม่มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาขงจื้อ ศาสนาบาไฮ เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นศาสนาฝ่ายใด องค์ประกอบของศาสนาที่สำคัญคือ พิธีกรรม

สรุป ความเป็นมาของพิธีกรรมคือความเชื่อของมนุษย์ ทีพัฒนาการมาจากการได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ทีทำให้เกิดเป็นประสบการณ์ และได้เล่าสืบต่อกันมากลายเป็นเรื่องเล่าปรัมปรา และทำให้เกิดการแบ่งศาสนาออกเป็น 2 ลัทธิ คือ ศาสนาฝ่ายเทวนิยม และศาสนาฝ่ายอเทวนิยม

3. พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศไทย

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 11-12) กล่าวว่า ประมาณ พ.ศ.235 พระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งราชวงศ์โมริยะ ผู้ปกครองอินเดีย ทรงส่งสมณทูต 2 องค์ คือ พระโสณเถระและพระอุตตระเถระ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งจดหมายเหตุจันระบุว่า อยู่ระหว่างพุกาม(พม่า) กับพระนครของเขมรจึงน่าจะหมายถึงดินแดนสยามในปัจจุบัน

ผู้ปกครองรัฐในขณะนั้นซึ่งเรียกตนเองว่า อาณาจักรทราวตี ได้ยอมรับนับถือศาสนาใหม่นี้ อย่างเต็มที่ ทำให้ประชาชนต่างหันมาให้ความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแพร่หลาย อีกทั้งเนื้อที่แห่งพระพุทธศาสนาก็สอดคล้องกับลักษณะของคนไทยและไม่เป็นปฏิปักษ์รุนแรงกับความเชื่อเดิม

ศาสนาพุทธนิกายแรกที่เข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้คือ นิกายมหายาน ซึ่งมีความเชื่อในหลักว่า พระพุทธเจ้ามีหลายพระองค์จุเกิดหลายในมหาสมุทร นอกจากนี้ยังการเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ว่า คือบุคคลผู้ทำความดีอย่างยิ่งยวด แต่ไม่ยอมเข้าสู่โลกนิพพาน หากยังอยู่ในโลกนี้ เพื่อช่วยสรรพสัตว์ให้ข้ามพ้นจากทุกข์ พระโพธิสัตว์มีหลายพระองค์ เช่น ปัทมาณีโพธิสัตว์ มัญชุศรีโพธิสัตว์หรือพระอวโลกิเตศวรผู้มีชื่อเสียงและได้รับการนับถือมากที่สุด

ราวศตวรรษที่ 12 ในอาณาจักรทราวตี พระพุทธศาสนานิกายมหายาน (เถรวาท) จึงเริ่มเข้ามา มีบทบาทและเจริญที่สุดในสมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ด้วยแนวคิดหลักที่เน้นเหตุและผล เสนอแนวทางการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายไม่เบียดเบียน ทำให้ภิกษุนี้เจริญควบคู่กับบ้านเมืองในแถบนี้ตลอดมา

ในสมัยสุโขทัย ารูปแบบของพุทธศาสนาจากประเทศศรีลังกา โดยผ่านทางเมืองเมาะตะมะของมอญด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ในวัตรปฏิบัติอันเคร่งครัดสงบเสงี่ยม ทำให้ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับศรีลังกานั้นมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งล้วนมีต้นกำเนิดมาจากศาสนาทั้งสิ้น

สรุป พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งได้ส่งสมณทูต 2 พระองค์ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ พระโสณเถระและพระอุตตระเถระ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งจดหมายเหตุจันระบุว่า อยู่ระหว่างพุกาม(พม่า) กับพระนครของเขมรจึงน่าจะหมายถึงดินแดนสยามในปัจจุบัน ซึ่งพุทธศาสนานิกายแรกที่ได้รับการยอมรับนับถือคือ นิกายมหายาน และมีความเจริญมากที่สุดในสมัยสุโขทัย

4. องค์ประกอบของพิธีกรรม

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 12-13) ได้อธิบายองค์ประกอบของพิธีกรรมไว้ดังนี้

4.1 ความเชื่อ หรือความศรัทธา พิธีจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความเชื่อ ความศรัทธา ต่อลัทธิศาสนานั้นๆ เช่น เชื่อว่ามีพระเจ้า เชื่อว่าจะได้ทำเปตพลีให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับกุศลที่อุทิศไป หรือแม้แต่เชื่อว่าถ้าป่วยมีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นอยู่เสมอ ให้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสืบชะตาก็จะหาย เป็นต้น

4.2 ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึง ผู้ที่สามารถจะสื่อสารโลกมนุษย์ไปยังสภาวะที่ลี้ลับ หรืออำนาจลึกลับ ที่คนธรรมดาไม่สามารถที่จะสื่อไปได้ จึงต้องอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้สื่อความต้องการไปสู่อำนาจลึกลับเช่น พระเจ้า เทพเจ้า เทวดา ผี เป็นต้น

4.3 ภาษา คือการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับพระเจ้าหรือเทพเจ้า ผู้ประกอบพิธี การทำนาย เป็นการสื่อสารจากอำนาจลึกลับนั้นสู่มนุษย์

4.4 พิธีกรรมนั้นๆ มีผลต่อจิตใจผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตามพิธีกรรมศาสนา แล้ว จึงรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่ตนเองประสบอยู่

4.5 การใช้สัญลักษณ์ คือ การจัดพิธีกรรมในแบบต่างๆ จะต้องมียุปกรณ์ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องเช่นต่างๆ ตลอดจนการแสดงกิริยาท่าทางเช่น การรำ การประนมมือ การไหว้ เป็นต้น

4.6 การใช้สื่อต่างๆ เช่น สื่อทางเสียง มีการขับร้อง บรรเลงดนตรี เพื่อให้เกิดความสงบและอิมเอมใจ เพื่อให้พิธีนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์

สรุป ศาสนามือองค์ประกอบของพิธีกรรม มีทั้งหมด 6 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านความเชื่อ 2) ผู้ประกอบพิธีกรรม 3) ภาษา 4) พิธีกรรมนั้นๆ 5) การใช้สัญลักษณ์ 6) การใช้สื่อต่างๆ

5. ประเภทของพิธีกรรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, น. 9-10) ได้แยกประเภทของพิธีกรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. พิธีที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ พิธีแต่งงาน พิธีขอขมา พิธีบายศรี พิธีศพพิธีเลี้ยงผี ฯลฯ

2. พิธีเกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ การทำบุญบ้านพิธีสืบสองเดือน ฯลฯ นอกจากนี้พิธีกรรมที่จัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ เหล่านี้แล้วยังสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ อีก 10 ประเภท คือ

2.1 พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน เช่น สวดมนต์ บำเพ็ญภาวนา สรรเสริญ กราบไหว้ครูอาจารย์ หรือเทพยดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสำนักหรือโบสถ์ ฯลฯ

2.2 พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว เป็นการกระทำในกรณีที่สถานการณ์ยังไม่อำนวยหรือพิธีกรรมที่กระทำเป็นประจำ เช่น พิธีการวางศิลาฤกษ์ พิธีการบวงสรวงพระภูมิเจ้าที่ พิธีการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาสถิตชั่วคราวแล้วเชิญกลับ ฯลฯ

2.3 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการชำระล้างบาป เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศจีน และอินเดีย วันกระทำพิธีเป็นวันก่อนวันเพ็ญและเดือนแรมในแต่ละเดือน และในช่วงก่อนกระทำพิธีกรรมที่สำคัญ

2.4 พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยง ราชบัณฑิต พราหมณ์ หรือนักปราชญ์ ในวาระสำคัญของผู้ประสงคเป็นเจ้าภาพ

2.5 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

2.6 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเบิกปฐมฤกษ์ ด้วยการกระทำในฤกษ์งามยามดีสำหรับ สถานที่ การทำงาน หรือของอันนั้นเป็นการแสดงถึงการเริ่มต้น

2.7 พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณี เป็นพิธีที่หน่วยราชการ หรือประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดวัน โดยประชุมกัน เช่น วันพืชมงคล ประเพณีทำขวัญข้าว เป็นต้น

2.8 พิธีกรรมเฉพาะบุคคล จะเป็นการกระทำในโอกาสอันพึงเกิดความปิติ เช่น การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ โคนจุก แต่งงาน เป็นต้น โดยมากมักถือเอาฤกษ์ดี ซึ่งถูกโฉลกกับผู้เป็นเจ้าของงานพิธีนั้นๆ เพื่อเสริมขวัญและกำลังใจ

2.9 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการอ้อนวอนของพระเจ้า เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและ สมหวัง เช่น พิธีการบนบานศาลกล่าว พิธีกรรมบูชาเพื่อขอบุตร เป็นต้น

2.10 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการพลีสุกกรรม หรือการบูชาครู หรืองานพิธีประจำปี จะ กระทำกันเพียงปีละครั้ง เช่น พิธีตรียัมปวาย พิธีพลีสุกกรรมของพรหมสถาน เป็นต้น

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 13-14) ได้จำแนกพิธีกรรมออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. พิธีกรรมศาสนา ได้แก่ พิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อศาสนา พระเจ้า คำสอน ได้แก่ การถวายสังฆทาน ถวายผ้ากฐิน การทำบุญตักบาตร การรับศีลจุ่ม การสวดอ้อนวอนพระเจ้า การบูชารูปเคารพ พิธีล้างบาป พลีสุกกรรม บูชาครู เป็นต้น ซึ่งพิธีดังกล่าวจะเป็นข้อปฏิบัติตามพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ ตามแต่ผู้ปฏิบัติจะนับถือศาสนาใด

2. พิธีกรรมลัทธิความเชื่อ ได้แก่ พิธีกรรมความเชื่อที่ว่าตนเองมีพ่อเกิด แม่เกิด พ่อเถน ย่าเถน หรือเชื่อว่าชีวิตคนขึ้นอยู่กับดวงเกิด เส้นลายมือ ตลอดจนความเชื่อ ที่นอกเหนือจากศาสนาที่ตนนับถือ แต่ไม่เชื่อถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น พิธีครอบครู พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ หรือพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

3. พิธีกรรมจากจารีตประเพณี เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อที่มีข้อปฏิบัติสืบทอดกันมา ใครไม่ปฏิบัติตามก็อาจจะมีการลงโทษหนัก-น้อย-เบาแล้วแต่จารีตที่แต่ละกลุ่มหนัก-น้อย-เบาตั้งขึ้น

4. พิธีกรรมวัฒนธรรมประเพณี เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการวางระเบียบของสังคมนั้นๆ ให้มีการปฏิบัติต่อกัน เช่น พิธีปฏิญาณตนสวนสนามของทหาร พิธีการกราบไหว้ การรับของผู้ใหญ่ เป็นต้น

6. โครงสร้างของพิธีกรรม

สุเมธ เมธาวิทยกุล (2547, น. 3-4) ได้อธิบายโครงสร้างของพิธีกรรมแยกออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. พิธีกรรมตามปฏิทิน (chronological Ritual) เป็นพิธีกรรมที่คนทุกกลุ่มในสังคมปฏิบัติกัน เป็นประจำ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดที่เคยทำมาในปีก่อนๆ หมุนเวียนครบรอบใน 1 ปี แต่ละเดือนของปีหนึ่งก็จะมี พิธีที่กำหนดไว้เป็นวันๆ และยังมีรายละเอียดลงไปอีกกว่าเวลาใดวันใด

2. พิธีกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งชีวิต หรือพิธีกรรมตามวงจรชีวิต (Ritual of the Life) เมื่อ ชีวิตของบุคคลแต่ละคนในสังคมจะเปลี่ยนช่วงของสถานภาพหนึ่งไปยังสถานภาพหนึ่ง

3. พิธีกรรมพิเศษ (Specail Ritual) พิธีกรรมพิเศษเป็นพิธีกรรมที่นอกเหนือจากพิธีกรรมตามเทศกาลและพิธีกรรมตามวงจรชีวิต เหตุที่แยกออกมากล่าวอีกหมวดหนึ่งต่างหาก เพราะเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติ ปฏิบัติกันโดยไม่ได้มีกำหนดเวลาที่แน่นอนและไม่เป็นไปตามเหตุการณ์ของวงจรชีวิตของแต่ละคน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เสนอ ความหมาย ความเชื่อ ระเบียบการปฏิบัติ ข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม เวียนเทียน มีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียน

นักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความของคำว่าพิธีกรรมเวียนเทียนไว้ดังนี้

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม(2552, น. 12) ได้กล่าวว่า การเวียนเทียน หมายถึง การบูชาพระรัตนตรัยด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แก้ว ชิตตะขบ(2555;60) ได้กล่าวว่า พิธีเวียนเทียน หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนถือดอกไม้ธูปเทียนที่จุดไว้ ประนมมือ ทำประทักษิณ หรือทักษิณาวรรต คือเดินเวียนขวา รอบพระอุโบสถหรือปูชนียวัตถุในวัดหรือในพุทธสถาน โดยสำรวมใจ น้อมระลึกถึงพระคุณอันประเสริฐของ

พระรัตนตรัยในขณะที่เดินอยู่นั้น เสร็จแล้วนำดอกไม้รูปเทียนนั้นปักบูชาอันเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงด้วยเครื่องสักการบูชา

นราภัทร เพชรธมณี (ออนไลน์ ; 2564)การเวียนเทียน คือ การเดินเวียนรอบปูชนียสถานสำคัญ เช่น อุโบสถ วิหาร หรือพระพุทธรูปเพื่อระลึกคุณของพระรัตนตรัยในวันสำคัญต่าง ๆ เวียนประทักษิณวัตร คือ เวียนขวา 3 รอบเป็นเครื่องหมายถึงการแสดงออกซึ่งความเคารพบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างสูงสุด

สรุป พิธีกรรมเวียนเทียน หมายถึง การบูชาพระรัตนตรัย โดยการเดินเวียนรอบปูชนียสถานสำคัญ ซึ่งพุทธศาสนิกชนถือดอกไม้รูปเทียน เดินเวียนขวา 3 รอบ เป็นเครื่องหมายถึงการแสดงออกซึ่งความเคารพบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างสูงสุด

2. ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียน

เกริก ท่วมกลาง(2553, น. 13-14) ได้กล่าวว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดพุทธศาสนาที่เรายึดปฏิบัติสืบมาจนปัจจุบัน ในวันวิสาขบูชาตอนเช้าพุทธศาสนิกชนจะไปทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา และในตอนเย็นก็ไปเวียนเทียนที่วัด การเวียนเทียน จะใช้เทียน 1 เล่ม รูป 3 ดอก และดอกไม้ โดยแต่ละองค์ประกอบ มีความหมาย ดังนี้

1. เทียน หมายถึง การบูชาพระธรรม พระวินัย
2. รูป หมายถึง การบูชาคุณทั้ง 3 ของพระพุทธเจ้า คือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ
3. ดอกไม้ หมายถึง การบูชาคุณของพระสงฆ์

สรุป ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเวียนเทียนมีสัญลักษณ์ 3 สิ่ง que แสดงออกถึงการเคารพพระรัตนตรัย คือ เทียน รูป และดอกไม้ การเวียนเทียนจะเป็นการกระทำเพื่อระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ช่วยให้เรามีจิตใจแจ่มใส มีจิตใจสงบ และเกิดกำลังใจที่จะทำความดีตลอดไป

3. ระเบียบปฏิบัติการเวียนเทียน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 22-23) ได้อธิบายข้อปฏิบัติสำหรับผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ไว้ดังนี้

1. เมื่อถึงกำหนดวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ทางวัดประกาศให้คนในชุมชนทราบ และบอกกำหนดเวลาประกอบพิธีด้วยว่าจะประกอบเวลาไหน จะเป็นตอนบ่ายหรือตอนค่ำ แล้วแต่สะดวก
2. เมื่อถึงเวลาที่กำหนด ทางวัดตระฆังให้สัญญาณแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทราบ มาประชุมพร้อมกันที่หน้าพระอุโบสถหรือลานพระเจดีย์อันเป็นหลักของวัดนั้นๆ ฝึกชอยู่แถวหน้าสุด ถัดไปสามแถว ท้ายสุดเป็นอุบาสก อุบาสิกา จัดให้เพศชายอยู่กลุ่มชาย เพศหญิงอยู่กลุ่มหญิง หรือปล่อยให้คละกันตามอัธยาศัย ทุกคนถือดอกไม้รูปเทียน ควรกะขนาดของเทียนให้จุดเดินได้จนครบ 3 รอบ ไม่หมดระหว่างเดิน

3. เมื่อพร้อมแล้ว ประธานสงฆ์จุดเทียนและธูป ทุกคนจุดของตนตาม ถีอดอกไม้ธูปเทียนที่จุดและประนมมือหันหน้าเข้าหาปูชนียสถานที่จะทำพิธีกรรมเวียนเทียน แล้วกล่าวคำบูชาตามแบบที่กำหนด ตามประธานสงฆ์จนจบ

4. ประธานสงฆ์ประนมมือถือดอกไม้ธูปเทียนเดินนำหน้าแถวไปทางขวามือสถานที่เวียนเทียน คือ เดินเวียนไปทางขวาของตนเองหน้าเข้าหาสถานที่ที่ทำพิธีกรรมเวียนเทียนนั้นจนครบ 3 รอบ ในแต่ละรอบให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณและพระสังฆคุณ ตามลำดับ

สรุป เมื่อถึงเวลาที่กำหนดในการเวียนเทียน วัดประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบ เมื่อพร้อมแล้ว ประธานสงฆ์จุดเทียนและธูป ทุกคนจุดของตนตาม ถีอดอกไม้ธูปเทียนที่จุดและประนมมือหันหน้าเข้าหาปูชนียสถานที่จะทำพิธีกรรมเวียนเทียน ประธานสงฆ์เดินนำแถวหน้า ในแต่ละรอบให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณและพระสังฆคุณ ตามลำดับ

4. ข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน

การเวียนเทียน เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญ พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติด้วยความสำรวม เพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้พบเห็น ทั้งชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่นและชาวต่างประเทศ ได้มีนักวิชาการได้อธิบายข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ดังนี้

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม(2552, น. 12-13) ได้อธิบายข้อปฏิบัติสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ไว้ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนเวียนเทียน

1. อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ทำจิตใจให้เบิกบาน
2. แต่งกายให้สุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับสถานที่
3. เตรียมเครื่องบูชาให้พร้อม เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน
4. ควรเดินทางมาถึงวัดหรือสถานที่ประกอบพิธีเวียนเทียนเทียนก่อนเริ่ม

เดินเวียนเทียน

5. เมื่อเดินทางมาถึงวัดควรเข้าไปบูชาพระรัตนตรัยเพื่อร่วมศาสนพิธีตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงออกมาเตรียมตัวด้านหน้าพระอุโบสถหรือสถานที่ประกอบพิธีเวียนเทียน

2. การปฏิบัติตนขณะเวียนเทียน

1. เมื่อเริ่มเวียนเทียน ต้องสำรวมกาย วาจา ใจ ให้สงบเรียบร้อย
2. ควรรักษาระยะการเดินทางให้ห่างจากคนข้างหน้าพอสมควรเพื่อไม่ให้ธูปเทียนโดนผู้อื่น เพราะจะทำให้เสื้อผ้าผู้อื่นเสียหายหรือบาดเจ็บได้
3. ควรเดินเวียนเทียนอย่างเป็นระเบียบ ไม่เร็วหรือช้าเกินไปหรือเดินแข่ง

กัน

4. เจริญภาวนาระลึกถึงพระพุทธคุณในรอบแรก พระธรรมคุณ ในรอบสอง และพระสังฆคุณในรอบที่สาม

5. ไม่ควรหยอกล้อหรือพูดคุยกันในขณะเวียนเทียน เพราะเป็นการไม่เคารพต่อพระ รัตนตรัยและสถานที่ ตลอดจนทำให้ผู้อื่นเกิดความรำคาญหรือเกิดอุบัติเหตุได้

6. เมื่อเวียนเทียนครบ 3 รอบ ให้นำดอกไม้ธูปเทียนไปวางและปักธูปเทียนในที่ที่จัดเตรียมไว้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันที่มีเหตุการณ์สำคัญบางอย่างเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าซึ่งจะกำหนดเอาวันที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้นในชีวิตของพระองค์เป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเวียนเทียน ดังนี้ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา

1. วันมาฆบูชา

ได้มีนักวิชาการได้อธิบายความหมายของวันมาฆบูชาไว้ ดังนี้

1.1 ความหมาย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2536, น. 39) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนมาฆะหรือเดือน 3 (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า มาฆปุรณิ แปลว่า การบูชาพระในวันเพ็ญ เดือน 3 ถ้าปีใดมีเดือนอธิกมาส มีเดือน 8 สองหน วันมาฆบูชาจะเลื่อนไปเป็นวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 และเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ แก่พระอรหันต์จำนวน 1250 รูป

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ(2555, น. 92) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชา ย่อมาจากคำว่า "มาฆบูรณมีบูชา" แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน 3 นับเป็นวันจาตุรงคสันนิบาต แปลว่า การประชุมพร้อมกัน 4 ประการ

แก้ว ชิตตะขบ(2555, น. 19) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชา คือ วันแสดงโอวาทปาติโมกข์ ย่อมาจากคำว่า "มาฆบูรณมีบูชา" แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน 3 เป็นชื่อของพิธีบูชาและการทำบุญในพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ทางจันทรคติของไทย (ทางสุริยคติ จะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์) ซึ่งเรียกกันว่า วันเพ็ญเดือน 3 หรือในบางปีปฏิทินมีอธิกมาส คือมีเดือน 8 สองหนจะเลื่อนไปตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 หรือวันเพ็ญเดือน 4

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย(2555, น. 21) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชาไว้ว่า เป็นชื่อของพิธีบูชาและการทำบุญในพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งปรารภการประชุมใหญ่ของพระสาวก เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาตคือ การประชุมสาวก ประกอบด้วยองค์ 4

สุริย์ มีผลกิจ(2549, น. 70) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชาไว้ว่า คือวันเพ็ญเดือน 3 ซึ่งตรงกับวันจาตุรงคสันนิบาต ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่ภิกษุ จำนวน 1250 รูป ที่มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 1) ได้ให้ความหมายของวันมาฆบูชาไว้ว่า มาฆบูชา ตรงกับ วันเพ็ญเดือนมาฆะ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญทางพุทธศาสนา ในวันนั้นนอกจากเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะแล้ว ยังเป็นวันที่พระสงฆ์ 1,250 รูป มาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์เหล่านั้นล้วนเป็น เอหิภิกขุ คือได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้า และล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6

สรูป วันมาฆบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนมาฆะหรือเดือน 3 ย่อมาจากคำว่า "มาฆบูรณมีบูชา" คือ วันแสดงโอวาทปาติโมกข์และเป็นวันที่พระสงฆ์ 1,250 รูป มาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์เหล่านั้นล้วนเป็น เอหิภิกขุ คือได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้า และล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6

1.2 ความสำคัญ

ได้มีนักวิชาการได้อธิบายความสำคัญของวันมาฆบูชาไว้ ดังนี้

พระมหาอูตร สุทธิญาโณ(2559, น. 89) ได้อธิบายความสำคัญวันมาฆบูชาไว้ว่า วันมาฆบูชาเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 มีเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน 1,250 รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6 และเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า ในวันนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ทุกสังคม มีเนื้อหาโดยสรุปคือ ให้ละความชั่ว ทำแต่ความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555 ; 27-28) ได้อธิบายความสำคัญวันมาฆบูชาไว้ดังนี้

1. วันมาฆบูชา เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันพระธรรม เป็นวันสำคัญเพราะเป็นวันที่พระพุทธองค์ ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนา จนทำให้พระพุทธศาสนาได้วัฒนาสถาพรมาจนถึงทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาเห็นว่าควรถือ เป็นวันสำคัญยิ่งวันหนึ่งถ้าจะถือว่าวันวิสาขบูชาเป็น วันพระพุทธ เพราะเป็นวันที่ได้มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกแล้วก็ควรถือเอาวันมาฆบูชาเป็น วันพระธรรม เพราะวันนี้เป็นวันที่พระพุทธเจ้าได้

ทรงประกาศหลักธรรมของพระพุทธองค์ อย่างเป็นทางการ ท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ชีนาสพถึง 1,250 รูป ฉะนั้น พระองค์จึงได้ประกาศให้ถือเอาวันนี้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง และได้จัดเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรง บำเพ็ญพระราชกุศลสืบสืบกันมาเป็นประจำ ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้น มาแม้ในปัจจุบันก็ยังถือเป็นพระราชพิธีอยู่การบำเพ็ญพระราชกุศลของพระมหากษัตริย์นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน

2. วันมาฆบูชา เป็นวันกัตถัญญแห่งชาติ เนื่องจากในปี พ.ศ.2549 รัฐบาลไทยได้ เล็งเห็นความสำคัญของวันมาฆบูชา โดยถือว่าเหตุการณ์สำคัญที่เหล่าพุทธสาวกทั้ง 1250 รูป ได้กลับมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความรักในพระพุทธองค์ หลังจากได้ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมิได้นัดหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่เวทีก่อนบริสุทธิ์ นอกจากนี้จะมีขึ้นเพื่อเป็นการแสดงออกถึงวันแห่งความรักอันบริสุทธิ์ของชาวพุทธแล้ว ยังมีขึ้นเพื่อส่งเสริมค่านิยมให้คนยึดถือความกตัญญูเป็นสำคัญ ซึ่งในวันนี้ อาจจะส่งการ์ดอวยพร มอบของขวัญ หรือดอกไม้แก่ผู้มีพระคุณ เป็นการแสดงออกถึงความระลึกถึงพระคุณความหวังดีของผู้ให้

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 3) ได้อธิบายความสำคัญวันมาฆบูชาไว้ว่า ทุกวัน มาฆบูชา มีความสำคัญในฐานะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาท วัเป็นหลักพิจารณาและปฏิบัติของ สาวกในการดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ

ปาติโมกข์ ตามรูปศัพท์มีความหมายว่า ทำผู้รักษาให้พ้นจากกิเลสและทุกข์แบ่ง ออกเป็นอาณาปาติโมกข์ และโอวาทปาติโมกข์

โอวาทะปาติโมกข์ คือโอวาทหรือคำแนะนำสั่งสอนที่ไม่มีการปรับโทษ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา อธิบายความของสมณะและบรรพชิตหน้าที่จะพึงทำและวิธีการ ดำเนินชีวิตของสมณะและบรรพชิต

สรูป มีเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน 1,250 รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6 และเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันพระธรรมและเป็นวันกัตถัญญแห่งชาติ เนื่องจากในปี พ.ศ.2549 รัฐบาลไทยได้ เล็งเห็นความสำคัญของวันมาฆบูชา โดยถือว่าเหตุการณ์สำคัญที่เหล่าพุทธสาวกทั้ง 1250 รูป ได้กลับมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความรักในพระพุทธองค์ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาท วัเป็นหลักพิจารณาและปฏิบัติของ สาวกในการดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1.3 ความเป็นมา

มีนักวิชาการได้อธิบายความเป็นมาของวันมาฆบูชาไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้อธิบายความเป็นมาของวันมาฆบูชาไว้ว่า หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 9 เดือน ขณะนั้นเมื่อเสร็จพุทธกิจการแสดงธรรมที่ถ้ำสุกรขา

ตาแล้ว เสด็จมาประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ วันนั้นตรงกับวันเพ็ญ เดือนมาฆะ หรือ เดือน 3 ในเวลาบ่าย พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประทับของพระพุทธเจ้า โดยมีได้นัดหมาย นับเป็นความอัศจรรย์ที่มีองค์ประกอบครบ 4 ประการ คือ

1. วันนั้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3
2. พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย
3. พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6
4. พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ได้รับการอุปสมบท โดยตรงจากพระพุทธเจ้า

เพราะเหตุที่มีองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันจาตุรงคสันนิบาตและในโอกาสนี้พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประกาศหลักการอุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

เกริก ท่วมกลาง(2553, น. 7-9) ได้อธิบายความเป็นมาของวันมาฆบูชาไว้ว่า มาฆบูชา คือวันเพ็ญ กลางเดือน 3 เป็นวันที่พระจันทร์โคจร เข้าเสวยมาฆฤกษ์ คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เมื่อครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเวฬุวันาราม กรุงราชคฤห์ ในตอนต้นพุทธกาล ถึงวันมาฆบูรณมี เพ็ญแห่งมาฆมาส ซึ่งตรงกับวันทำพิธีศิวราตรีของพวกพราหมณ์

พระสงฆ์ที่ไปประกาศศาสนาในที่ต่าง ๆ ได้กลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้าที่กรุงราชคฤห์ พระองค์จึงประทานโอวาทปาติโมกข์ การมาประชุมครั้งนี้เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต แปลว่า การประชุมพร้อมกัน 4 ประการ ดังนี้

1. พระสงฆ์ที่มาประชุมล้วนเป็นพระอรหันต์และได้รับอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น
2. พระสงฆ์ที่มีประชุม มีจำนวน 1,250 รูป
3. พระสงฆ์ 1,250 รูป มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
4. วันนั้นเป็นวันพระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์

เหตุการณ์ดังกล่าวจึงถือเป็นวันสำคัญ คือ วันมาฆบูชา

วันมาฆบูชาเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนแสดงความเคารพต่อพระธรรม มาฆะ เป็นชื่อของ เดือน 3 มาฆบูชา ย่อมาจากคำว่า มาฆบูรณมี แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญ เดือน 3 ถ้าปีใดมีเดือนอธิกมาส คือมีเดือน 8 สองหน วันมาฆบูชาก็เลื่อนไปเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4

เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เวฬุวันาราม ในวันเพ็ญเดือน 3 พระพุทธองค์ ทรงเห็นโอกาสที่พระสงฆ์มาเป็นจำนวนมาก จึงทรงแสดงธรรมเทศนาให้ภิกษุเหล่านั้นฟัง เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ ในท่ามกลางของสงฆ์ ใจความสำคัญในพระธรรมเทศนาที่ ทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์ มี 3 ประการ คือ

1. ให้ละเว้นความชั่ว
2. ให้ทำความดี
3. ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส

ซึ่งถือเป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเป็นการประกาศหลักธรรมในศาสนาพุทธที่ใช้มาถึงปัจจุบัน

วันมาฆบูชาถือเป็นวันสำคัญทางศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่จะได้ระลึกถึงพระธรรม ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 3 ของทุกปี ทางการถือเป็นวันหยุดราชการ 1 วัน

สรุป ความเป็นมาของวันมาฆบูชา คือหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 9 เดือน ขณะนั้นเมื่อเสร็จพุทธกิจการแสดงธรรมที่ถ้ำสุกรขาตาแล้ว เสด็จมาประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ วันนั้นตรงกับวันเพ็ญ เดือนมาฆะ หรือ เดือน 3 ในเวลาบ่าย พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า 1,250 รูป ได้มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประทับของพระพุทธเจ้า โดยมีได้นัดหมาย นับเป็นความอัศจรรย์ที่มีองค์ประกอบครบ 4 ประการ คือ เป็นวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 เป็นวันที่พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย เป็นวันที่พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อิถุญา และพระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ได้รับการอุปสมบท โดยตรงจากพระพุทธเจ้า และเกิดหลักธรรมที่สำคัญ คือ หลักโอวาทปาติโมกข์

1.4 หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

มีนักวิชาการได้อธิบายหลักธรรมที่ควรปฏิบัติไว้ดังนี้

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 9-10) กล่าวว่าพุทธศาสนิกชนผู้มุ่งพัฒนาตนเองตามหลักธรรมแห่งวันมาฆบูชาดังกล่าว ข้างต้นจึงยึดถือแนวทางการปฏิบัติหลักธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพราะพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งถือเป็นแบบอย่างแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธายึดมั่นในคุณของพระรัตนตรัยพึงปฏิบัติตามหลักธรรมอื่นๆที่นำสุขมาให้ อีก ดังนี้

1. ให้ทาน ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรในช่วงเช้าหรือเพล บริจาคทรัพย์ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ยากไร้และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
2. รักษาศีล สำรวมระวังกายและวาจาด้วยการรักษาศีล 5 หรือศีล 8 พร้อมทั้งบำเพ็ญเบญจธรรมสนับสนุน
3. เจริญภาวนา บำเพ็ญภาวนาด้วยการไหว้พระสวดมนต์และปฏิบัติสมาธิ และวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 91-93) กล่าวว่า หลักธรรมที่สำคัญของวันมาฆบูชา มีหลายประการเพราะถือว่าวันมาฆบูชา เป็นวันพระธรรม เนื่องจากพระพุทธเจ้าได้วางหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาไว้ใน “โอวาทปาติโมกข์” คือ หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา หลักธรรม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ อุดมการณ์ 4 หลักการ 3 วิธีการ 6 ดังนี้

1. อุดมการณ์ 4 ประการ

1. ความอดทน คือ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ
2. ความไม่เบียดเบียน คือ การงดเว้นจากการทำร้ายรบกวนผู้อื่น
3. ความสงบ คือ การปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ
4. นิพพาน คือ การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8

2. หลักการ 3 ประการ

1. การไม่ทำบาปทั้งปวง คือ การไม่ทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจให้ถึงพร้อม
2. การทำกุศลให้ถึงพร้อม คือ การทำความดีทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจให้ถึงพร้อม
3. การทำจิตให้ผ่องใส คือ การทำจิตของตนให้ผ่องใสปราศจากนิวรณ์ 5 ประการ คือ ความฉันทะ ถีนมิตถะ อุทธัจจะกุกกุจจะและวิจิกิฉณา

3. วิธีการ 6 ประการ

1. ไม่ว่าร้าย คือ ไม่กล่าวให้ร้ายโจมตีใคร
2. ไม่ทำร้าย คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. สำรวมในปาติโมกข์ คือ ความเคารพระเบียบวินัย กฎ กติกา กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม
4. รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหาร
5. อยู่ในสถานที่ที่สงัด คือ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
6. ฝึกหัดจิตใจให้สงบ คือ ฝึกหัดชำระจิตใจให้สงบ มีสุขภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพดี

สรุป หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ ที่เกิดจากวันมาฆบูชา มีดังนี้ 1) ให้อภัย 2) รักษาศีล 3) เจริญ
ภาวนา 4) อุดมการณ์ 4 ประการ 6) หลักการ 3 ประการและ 6) วิธีการ 6 ประการ

1.5 พิธีกรรมที่ปฏิบัติ

มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายพิธีกรรมที่ปฏิบัติ ไว้ดังนี้

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 28) กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่
พุทธศาสนิกชน พึ่งปฏิบัติในวันมาฆบูชาคือ พุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า
และตลอดวันจะมีการบำเพ็ญกุศลอื่น ๆ เช่น ไปวัดรับศีล งดเว้นการทำบาปทั้งปวง ถวายสังฆทาน
ให้อิสระทาน (ปล่อยนกปล่อยปลา) ฟังพระธรรมเทศนา และไปเวียนเทียนรอบอุโบสถในเวลาเย็น
โดยก่อนทำการเวียนเทียนพุทธศาสนิกชนควรร่วมกันกล่าวคำสวดมนต์ แนะคำบูชาในวันมาฆบูชา
โดยปกติตามวัดต่างๆจะจัดให้มีการทำวัตรสวดมนต์ก่อนทำการเวียนเทียน ซึ่งส่วนใหญ่นิยมทำการ
เวียนเทียนอย่างเป็นทางการในเวลาประมาณ 20 นาฬิกา

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 9-13) กล่าวว่าวันมาฆบูชาถือ เป็น
วันสำคัญวันหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติเช่นเดียวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัน
อื่นๆและควรปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษดังนี้

แนวทางการปฏิบัติกิจกรรมสำหรับสถาบันต่างๆในสังคม

กิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัว

1. ทำความสะอาดบ้านเรือนระดับธงชาติและธงธรรมจักร และจัดแต่งที่
บูชาพระประจำบ้าน
2. ศึกษาเอกสาร หรือสนทนาเกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชา รวมทั้ง
หลักคือโอวาทปาติโมกข์ และแนวทางการปฏิบัติธรรมในครอบครัว
3. นำครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน
4. ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์ ฟังธรรม เวียนเทียน

เจริญจิตภาวนา

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา

1. ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนระดับธงชาติธงธรรมจักรและจัดโต๊ะหมู่
บูชา
2. ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันมาฆบูชา และ
หลักธรรม คือโอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติธรรมในสถานศึกษา
3. ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ หรือจัดนิทรรศการ ประกวดเรียงความ
ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรม บรรยายธรรม อภิปรายธรรม
4. ประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี

5. ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัดบำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญจิตภาวนา

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน

1. ทำความสะอาดบริเวณที่ทำงานระดับธงชาติ ธงธรรมจักรและจัดโต๊ะหมู่บูชา

2. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ ความสำคัญของวันมาฆบูชา รวมทั้งหลักธรรมคือ โอวาทปาติโมกข์ และแนวทางการปฏิบัติธรรมในสถานที่ทำงาน

3. จัดให้มีการบรรยายธรรม และสนทนาธรรม

4. ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ปลูกต้นไม้ บริจาคโลหิต เป็นต้น

5. หัวหน้าหน่วยงานให้โอกาสผู้ร่วมงานไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีนิยม
กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม

1. วัด สมาคม มูลนิธิ หน่วยงาน องค์กร สื่อสารมวลชน ประชาสัมพันธ์เรื่องวัน มาฆบูชา โดยใช้สื่อทุกรูปแบบ

2. จัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชา และหลักธรรมคือโอวาทปาติโมกข์ และแนวทางปฏิบัติเพื่อเผยแพร่ ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและตามสถานที่ชุมชน เช่น วัด หรือศูนย์ปฏิบัติธรรม สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง ศูนย์ การค้า รวมทั้งบนยานพาหนะต่างๆ

3. เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม และพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมรักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์ สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญจิตภาวนา

4. รณรงค์ทางสื่อมวลชนต่างๆ ให้ลด ละ เลิก อบายมุข งดจำหน่ายสุรา และสิ่งเสพติดทุกชนิด

5. ประกาศเกียรติคุณสถาบัน เปลือกบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

6. รณรงค์ให้มีการรักษาสภาพแวดล้อม ปลูกต้นไม้ทำความสะอาดที่สาธารณะ

7. จัดประกวดกิจกรรมต่างๆเช่นสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ บรรยายธรรม แต่งบทร้อยกรอง และเรียงความเกี่ยวกับวันมาฆบูชา

กิจกรรมเกี่ยวกับวัด

1. ก่อนถึงวันมาฆบูชา

1.1 เจ้าอาวาสแจ้งแก่ภิกษุสามเณร โอบาสก อุบาสิกา ในวันพระ ขึ้นแปดค่ำเดือนสาม ว่า ในพระหน้า คือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน3 เป็นวันทำพิธีมาฆบูชา

2. ในวันมาฆบูชา

2.1 ภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด คนวัด ทำความสะอาดบริเวณวัดไป ปลูกดาวสนะ จัดตั้งเครื่องสักการะ ตั้งน้ำใช้ น้ำฉัน และระดับธงธรรมจักร

2.2 เวลาเช้าและบ่ายมีการฟังพระธรรมเทศนา

2.3 เวลาค่ำให้ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา พร้อมกันที่หน้า พระอุโบสถถือดอกไม้ก่อนจุดธูปเทียนให้พระสงฆ์ผู้เป็นประธานประกาศเตือนใจให้พุทธศาสนิกชน เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อการเวียนเทียน เพื่อระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ก่อนแล้วจุดธูปเทียน

2.4 พระสงฆ์ผู้เป็นประธานนำกล่าวบูชา แล้วทำประทักษิณ คือ เดินเวียนเทียนไปทางที่มือขวาของตนหันเข้าหาพุทธะสถาน เช่น พระอุโบสถ พระมหาธาตุเจดีย์ จนครบสามรอบ แล้วจึงนำดอกไม้ธูปเทียนไปปักตามที่กำหนด

2.5 จากนั้น ภิกษุสามเณร เข้าไปในทางอุโบสถ บูชาพระรัตนตรัย ทำวัตรเย็น ส่วนโอวาทปาติโมกข์กถาจบแล้ว ให้อุบาสก อุบาสิกาทำวัตรเย็น แล้วพระสังฆเถระ แสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับโอวาทปาติโมกข์กถา จากนั้นหากภิกษุ สามเณร สวดทำนองสรภัญญะได้ ก็ให้สวดด้วย

2.6 ก่อนจุดธูปจบกิจกรรมในวันมาฆบูชาให้พุทธศาสนิกชน เจริญภาวนามัยกุศล ด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตาและสันทนาธรรม เป็นต้น

ไพฑูริย์ ยิ้มทอง (2546 ; 135-136) อธิบายแนวทางการปฏิบัติในวันมาฆบูชา ไว้ ดังนี้

1. จัดเตรียมเครื่องสักการะ ประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน

2. ก่อนออกจากบ้านชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และควรเดินทางให้ถึงจุดหมายก่อนเวลาเล็กน้อย

3. เมื่อถึงวัด ควรอยู่ในอาการที่สำรวม เพื่อรอเวลาประกอบพิธี และไม่ควรทำกิจวัตรที่ไม่สมควร ได้แก่ วิ่งเล่น หยอกเย้าแหย่กัน ทะเลาะ ชก ต่อยกัน หรือทำเสียงดัง เคาะ ระฆัง จุดดอกไม้ไฟ จุดประทัด เป็นต้น

4. เมื่อถึงเวลา ให้ทุกคนเข้าแถวเพื่อประกอบพิธี ตามสถานที่กำหนด โดยพร้อมเพรียงกัน พระสงฆ์ประธานในพิธีจะกล่าวให้โอวาท ทุกคนประนมมือตั้งใจฟังโอวาทด้วยอาการที่สงบ กล่าวว่า “สาธุ” เมื่อประธานให้โอวาทเสร็จ แล้วจุดเทียน รูป

5. ผู้กล่าวนำสวดมนต์คำบูชาเนื่องในวันมาฆบูชา และบูชาพระรัตนตรัย ผู้กล่าวตามควรกล่าวตามด้วยความเคารพ

6. หลังสวดมนต์เสร็จ พระสงฆ์ประธานในพิธีจะเดินนำเวียนเทียนตามด้วยพระสงฆ์ สามเณร นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยเวียนไปทางขวาหรือเวียนทักษิณาวฏจักรจำนวน 3 รอบในรอบแรก พึงรำลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า โดยภาวนาคาถา บทอิติปิโสภควา ไปจนจบ ในรอบที่สองให้รำลึกถึงคุณพระธรรม โดยภาวนาคาถา บทสวาทาโต ณะคะวะ ตาธัมโม ไปจนจบ และในรอบที่สาม ให้รำลึกถึงคุณพระสงฆ์ โดยภาวนาคาถา บทสุปฏิปันโน ณะคะวะโต ไปจนจบ ในระหว่างเดินทางเวียนเทียนควรทำ จิตให้สงบ มีสมาธิแน่วแน่ต่อบทสวดบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสงฆ์คุณ ไม่ควรเดินแข่งกันหรือเล่นกัน เมื่อครบสามรอบแล้ว ควรนำดอกไม้ รูป เทียน ไปวางที่จุดที่กำหนด เพื่อสะดวกแก่การเก็บ กวาดทำความสะอาด และป้องกันอัคคีภัย

1.6 การประกอบพิธีมาฆบูชาในประเทศไทย

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559 ; 90-91) กล่าวว่า สำหรับการถือปฏิบัติในประเทศไทย พิธีวันมาฆบูชา เดิมทีในประเทศไทยไม่เคยทำมาก่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงอธิบายไว้ว่าเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงอธิบายไว้ว่าเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยถือตามแบบโบราณบัณฑิตที่ได้นิยมกันว่า วันมาฆปุณณมี มีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาฆะเต็มบริบูรณ์เป็นวันที่มีพระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย พร้อมด้วยองค์ 4 ประการ เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเทศนาโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ เป็นการประชุมใหญ่เป็นอัครจริยในพระพุทธศาสนา

การประกอบพิธีกรรมมาฆบูชาในประเทศไทย เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยเริ่มขึ้นในพระบรมหาราชวังก่อน โดยพิธีกรรมประกอบด้วย เวลาเช้า นิมนต์พระสงฆ์จากวัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์ จำนวน 30 รูป มาฉันในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำเสด็จออกมาจุดรูป เทียน เครื่องนมัสการ พระสงฆ์สวดทำวัตรเย็น โดยมีการสวดคาถาโอวาทปาติโมกข์ เมื่อสวดมนต์จบแล้วทรงจุดเทียน รายตามราวรอบอุโบสถจำนวน 1,250 เล่ม มีการประโคมอีกครั้งหนึ่งแล้วจึงมีการเทศนาโอวาทปาติโมกข์ 1 กัณฑ์ เป็นทั้งเทศนาภาษาบาลีและภาษาไทย เครื่องกัณฑ์มีจีวรเนื้อดี 1 ผืน เงิน 1 ตำลึง และขนมต่างๆเมื่อเทศนาจบ พระสงฆ์ซึ่งสวดมนต์ 30 รูป ก็สวดรับ

การประกอบพิธีกรรมวันมาฆบูชาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จออกประกอบพิธีพระราชกุศลด้วยพระองค์เอง ถ้ามิได้เสด็จไปประพาสหัวเมืองต่างๆ หากเสด็จไปประพาสบางประอินหรือพระฉาย พระปฐมเจดีย์ และพระพุทธรบาท พระพุทธรฉาย พระปฐมเจดีย์ และพระแท่นดงรัง ก็จะทรงประกอบพิธีมาฆบูชาในสถานที่นั้นๆ ขึ้นอีกต่างจากในพระบรมมหาราชวัง

การประกอบพิธีกรรมวันมาฆบูชาต่อมาก็ขยายออกพุทธบริษัทได้ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบสืบมาจนปัจจุบัน มีการบูชาด้วยการเวียนเทียนและบำเพ็ญกุศลต่างๆ ปกติตรงกับวันที่ 15 ค่ำ เดือน 3 หากปีใดเป็นอธิกมาส คือมีเดือน 8 สองหนจะเลื่อนไปตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555 ; 94-95) ได้อธิบายว่า วันมาฆบูชาในประเทศไทยนั้นจัดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบพิธีในพระบรมมหาราชวัง โดยในตอนเช้ามีพิธีการพระราชกุศล พระสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์จำนวน 30 รูป ฉันทัดตอาหารเข้าในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำเสด็จออกทรงจุดธูป เทียน เครื่องนมัสการ พระสงฆ์ทำวัตรเย็น และสวดคาถาโอวาทปาติโมกข์ สวดมนต์จบทรงจุดเทียนรายรอบพระอุโบสถจำนวน 1250 เล่ม แล้วต่อด้วยเทศนาโอวาทปาติโมกข์กัณฑ์ 1 ซึ่งในรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 นั้น ดพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินออกประกอบพิธีด้วยพระองค์เอง แต่ครั้งมาถึงรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จพระราชดำเนินบางครั้งคราว เนื่องจากต้องเสด็จประพาสหัวเมือง แต่ถ้าวันมาฆบูชาตรงกับวันที่ประทับอยู่ตามหัวเมืองใดก็ทรงประกอบพิธี ณ ที่นั้น ซึ่งพิธีในวันมาฆบูชาแต่เดิมจะจัดเฉพาะในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาก็ขยายให้ประชาชนทั่วไปได้ปฏิบัติกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สรุป การประกอบพิธีมาฆบูชาในประเทศไทย เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยถือตามแบบโบราณบัณฑิตที่ได้นิยมกันว่า วันมาฆปุณณมี มีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาฆะเต็มบริบูรณ์เป็นวันที่มีพระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ซึ่งประกอบพิธีในพระบรมมหาราชวัง โดยในตอนเช้ามีพิธีการพระราชกุศล พระสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์จำนวน 30 รูป ฉันทัดตอาหารเข้าในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำเสด็จออกทรงจุดธูป เทียน เครื่องนมัสการ พระสงฆ์ทำวัตรเย็น และสวดคาถาโอวาทปาติโมกข์ สวดมนต์จบทรงจุดเทียนรายรอบพระอุโบสถจำนวน 1250 เล่ม แล้วต่อด้วยเทศนาโอวาทปาติโมกข์กัณฑ์ 1 ต่อมาในสมัยรัชการที่ 5 ได้เสด็จออกประกอบพิธีพระราชกุศลด้วยพระองค์เอง ถ้ามิได้เสด็จไปประพาสหัวเมืองต่างๆ หากเสด็จไปประพาสบางประอินหรือพระฉาย พระปฐมเจดีย์และพระพุทธรบาท พระพุทธรฉาย พระปฐมเจดีย์ และพระแท่นดงรัง ก็จะทรงประกอบพิธีมาฆบูชาในสถานที่นั้นๆ ขึ้นอีกต่างจากในพระบรมมหาราชวัง

2. วันวิสาขบูชา

2.1 ความหมาย

มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2561, น.1) ได้อธิบายความหมายวันวิสาขบูชาไว้ว่า คำว่า วิสาขบูชา นั้นย่อมาจากคำว่า วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ดังนั้น วิสาขบูชา จึงหมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือน 6

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 1) ได้อธิบายความหมายวันวิสาขบูชา ไว้ว่า คำว่า วิสาขบูชา เป็นชื่อของพิธีบูชาและการทำบุญในพระพุทธศาสนา ที่ปรารถนาในวันประสูติ ตรัสรู้ และวันปรินิพพานของพระพุทธเจ้า คำว่าวิสาขบูชา เป็นคำเรียกสั้นๆ ที่ตัดมาจากภาษาบาลี วิสาขะปุณณมีบูชา บางทีก็เขียนเป็น วิสาขบูชา ซึ่งเป็นรูปที่ตัดมาจากภาษาสันสกฤตว่า วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่าการบูชาในวันเพ็ญเดือน 6

แก้ว ชิตตะชบ (2555, น. 47) ได้อธิบายความหมายวันวิสาขบูชา คือ วันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน คำว่า วิสาขบูชา เป็นคำเรียกอย่างสั้นที่ตัดมาจาก คำบาลีว่า วิสาขปุณณมีบูชา บางทีก็เขียนเป็น วิสาขบูชา ซึ่งเป็นรูปคำที่ตัดมาจากคำภาษาสันสกฤตว่า วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือน 6

ไพฑูริย์ ยิ้มทอง (2546, น. 138) ได้อธิบายความหมายวันวิสาขบูชาไว้ว่า วิสาขบูชา ย่อมาจาก วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาพระในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ (เดือน 6) วันวิสาขบูชา ตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ประมาณเดือน พฤษภาคม แต่ถ้าตรงกับปีที่มีเดือน 8 สองหน หรือเรียกว่าปีอธิกมาส วันวิสาขบูชาจะเลื่อนไปเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ กลางเดือน 7 หรือประมาณเดือน มิถุนายน

สรุป ความหมายของวันวิสาขบูชานั้นย่อมาจากคำว่า วิสาขปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ดังนั้น วิสาขบูชา จึงหมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือน 6 ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพุทธเจ้า

2.2 ความสำคัญ

แก้ว ชิตตะชบ (2555, น. 49) ได้อธิบายความสำคัญของวันวิสาขบูชาไว้ว่า วันวิสาขบูชาเป็นวันที่ระลึกถึงการประสูติ การตรัสรู้ และการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้านับเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับพระบรมศาสดาผู้ทรงก่อตั้งประดิษฐานพระพุทธศาสนาโดยตรง เมื่อมีวันวิสาขบูชาแล้วจึงมีวันอาสาฬหบูชาและวันมาฆบูชาเป็นต้นสืบเนื่องมาได้เจ้าชายสิทธัตถะประสูติแล้วมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้วเหตุการณ์อื่นๆ เช่น การแสดงธรรมและการประชุมพระสาวก จึงติดตามมาเมื่อพิจารณาในแง่ดังกล่าวนี้ จึงถือว่าวันวิสาขบูชาเป็นวันที่มีความสำคัญที่สุด

มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2561, น. 8-9) ได้อธิบายความสำคัญของวันวิสาขบูชาไว้ว่า วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญของโลก เป็นวันสำคัญที่สุดวันหนึ่ง ทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการถือกำเนิดของพระพุทธศาสนา คือวันที่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ดังนั้น ชาวพุทธทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับวันวิสาขบูชาเป็นอย่างมาก องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้ยอมรับบัญญัติที่ประชุม เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2542 กำหนดให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก โดยเรียกว่า Vesak Day ได้กำหนดวันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้ชาวพุทธทั่วโลกได้มีโอกาสจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการที่สหประชาชาติได้กำหนดให้ วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลกนั้นได้ให้เหตุผลว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ทรงเป็นมหาบุรุษผู้ให้ความเมตตาต่อหมู่มวลมนุษย์ เปิดโอกาสให้ทุกศาสนาสามารถเข้ามาศึกษาศาสนาพุทธ และทรงสั่งสอนให้ทุกคนมีความเมตตาต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งนั่นคือ วัตถุประสงค์ขององค์การสหประชาชาติ

สรุป ความสำคัญของวันวิสาขบูชาคือ เป็นวันที่ระลึกถึงการประสูติ การตรัสรู้ และการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้า นับเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับพระบรมศาสดาผู้ทรงก่อตั้งประดิษฐานพระพุทธศาสนาโดยตรง ซึ่งชาวพุทธทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับวันวิสาขบูชาเป็นอย่างมาก องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้ยอมรับบัญญัติที่ประชุม เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2542 กำหนดให้ วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลกโดยเรียกว่า Vesak Day ได้กำหนดวันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ

2.3 ความเป็นมา

มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2561, น. 3-8) อธิบายประวัติความเป็นมาของวันวิสาขบูชา ไว้ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1 วันประสูติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อนางสิริมหามายา พระมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะ แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ ทรงพระครรภ์แก่จวนประสูติ พระนางแปรพระราชฐานไปประทับที่ ณ กรุงเวทนะ เพื่อประสูติในตระกูลของพระนาง ตามประเพณีนิยมสมัยนั้น ขณะเสด็จแวะพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ สวมลุมพินีวัน พระนางก็ได้ประสูติพระโอรส ณ ใต้ต้นสาละ ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 80 ปี ครั้นพระกุมารประสูติได้ 5 วัน ก็ได้รับการถวายพระนามว่า “สิทธัตถะ” แปลว่า สมปรารถนา เมื่อข่าวการประสูติแพร่ออกไปถึงอสิตดาบส ผู้อาศัยอยู่ในอาศรมเชิงเขาหิมาลัยและมีความคุ้นเคยกับพระเจ้าสุทโธทนะ ดาบสจึงเดินทางเข้าไปเฝ้าและเมื่อเห็นพระราชมาราก็ทำนายทันทีว่า นี่คือผู้จะตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงกล่าวพยากรณ์ว่า พระราชกุมารนี้จักบรรลุพระสัพพัญญูเห็นแจ้ง

พระนิพนธ์อันบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ทรงหวังประโยชน์แก่ประชาชนจำนวนมากจะประกาศธรรมจักร พรมจรรย์ของพระกุมารนี้จักแพร่หลาย แล้วกราบลงแทบพระบาทของพระกุมาร พระเจ้าสุทโธทนะทอดพระเนตรเห็นเหตุการณ์นั้นทรงรู้สึกอัศจรรย์ถึงกับทรุดพระองค์ลงอภิวัตพระราชากุมารมออย่างดาบส โดยปัจจุบันสถานที่ประสูติลุมพินีวันอยู่ที่ประเทศเนปาล ประเทศอินเดีย

เหตุการณ์ที่ 2 วันที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ธรรมอันหลุดพ้น

หลังจากเจาชายสิทธัตถะออกผนวชได้ 6 ปี พระชนมายุ 35 พรรษา ก็ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ณ ใต้ร่มไม้ศรีมหาโพธิ์ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ในเวลาเช้า มีดวงพุทขื่น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีระกา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี โดยปัจจุบันสถานที่ตรัสรู้แห่งนี้เรียกว่า พุทธคยา ซึ่งสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้คือ อริยสัจ 4 เป็นความจริงอันพระเสริฐ 4 ประการ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธองค์เสด็จไปที่ต้นศรีมหาโพธิ์ และทรงเจริญสมาธิภาวนาจนจิตเป็นสมาธิได้ ฌานที่ 4 และบำเพ็ญภาวนาต่อไปจนได้ ฌาน 3 คือ

1. ปฐมยาม ทรงบรรลุ ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือทรงระลึกชาติในทั้งอดีตทั้งของพระองค์และผู้อื่นได้
2. ทูติยามสอง ทรงบรรลุ จุตูปปาตญาณ คือการรู้แจ้งการเกิดการดับของสรรพสัตว์ทั้งหลายสามารถเห็นการจุติและอุบัติของวิญญาณทั้งหลาย
3. ปัจฉิมยาม หรือยามสุดท้าย ทรงบรรลุอาสวักยญาณ คือ รู้วิธีกำจัดกิเลส ด้วย อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ได้ตรัสรู้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า ในคืนวันเพ็ญเดือน 6 ซึ่งขณะนั้นพระพุทธองค์มีพระชนมายุ 35 พรรษา

เหตุการณ์ที่ 3 วันที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน เมื่อพระองค์ตรัสรู้และแสดงธรรมเป็นเวลา 45 ปี จนมีพระชนมายุ 80 พรรษา ได้ประทับพรรษา ณ เวฬุคาม ใกล้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี ในระหว่างนั้นทรงประชวรอย่างหนัก เมื่อครั้งถึง วันเพ็ญเดือน 6 พระพุทธองค์ก็กับภิกษุทั้งหลาย เสด็จไปรับภัตตาหารบิณฑบาตที่บ้านนายจุนทะตามคำกราบทูลนิมนต์ พระองค์เสวยสุกรมัททวะที่นายจุนทะตั้งใจทำถวาย ก็เกิดอาพาธลงพระโลหิต แต่ทรงอดกลั้นมุ่งเสด็จไปยังเมืองกุสินารา ประทับ ณ ป่าสาละ เพื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อถึงยามสุดท้ายของคืน พระพุทธองค์ก็ทรงประทานปัจฉิมโอวาทความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันสังขารทั้งหลายย่อมมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ของตนและประโยชน์ของผู้อื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด” หลังจากนั้น พระองค์ก็เสด็จดับขันธปรินิพพานในราตรีเพ็ญเดือน 6

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555 ; 163-166) ได้อธิบายประวัติความเป็นมาของวันวิสาขบูชาไว้ ดังนี้

วันวิสาขบูชา คือการบูชาในวันเพ็ญ เดือน 6 ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

วันประสูติของพระพุทธเจ้า

พระเจ้าสุทโธทนะกษัตริย์แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ มีอัครมเหสีชื่อว่า พระนางสิริมหามายา เมื่อตั้งครรภ์ใกล้กำหนดคลอด พระนางได้ทูลลาพระเจ้าสุทโธทนะกลับไปยังกรุงเวททเพราะเนื่องด้วยประเพณีโบราณผู้หญิงต้องกลับไปคลอดที่บ้านของตน ไม่สามารถคลอดที่บ้านสามีได้ ขณะที่พระนางได้เดินทางมาถึงสวนลุมพินี ทรงเจ็บพระครรภ์ และในไม่ช้าพระนางได้ประสูติพระกุมารใต้ต้นสาละ ในเช้าของวันศุกร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และเมื่อประสูติได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะทรงเชิญพราหมณ์จำนวน 8 ท่านมาทำพิธีทำนายดวงชะตาและชมนามพระนามว่า “สิทธัตถะ”

วันตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

จากที่พราหมณ์ทั้ง 8 ได้ทำนายอนาคตของเจ้าชายสิทธัตถะว่า ถ้าครองเพศฆราวาสจะทรงเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่ แต่ถ้าทรงออกบวชจะเป็นศาสดาเอกของโลก แต่ได้มีพราหมณ์ผู้หนึ่งทำนายว่าต้องได้ออกบวชแน่นอน เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะได้ยินเช่นนั้น จึงสร้างปราสาท 3 ถดูและปรนเปรอความสุข เพื่อมิให้เจ้าชายสิทธัตถะออกบวช และต่อมาเจ้าชายสิทธัตถะได้อภิเษกกับพระนางสิริมหามายาโยโสธราและมีพระโอรส 1 พระองค์ พระนามว่า “พระราहुล” เมื่อมีพระโอรสแล้วพระองค์ทรงเปื้อนทางโลก อีกทั้งทรงทอดพระเนตรเห็นเทวทูต 4 คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เมื่อทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง 4 แล้วทรงมีความตั้งพระทัยหาหนทางเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง พระองค์ทรงหนีจากที่ประทับเพื่อออกผนวช และทำทุกวิถีทางเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ เช่น เปลือยกายตากลมและฝน ยืนเขย่งเท้า นอนบนหนามแหลม กัดฟัน กลืนลมหายใจ และอดอาหาร ซึ่งการอดอาหารนี้เกือบทำให้พระองค์สิ้นพระชนม์ การทรงมานกายของพระองค์นี้เรียกว่า “การบำเพ็ญทุกรกิริยา” ต่อมาพระองค์ทรงเลิกปฏิบัติกรรมทานกาย และเสด็จไปประทับ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม อยู่มาวันหนึ่งนางสุชาดาได้ถวายข้าวมธุปายาสแต่พระองค์ หลีกจากที่พระองค์ทรงเสวยแล้ว ทรงนำถาดไปลอยในแม่น้ำ และทรงอธิษฐานว่า “ถ้าเราตรัสรู้เป็นพระสัมพันธัญญ์สัมพุทธเจ้า ขอให้ถาดนี้จลลอยทวนกระแสน้ำขึ้นด้วยเถิด” เมื่อทรงปล่อยพระหัตถ์ ถาดนั้นก็ล่องลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไปถึง 80 คอก ไปจนถึงวังน้ำวนแห่งหนึ่ง ถาดนั้นก็จมดิ่งหายไป และในเย็นวันนั้นพระองค์เสด็จข้ามแม่น้ำ เนรัญชราไปยังอีกฝั่งหนึ่ง ทรงนำหญ้ากุสะ (หญ้าคา) ที่นายโสถติยะถวายมาปูลาดเป็นอาสนะ ณ โคนต้นโพธิ์ และพระองค์ทรงนั่งสมาธิจนเกิดจิตแน่วแน่จนบรรลุโสดาบันในเช้ามีวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

วันปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้บรรลุจนพ้นทุกข์ และเสด็จปรินิพพานเมื่อวันอังคาร ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 บนแท่นบรรทมระหว่างต้นสาละคู่ ณ เมือง กุสินารา แคว้นมัลละ รวมพระชนมายุ 80 พรรษา และถือเอาปีที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานเป็นปีพุทธศักราช 1

สรุป ความเป็นมาของวันวิสาขบูชา คือ วันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์คือ วันประสูติ ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 80 ปี ครั้นพระกุมารประสูติได้ 5 วัน ก็ได้รับการถวายพระนามว่า “สิหัตถะ” วันตรัสรู้คือวันที่พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง 4 แล้วทรงมีความตั้งพระทัยหาหนทางเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง พระองค์ทรงหนีจากที่ประทับเพื่อออกผนวช และทำทุกวิถีทางเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ซึ่งพระองค์ได้ทำหลากหลายวิธีที่จะทรมานตนเอง แต่สุดท้ายก็เลิกทรมานตนเองและพระองค์ทรงนั่งสมาธิจนเกิดจิตแน่วแน่งจนบรรลุโสดาบันในเช้ามีดาวขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และวันเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้บรรลุจนพ้นทุกข์ และเสด็จปรินิพพานเมื่อวันอังคาร ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 บนแท่นบรรทมระหว่างต้นสาละคู่ ณ เมือง กุสินารา แคว้นมัลละ รวมพระชนมายุ 80 พรรษา และถือเอาปีที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานเป็นปีพุทธศักราช 1

2.4 หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2555, น. 12-14) ได้อธิบายหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. อริยสัจ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้พ้นทุกข์ทำให้ผู้เข้าถึงเป็นอริยะ ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่ให้เกิดความไม่สบายใจ ไม่สบายกาย ที่สภาพที่ทนได้ คือ เกิดขึ้นน้อย และสภาพที่ทนได้ยาก คือ เกิดขึ้นมาก แต่หากกล่าวให้ลึกให้ทางธรรมแห่งพระอริยะ คือ สภาพะ ของทุกสรรพสิ่งที่ไม่เป็นไปตามการยึดมั่นถือมั่น เพราะเหตุที่ต้องตกอยู่ในกฎแห่งความไม่เที่ยง

สมุทัย คือสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ กำหนดรู้ด้วยการใช้ปัญญาในการคิด วิเคราะห์ ภายใต้อำนาจของความรู้ และสติปัญญาของตน สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ ในคำสอนของพระ พุทธองค์ คือ ตัณหา ประกอบขึ้นด้วยความยึดมั่นถือมั่น และความทะยานอยากในจิตตน แบ่งเป็น 3 ประการ

1. กามตัณหา คือ ความอยากที่ต้องการในการได้มา การจับต้อง หรือสัมผัสกับสิ่งที่ตนรักใคร่ ได้แก่ เห็นรูปร่าง ได้ยินเสียง ได้กลิ่นหอมเหม็น รับรสทั้ง 5 และสัมผัสกาย

2. ภวตัณหา คือ ความอยาก อยากมี อยากเป็นในสิ่งที่ยังไม่เกิด ขึ้นกับตน เช่น อยากเป็นคนร่ำรวย อยากมีรถยนต์ เป็นต้น

3. วิภวตัณหา คือ ความอยากที่ไม่ต้องการให้เป็นไปในสิ่งที่ตนไม่ปรารถนา หรือต้องการให้เกิดขึ้นในสิ่งที่ตนปรารถนา

นิโรธ ความดับทุกข์หรือสิ่งที่ใช้ดับทุกข์ ด้วยการเข้าใจความทุกข์ อันมีตัณหาเป็นสาเหตุที่ทุกชีวิตไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อจิตมองเห็นถึงความดับทุกข์ คือ จิตสงบไม่มีความยินดีกับความทุกข์ที่เกิด อันประกอบขึ้นด้วยการหลุดพ้นแห่งกิเลสทั้งปวง นั่นคือ พระนิพพาน ที่ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด ในภพภูมิทั้งหลาย

มรรค คือ หนทางแห่งการปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบ 8 ประการ

1. สัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ สมุทัย และนิโรธ

2. สัมมาสังกัปปะ คือ การคิดชอบหรือรู้ดำริชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ เว้นจากมิจฉาสังกัปปะ 3

3. สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ เว้นจากวจีทุจริต 4

4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ กายทุจริต 3

5. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ วิริยะ

6. สัมมาวายามะ คือ การเพียรชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ ปธาน 4

7. สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ สติสัมปชัญญะ

8. สัมมาสมาธิ คือ การตั้งมั่นชอบ ใช้ธรรมพื้นฐาน คือ ฌาน 4

2. ความกตัญญู

ความกตัญญู คือ ความรู้อุปการคุณที่มีผู้ทำไว้ก่อนเป็นคุณธรรมคู่กับความกตเวทิตี คือ การตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้ นั้นในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุพการีในฐานะที่ทรงสถาปนาพระพุทธศาสนา และทรงสอนทางพันทุกข์ให้แก่เวไนยสัตว์ พุทธศาสนิกชนรู้พระคุณ จึงควรตอบแทนด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา กล่าวคือ การจัดกิจกรรมในวันวิสาขบูชา ซึ่งความกตัญญูกตเวทิตีต่อพระองค์ด้วยการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาและประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อดำรงพระพุทธศาสนาสืบไป ความกตัญญูและกตเวทิตีนั้น ถือว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี จะส่งผลให้ครอบครัว สังคม มีความสุขได้

3. ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท คือ การมีสติเสมอขณะทำ ขณะพูด และขณะคิด สติ คือ การระลึกได้ ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หมายถึง การระลึกรู้ทันการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นการ ยืน เดิน นั่ง นอน การฝึกให้เกิดสตินั้นทำได้โดยตั้งสติกำหนดการเคลื่อนไหวของอริยาบถ ระลึกทันทั้งในขณะที่ยืน เดิน นั่ง นอน รวมทั้งรู้ทันในการพูด และคิด และในการทำงานต่างๆ เมื่อกระทำได้อย่างนี้ก็ถือว่า มีความไม่ประมาท การทำงานต่างๆ ก็จะสามารถสำเร็จได้ด้วย ความไม่ประมาท

สรุป หลักธรรมที่ควรปฏิบัติที่ได้จากวันวิสาขบูชาคือ 1) อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิตรธ และมรรค 2) ความกตัญญู และ 3) ความไม่ประมาท

2.5 พิธีกรรมที่ปฏิบัติ

รัฐธีรรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 168) ได้อธิบายกิจกรรมวันวิสาขบูชาไว้ ดังนี้

1. ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า
2. รักษาศีลอุโบสถตลอดทั้งวัน
3. เวียนเทียนในตอนเย็น

มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้อธิบายพิธีกรรมในวันวิสาขบูชาไว้ ดังนี้

กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติในวันวิสาขบูชา

1. ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า
2. จัดสำรับคาวหวานไปทำบุญถวายภัตตาหารที่วัด และปฏิบัติธรรม ฟังพระเทศนา
3. เวียนเทียน รอบอุโบสถในตอนค่ำ เพื่อระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์
4. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5. จัดนิทรรศการประวัติ หรือเรื่องราวความเป็นมาวันวิสาขบูชา ตามสถานศึกษา สถานที่ราชการ เพื่อให้ความรู้และเป็นการร่วมรำลึกถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา

6. ประดับธงชาติ ธงธรรมจักร ตามอาคารบ้านเรือน วัด และสถานที่ราชการ

7. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

การจัดกิจกรรมส่วนกลาง ณ พุทธมณฑล

พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลเวียนเทียน เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญของโลก พิธีเจริญพระพุทธมนต์และเจริญจิตภาวนาของพระสงฆ์ในไทย ผู้นำชาวนานาชาติ และประชาชนถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 กิจกรรมประกอบด้วย

1. การเวียนเทียนของพระสงฆ์ในไทย ผู้นำชาวพุทธนานาชาติ และประชาชน

2. การแสดงพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม และสนทนาธรรม

3. ขบวนธรรมยาตราวิสาขบูชา

4. การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ คฤหัสถ์และนักเรียน

5. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ณ สังกะเสนียสถาน

ภายในพุทธมณฑล

6. การบรรยาย ประกวดวาดภาพพุทธศิลป์ ของสามเณร กลุ่มเรียนพระปริยัติธรรม และของเยาวชน

7. การปลูกต้นไม้ 1250 ต้น ถวายเป็นพุทธบูชา

8. กิจกรรม Big cleaning Day

9. การตักบาตรพระสงฆ์ การถวายสังฆทาน

กิจกรรมส่วนภูมิภาค

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ร่วมกับคณะสงฆ์และส่วนราชการต่างๆในจังหวัด จัดกิจกรรมทุกวัด และทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร โดยกำหนดวัดที่เป็นศูนย์กลางในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ กิจกรรมประกอบด้วย

1. พิธีเวียนเทียน เนื่องในวันวิสาขบูชา

2. พิธีเจริญพระพุทธมนต์และเจริญจิตตภาวนา ถวายพระพรชัยมงคลแด่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9

3. พิธีตักบาตร และถวายสังฆทาน
4. การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ คฤหัสถ์และของนักเรียน
5. การจัดนิทรรศการวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก
6. กิจกรรม Big cleaning Day

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 14-15) ได้อธิบายว่า เมื่อถึงวันวิสาขบูชา

ในตอนเช้า จะมีการทำบุญ ตักบาตร ประชาชนรับอุโบสถศีล และฟังเทศน์ตามวัดที่จัดกิจกรรมวันวิสาขบูชา ในตอนค่ำ นำรูป เทียน ดอกไม้ไปประชุมพร้อมกันที่พระอุโบสถหรือเจดีย์สถานแห่งใดแห่งหนึ่งที่ทางวัดจัดไว้ เมื่อพระสงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้ว คฤหัสถ์ทั้งหลายยืนถือรูป เทียน ดอกไม้ ประนมมืออยู่ถัดออกจากพระสงฆ์ เมื่อพระภิกษุที่เป็นประธานกล่าวคำนำบูชา ที่ประชุมทั้งหมดว่าตามพร้อม ๆ กัน เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จแล้ว พระสงฆ์เดินนำหน้าเวียนขวารอบพระอุโบสถ หรือพระสถูปเจดีย์ 3 รอบ ซึ่งเรียกว่า เวียนเทียน คฤหัสถ์เดินตามอย่างสงบ ขณะเวียนรอบแรกให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ รอบที่ 2 ระลึกถึงพระธรรมคุณ รอบที่ 3 ระลึกถึงพระสังฆคุณ ไม่เกิดคุยกัน หรือแสดงอาการที่ไม่สุภาพอื่นๆในขณะที่เวียนเทียน เพราะเป็นการขาดความเคารพพระรัตนตรัย

2.6 การประกอบพิธีวิสาขบูชาในประเทศไทย

มหาเถรสมาคม (2561, น. 9-10) ได้กล่าวว่า วันวิสาขบูชา คาดว่าเริ่มต้นครั้งแรกในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยสันนิษฐานว่าได้รับแบบแผนมาจากลังกา คือเมื่อประมาณ พุทธศักราช 420 พระเจ้าภาติกราช กษัตริย์แห่งกรุงลังกาได้ประกอบพิธีวิสาขบูชาขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา จากนั้นกษัตริย์ลังกาพระองค์อื่นๆ ก็ปฏิบัติประเพณีวิสาขบูชานี้สืบทอดมาส่วนการเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยนั้นน่าจะเป็นเพราะประเทศไทย ในสมัยกรุงสุโขทัยมีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนากับประเทศลังกา เห็นได้จากมีพระสงฆ์จากลังกาหลายรูปเดินทางเข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาและนำการประกอบพิธีวิสาขบูชาเข้ามาปฏิบัติในประเทศไทยด้วย สำหรับการปฏิบัติพิธีวิสาขบูชาในสมัยสุโขทัยนั้นได้มีบันทึกในหนังสือ นางนพมาศ สรุปได้ว่า “เมื่อถึงวันวิสาขบูชา พระเจ้าแผ่นดิน ข้าราชการบริพาร ทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายในตลอดจนประชาชนชาวสุโขทัยทั่วทุกหมู่บ้าน ตำบลต่างช่วยกันทำความสะอาด ประดับตกแต่งพระนครสุโขทัยเป็นพิเศษด้วยดอกไม้ของหอม จุดประทีปโคมไฟแลดูสว่างไสวทั่วพระนครเป็นการบูชาพระรัตนตรัยเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน พระมหากษัตริย์และพระบรมศานุวงศ์ก็ทรงศีล บำเพ็ญพระราชกุศล ครั้นตกลเวลาเย็นก็เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังอารามหลวง เพื่อทรงเวียนเทียนรอบพระประธาน ส่วนชาวสุโขทัยต่างชวนกันรักษาศีล ฟังพระเทศนาถวายสลากภัต ถวายสังฆทาน ถวายอาหารแด่พระภิกษุสามเณร บริจาคทรัพย์แจกเป็นทานแก่คนยากจน คนกำพร้า คนอนาถา คนแก่ คนพิการ บางคนก็ชักชวนกันสละทรัพย์ซื้อ

สัตว์ เช่น เต่า ปลา เพื่อไล่ชีวิตให้เป็นอิสระโดยเชื่อว่าจะทำให้ตนมีอายุยืนยาวต่อไป” ในสมัยอยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการประกอบพิธีวิสาขบูชา จนถึงรัชกาลที่ 3 จึงปรากฏหลักฐานในพระราชประสงค์จะให้ฟื้นฟูพิธีขึ้นใหม่ ให้ปรากฏในแผ่นดิน จะให้ประชาชนได้ทำบุญกุศล อันเป็นหนทางเจริญอายุ อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากทุกข์โศก โรคภัย และอุปัทวันตรายต่างๆ โดยทั่วหน้ากัน จึงนับได้ว่า การประกอบพิธีในวันวิสาขบูชา จึงได้รื้อฟื้นขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งและถือปฏิบัติกันมาจนยุคปัจจุบัน

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต) (2555, น. 27-29) กล่าวว่า ประเทศไทย จัดงานฉลองวันวิสาขบูชา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย โยอาจจะมีสืบมาจากการติดต่อกับลังกาทวิป ที่มีงานวิสาขบูชามานานแล้ว ในสมัยอยุธยา มีการฉลองใหญ่ ทั้งงานหลวงงานราษฎร์ ตลอด 3 วัน 3 คืน ครั้นกรุงแตกแล้ว ประเพณีจึงเสื่อมไป จนมีการ ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระราชโองการ เมื่อ จ.ศ.1179 (พ.ศ.2360) กำหนดให้จัดงานสมโภชประจำปีเป็นการใหญ่ยิ่งกว่างานใดๆอื่น ความในพระราชพิธีกำหนดพิธีวิสาขบูชา จ.ศ.1179 ว่าทรงมีพระทัยปรารถนาจะบำเพ็ญพระราชกุศลให้มีผลวิเศษยิ่งกว่าจะได้ทรงทำมา จึงมีพระราชบัญชาถามคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราช (มี) เป็น ประธาน ซึ่งได้ถวายพระพรถึงโบราณราชประเพณีให้ทรงมีพระราชโองการ กำหนดวันพิธีวิสาขบูชาหนักชดถุกชใหญ่ ครั้งละ 3 วันสืบมา ในรัชกาลที่ 4 คือประมาณ 100 ปีเศษล่วงแล้ว เมื่อประชาชนยังยึดมั่นในประเพณีอยู่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำริถึงความสำคัญของการประชุมใหญ่แห่งพระมหากษัตริย์ของพระพุทธเจ้า ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต จึงได้ทรงจัดงานวันวิสาขบูชา ขึ้นเป็นครั้งแรก ล่วงเวลามาจนถึง พ.ศ.2500 มีการจัดฉลอง 25 พุทธศตวรรษ เป็นงานสมโภชครั้งยิ่งใหญ่

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 168) ได้อธิบายว่าวันวิสาขบูชาเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะถือเป็นวันสำคัญอย่างมากในพระพุทธศาสนา และเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยในสมัยสุโขทัยก็ได้มีการประกอบพิธีวันวิสาขบูชาด้วย แต่ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี ศาสนาพราหมณ์ได้มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก จึงไม่พบหลักฐานใดในการประกอบพิธีในวันวิสาขบูชา ในสมัยนั้น จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ได้ฟื้นฟูพิธีวันวิสาขบูชาขึ้นมาอีกครั้ง เพราะเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ตรัสถามพระเถระผู้หนึ่งว่า การบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสำคัญทางศาสนา วันใดสำคัญที่สุด พระเถระผู้นั้นได้ทูลตอบว่า วันบำเพ็ญพระราชกุศลทางศาสนา วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญที่สุดเพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานตรงกันคือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แตกต่างปีกัน

แก้ว ชิตตะชบ (2555 ; ;53-55) ได้อธิบายว่า สำหรับประเทศไทย การประกอบพิธีวิสาขบูชาได้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยสันนิษฐานว่าได้แบบอย่างมาจากศรีลังกา คือ เมื่อประมาณ พ.ศ.430 พระเจ้าภคิรักราช กษัตริย์แห่งศรีลังกา ได้ทรงนำชาวพุทธศรีลังกา

ประกอบพิธีวิสาขบูชาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาอย่างยิ่งใหญ่อยู่ล้นการทั่วทั้งประเทศ ซึ่งได้กลายเป็นราชประเพณีให้กษัตริย์ศรีลังกา ราชกาลต่อมาทรงดำเนินรอยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น ประเทศไทยกับประเทศศรีลังกามีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนาที่ดีต่อกันเป็นอย่างมาก โดยพระสงฆ์ชาวศรีลังกาได้จาริกมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวว่าได้นำแบบอย่างการประกอบพิธีวิสาขบูชามาให้ชาวพุทธไทยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ราชวงศ์จักรีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปีพุทธศักราช 2360 พระองค์ทรงมีพระราชปรารภกับสมเด็จพระสังฆราช วัดราชบูรณะ ทรงโปรดให้ฟื้นฟูการประกอบพระราชพิธีวิสาขบูชาให้รุ่งเรืองเหมือนสมัยกรุงสุโขทัยตามแบบอย่างประเพณีเดิมทุกประการ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนพุทธศาสนิกชนได้ประกอบการบุญกุศลอันเป็นหนทางเจริญอายุ และอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ โศก โรคภัย และอันตรายทั้งปวง โดยทรงมีพระบรมราชโองการกำหนดให้มีงานสมโภชวันวิสาขบูชา ประจำปียิ่งใหญ่กว่างานอื่นๆ ระยะเวลา 3 วัน คือ ทรงโปรดให้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในวันขึ้น 14 ค่ำ วันเพ็ญ 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 6 ปีพุทธศักราช 2360 และได้รับความนิยมสืบต่อราชประเพณีและถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

สรุป การประกอบพิธีวิสาขบูชาในประเทศไทยคาดว่าเริ่มต้นครั้งแรกในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยสันนิษฐานว่าได้รับแบบแผนมาจากลังกาจัดงานฉลองวันวิสาขบูชา ซึ่งในสมัยนั้นมีงานวิสาขบูชามานานแล้ว และในสมัยอยุธยา มีการฉลองใหญ่ ทั้งงานหลวงงานราษฎร์ ตลอด 3 วัน 3 คืน ครั้นกรุงแตกแล้ว ประเพณีจึงเสื่อมไป จนมีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ตรัสถามพระเถระผู้หนึ่งว่า การบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสำคัญทางศาสนา วันใดสำคัญที่สุด พระเถระผู้นั้นได้ทูลตอบว่า วันบำเพ็ญพระราชกุศลทางศาสนาวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญที่สุดเพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานตรงกันคือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แต่ต่างปีกัน

3. วันอาสาฬหบูชา

3.1 ความหมาย

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 33) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมที่ทรงตรัสรู้เป็นครั้งแรก หรือแสดงปฐมเทศนา จึงถือว่า วันนี้เป็นวันเริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลก ด้วยเหตุนี้วันอาสาฬหบูชา จึงมีชื่อเรียกว่าวันพระธรรม

ฐิตรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 181) ได้อธิบายความหมายวันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหบูชา หรือเดือน 8 (ประมาณเดือนกรกฎาคม) และเป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบ 3 องค์ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

แก้ว ชิตตะขบ (2555, น. 58) ได้อธิบายว่า วันอาสาฬหบูชา คือ วันแสดงปฐมเทศนา ตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หรือวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ ก่อนเข้าพรรษา 1 วัน เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็นปฐมเทศนา (การแสดงธรรมกัณฑ์แรก)

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, น. 1) อธิบายว่า วันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหบูชา คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (ประมาณเดือนกรกฎาคม) หรือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หลังในปีที่มีอธิกมาส (มีเดือน 8 สองหน) ซึ่งมีการบูชาเป็นกรณีพิเศษ เพราะเป็นวันสำคัญใน พระพุทธศาสนา ตรงกับวันที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 108) ได้อธิบายว่า วันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ หรือเดือน 8 เพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นการพิเศษ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาเป็นครั้งแรก โดยแสดงปฐมเทศนา คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นผลให้เกิดมีพระสาวกรูปแรกขึ้นในพระพุทธศาสนา จนถือได้ว่าเป็นวันที่มีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบเป็นองค์พระรัตนตรัย

สรุป วันอาสาฬหบูชา หมายถึง วันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมที่ทรงตรัสรู้เป็นครั้งแรก หรือแสดงปฐมเทศนา จึงถือว่า วันนี้เป็นวันเริ่มต้นประกาศพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลก ด้วยเหตุนี้วันอาสาฬหบูชา จึงมีชื่อเรียกว่า วันพระธรรม ตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8

3.2 ความสำคัญ

เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 34) ได้อธิบายความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา ไว้ดังนี้

1. เป็นวันสถาปนาคณะสงฆ์ มีพระสังฆรัตนะเกิดขึ้นครอบงำไตรรัตน์เป็นครั้งแรก ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงราชคฤห์
2. เป็นการแสดงปฐมเทศนาหรือเทศนาของพระพุทธเจ้า เป็นวันมงคล เป็นวันที่ชาวพุทธให้ความสำคัญในการปฏิบัติตน ตามหลักการของพระพุทธศาสนา ก็คืองดเว้นจากการทำชั่วทุกอย่าง สร้างกุศลเป็นนิจ ทำจิตของจนให้่องแผ้ว ด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 108-109) อธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา ในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหบูชา เนื้อหาว่าด้วยทางสายกลางที่นำไปสู่การบรรลุนิพพาน ฤๅษีโกณฑัญญะได้บรรลุพระโสดาเป็นปัตติผล แล้วทูลขอบวชเป็นพระสาวกองค์แรก เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า โดยสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าประกาศพระพุทธศาสนา
2. เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา (เทศน์กัณฑ์แรก) เนื้อหาว่าด้วย ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่นำไปสู่การบรรลุนิพพาน
3. เป็นวันแรกที่ฤๅษีโกณฑัญญะได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบรรพชาเป็น พระสาวกรูปแรก ที่เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในบรรดาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาที่ประกาศให้มีวันอาสาฬหบูชาและถือปฏิบัติจนกระทั่งปัจจุบัน
4. เป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยสมบูรณ์ คือ มีพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสงฆ์รัตนะเกิดขึ้นในโลก

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, น. 1) ได้อธิบายความสำคัญของวันอาสาฬหบูชาได้ ดังนี้

1. เป็นวันแรกที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงประกาศพระพุทธศาสนา
2. เป็นวันแรกที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าทรงแสดงอัมมจักกัปปวัตตนสูตร และฤๅษี โกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วทูลขอบวช
3. เป็นวันแรกที่พระสงฆ์สาวกเกิดขึ้นในโลก คือ ฤๅษีโกณฑัญญะ ได้บวชเป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปัทมปทา
4. เป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 183-184) ได้อธิบายความสำคัญของวันอาสาฬหบูชาไว้ ดังนี้

1. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก
2. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาชื่อว่า “อัมมจักกัปปวัตตนสูตร” เป็นผลให้มี “พระธรรม” เกิดขึ้น
3. เป็นวันที่มี “พระสงฆ์” เกิดขึ้น คือเมื่อ ท่านโกณฑัญญะ ได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าจึงได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวชเป็นสาวกในพระพุทธศาสนา

ไพฑูริย์ ยิ้มทอง (2546, น. 143-144) ได้กล่าวว่า อาสาฬหะ ย่อมาจากคำว่า อาสาฬหปุณณมีบูชา แปลว่า การบูชาพระในวันเพ็ญ เดือนอาสาฬหะคือเดือนแปด ซึ่งพุทธศาสนิกชนถือว่ามีความสำคัญวันหนึ่งของพระพุทธศาสนา เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้น 3 ประการ

1. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าประกาศศาสนา คือพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรกเพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ เป็นการแสดงธรรมชื่อว่า ธัมมจักกัปปวัตตสูตร ซึ่งมีความสำคัญที่กล่าวถึงอริยสัจสี่ หรือความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ที่รับฟังพระธรรมเทศนาถ้อยคำแรกของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย โภณฑัญญะ วัชปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ

2. เป็นวันที่มีพระสงฆ์ครั้งแรกในพระพุทธศาสนา เมื่อปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้สดับ พระธรรมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตสูตร แล้ว อัญญาโกณฑัญญะได้มีดวงตาเห็นธรรม ทูลขอบวชเป็นพระสงฆ์ของพระพุทธเจ้าทรงประทานอนุญาตให้เป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ด้วยวิธี เอหิภิกขุอุปสัมปทา ในวันนี้จึงนับได้ว่า เป็นวันที่เกิดพระสงฆ์คณะ หรือวันที่มีพระอริยสงฆ์สาวกองค์แรกในพระพุทธศาสนาเป็นองค์แรกของโลก

3. เป็นวันที่มีพระรัตนตรัย คือ เป็นวันที่มีแก้วอันประเสริฐ 3 ประการ ได้แก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เหตุการณ์ในครั้งนี้ได้เกิดขึ้นหลังจากวันวิสาขบูชาหรือหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรง ตรัสรู้ เมื่อวันเพ็ญ เดือนหก

สรุป ความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา คือ เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าประกาศพระพุทธศาสนา เป็นวันที่มีพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นวันที่มีพระรัตนตรัย คือ วันที่มีแก้วอันประเสริฐ 3 ประการ ได้แก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

3.3 ความเป็นมา

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 181-183) ได้อธิบายความเป็นมาของวันอาสาฬหบูชาไว้ว่า หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แล้ว พระองค์ทรงใคร่ครวญถึงผู้ที่พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดบุคคลกลุ่มแรก คือ อาฬารดาบสและอุทกดาบส (อาจารย์ของพระพุทธเจ้า) แต่ทั้งสองท่านเสียชีวิตพระพุทธเจ้าจึงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 คือ โภณฑัญญะ วัชปะ ภัททิยะ มหานาม และอัสสชิ แล้วจึงเสด็จออกจากต้นมหาโพธิ์ ตำบลอรุเวลาเสนาานิคม เพื่อเดินทางไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอาสาฬหะ (เดือน 8) ซึ่งในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 พระพุทธเจ้าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เรื่องอริยสัจ 4 หรือความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ หลังจากแสดงพระธรรมเทศนาจบแล้ว พระองค์ทรงทราบบว่าท่านโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมสำเร็จเป็นโสดาบัน พระพุทธเจ้าจึงทรงกล่าวออกมาว่า “อัญญาสิ วะตะ โภ โภณฑัญญโณ อัญญาสิ วะตะ โภ โภณฑัญญะ ” หมายถึง “โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ โภณฑัญญะรู้แล้วหนอ” จากนั้นท่านโกณฑัญญะได้รับนามว่า “อัญญาโกณฑัญญะ” ท่านโกณฑัญญะจึงได้ทูลขอบวชจากพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงบวชให้ท่านอัญญาโกณฑัญญะด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”

เปรี๊ญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย (2555, น. 33-34) ได้อธิบายความเป็นมาของวันอาสาฬหบูชาไว้ว่า เป็นวันที่ท่านโกณฑัญญะ ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบันเป็นพระ

อริยบุคคลคนแรก และได้ขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธองค์อนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ด้วยวิธี เอหิภิกขุอุปสัมปทา ทำให้เกิดพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา และด้วยการที่ท่านเป็นพระอริยสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา และด้วยการที่ท่านเป็นอริยสงฆ์องค์แรกในโลกดังกล่าว พระรัตนตรัยจึงครบองค์สามบริบูรณ์เป็นครั้งแรกในโลก คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสงฆ์รัตนะ ด้วยเหตุนี้วันอาสาฬหบูชาจึงมีชื่อเรียกว่า “วันพระสงฆ์”

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 109) ได้อธิบายประวัติความเป็นมาของวันอาสาฬหบูชา ไว้ว่า วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันที่พระพุทธเจ้า แสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็นพระธรรมเทศนาถกณ์แรกโปรดปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี เมื่อจบพระธรรมเทศนา ปัญจวัคคีย์ก็ได้ดวงตาเห็นธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบัน เป็นพยานการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงทราบว่า โภณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว จึงเปล่งอุทานว่า อัญญาสิ วะตะ โภ โภณฑัญญโธ อัญญาสิ วะตะ โภ โภณฑัญญะ หมายถึง โภณฑัญญะรู้แล้วหนอ โภณฑัญญะรู้แล้วหนอ ด้วยเหตุนี้ ฤๅษีโภณฑัญญะ จึงได้นามว่า อัญญาโภณฑัญญะ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และได้ทูลขอบรรพชา พระพุทธองค์ทรงประทานการบวชด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา จึงนับได้ว่าพระอัญญาโภณฑัญญะเป็นพระสงฆ์องค์แรก และเป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์

สรุป วันอาสาฬหบูชา มีความเป็นมาคือ หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แล้ว พระองค์ทรงใคร่ครวญถึงผู้ที่พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดบุคคลกลุ่มแรก คือ อาหารดาบส และอุทกดาบส (อาจารย์ของพระพุทธเจ้า) แต่ทั้งสองท่านเสียชีวิตพระพุทธเจ้าจึงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ ทั้ง 5 และเป็นวันที่ท่านโภณฑัญญะ ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบันเป็นพระอริยบุคคลคนแรก และได้ขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธองค์อนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ด้วยวิธี เอหิภิกขุอุปสัมปทา ทำให้เกิดพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนาและเป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบบริบูรณ์

3.4 หลักธรรมที่ควรปฏิบัติ

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559 ; 110) ได้กล่าวว่า หลักธรรมสำคัญที่ควรปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชา คือ มรรคมีองค์ 8 และเบญจธรรม

1. มรรคมีองค์ 8 หมายถึงหนทางแห่งความดับทุกข์ มี 8 ประการ ดังนี้

1. สัมมาทิฐิ	ปัญญาเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ	คำริชอบ
3. สัมมามวาจา	เจรจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ	ประพฤติชอบ
5. สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวายามะ	เพียรชอบ
7. สัมมาสติ	ระลึกชอบ
8. สัมมาสมาธิ	ตั้งใจมั่นชอบ

2. เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม หมายถึง ธรรม 5 ประการ หรือ ธรรมอันดีงาม 5 อย่าง หรือคุณธรรม 5 ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นการบำเพ็ญความดี อันเป็นส่วนสนับสนุนให้ศีลไม่ขาดมี 5 ประการ ประกอบด้วย

กรุณา	1. เมตตา กรุณา	มีความปรารถนาดีและความ
	2. สัมมาอาชีวะ	ประกอบอาชีพสุจริต
	3. กามสัมมุตถัม	สำรวมในกาม
	4. สัจจวาจา	มีวาจาสัตย์
รู้ตัว	5. สติสัมปชัญญะ	มีความระลึกได้ และมีความ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, น. 4-8) ได้อธิบายหลักธรรมที่ควรปฏิบัติในวันอาสาฬหบูชา มีดังนี้

1. ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร คือข้อปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดไปจากข้อปฏิบัติหรือการดำเนินที่ถูกต้อง มี 2 ประการ ดังนี้

1. การทำตนให้หมกมุ่นและลุ่มหลงอยู่กับความสุขในเรื่อง รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส (กามสุขัลลิกานุโยค)
2. การทรมานตนให้ลำบาก เช่น การอดอาหาร การนอนบนหนาม เป็นต้น (อตฺตกิลฺลิกานุโยค)

2. มัชฌิมาปฏิปทา คือการปฏิบัติตามทางสายกลาง คือข้อปฏิบัติที่เรียกว่า

มรรค 8

1. ปัญญาเห็นชอบ (สัมมาทิฏฐิ) คือ เห็นอริยสัจ 4 ตามสภาพความเป็นจริง คือ เกิดความรู้ขึ้นภายในใจว่า นี่ทุกข์ นี่เหตุ ให้ทุกข์เกิด นี้ความดับทุกข์ นี้แนวทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

2. ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) คือ ความนึกคิดที่จะทำตนให้ออกห่างจากสิ่ง ยั่วชวน ที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ พอใจต่างๆ

3. เจรจาชอบ (สัมมาวาจา) คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จจากการพูด ส่อเสียด ยุยง ส่งเสริมให้คนอื่นทะเลาะกัน งดเว้นจากการพูดแสลงหู หรือพูดด้วยมุ่งให้เกิดความวิบัติแก่ผู้อื่นควรงดเว้นจากการพูดเพื่อเจ้า เหลวไหล ไร้สาระ พูดแต่คำสัตย์ คำจริง คำส่งเสริมความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียวกัน พูดคำที่ไม่เราะอ่อนหวาน แสดงถึงความมีเมตตาปรารถนาดีต่อกันและคำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

4. ประพฤติชอบ (สัมมากัมมันตะ) คือ การงดเว้นจากการฆ่า การทำลาย การเบียดเบียน การทรมานกรรมสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่คนอื่นไม่ได้ให้ด้วยอาการ แห่งขโมย เช่น ลักขโมย การยักยอก การฉ้อราษฎร์บังหลวง

5. เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) สำหรับบรรพชิต คือการดำรงชีวิตด้วยการ บิณฑบาต งดเว้นจากการแสวงหาที่ไม่สมควรและสำหรับฆราวาส คือ ประกอบอาชีพถูกต้องตามหลักกฎหมาย และศีลธรรม

6. เพียรชอบ (สัมมาวายามะ) ได้แก่ เพียรไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น เพียรละความชั่วที่มีอยู่ให้ลดน้อยลง เพียรให้ความดีเกิดขึ้น เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ตลอดไป

7. ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือการพิจารณาร่างกายให้เห็นว่ากายไม่ใช่สัตว์ บุคคลตัวตนของเรา เขา พิจารณาเวทนา คือ ความสุข ความทุกข์และไม่สุข ไม่ทุกข์ว่าเวทนามก็เป็นสักเวทนา ไม่ใช่ตัวตน เราเขา พิจารณาใจที่เศร้าหมองหรือผ่องแผ้วว่าใจก็สักว่าใจ ไม่ใช่สัตว์ บุคคลตัวตนเราเขาพิจารณา ธรรมที่เป็นกุศลหรืออกุศลที่บังคับเกิดกับใจ ว่าไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา

8. ตั้งใจมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) คือ การอบรมจิตใจให้สงบ บริสุทธิ์ ผ่องแผ้วสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขตามสภาพของใจที่ตั้งมั่นนั้น

สรุป หลักธรรมที่ควรปฏิบัติที่เกิดจากวันอาสาฬหบูชา คือ 1) มรรค 8 2) เบญจธรรม 3) ธรรมจักษุกับปวัตตนสูตร และ4) มัชฌิมาปฏิปทา

3.5 พิธีกรรมที่ปฏิบัติ

ดังนี้

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 185) ได้อธิบายกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา

1. ทำบุญตักบาตในตอนเช้า
2. ฟังธรรมเทศนา
3. รักษาศีลอุโบสถ
4. เวียนเทียนในตอนค่ำ

ดังนี้

สมบัติ จำปาเงิน (2547, น. 147) ได้อธิบายกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา

1. ทำความสะอาดบ้านเรือน สถานศึกษา ที่ทำงาน
2. ประดับธงชาติและธงธรรมจักร จัดที่บูชาโต๊ะหมู่บูชา
3. นำครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญที่ตักบาตร บริจาคทาน
4. ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์ ฟังธรรม เวียนเทียน

เจริญภาวณา

5. ประชาสัมพันธ์ความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา
6. จัดให้มีการบรรยาย และสนทนาธรรม
7. ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ปลูกต้นไม้ บริจาคโลหิต

ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 111) ได้อธิบายกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวันอาสาฬหบูชา ดังนี้

จัดแต่งที่บูชา

1. ทำความสะอาดบ้าน สถานที่ทำงาน ประดับธงชาติและธงธรรมจักร
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรมมรรค 8 ,เบญจธรรม และแนวทางปฏิบัติในครอบครัว ในที่ทำงาน
3. ไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน
4. ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ เวียนเทียน

3.6 การประกอบพิธีอาสาฬหบูชาในประเทศไทย

ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 109) สำหรับประเทศไทย เป็นประเทศแรกที่ประกาศให้มีพิธีอาสาฬหบูชา เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2501 โดยพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) ครั้งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีว่าการองค์การศึกษา ได้เสนอคณะสังฆมนตรีให้เพิ่มวันศาสนพิธีทำพุทธบูชาอีกวันหนึ่งคือ วันธรรมจักรกัปปัตนสูตร หรือวันอาสาฬหบูชา

คณะสังฆมนตรีมีความเห็นชอบโดยให้ถือวันอาสาฬหบูชา เป็นวันสำคัญวันหนึ่งของพระพุทธศาสนา และทางรัฐบาลก็ได้เห็นความสำคัญ จึงได้ประกาศเป็นวันหยุดราชการมาจนถึงปัจจุบัน

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ (2555, น. 184) ได้อธิบายไว้ว่า พ.ศ.2501 ประเทศไทยได้จัดพิธีกรรมวันอาสาฬหบูชาขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพระธรรมโกศาจารย์ ขณะนั้นดำรงตำแหน่งสังฆมนตรี ช่วยว่าการองค์การศึกษาได้เสนอให้มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอีก 1 วัน คือ วันธรรมจักร หรือวันอาสาฬหบูชา และเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2501 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีความสำคัญเพิ่มขึ้นมาอีกวันคือ “วันอาสาฬหบูชา”

แก้ว ชิตตะชบ (2555, น. 59) ได้อธิบายว่า ในประเทศไทย เริ่มมีการประกอบพิธีอาสาฬหบูชาขึ้นครั้งแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2501 โดยพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) พระมหาเถระผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในสมัยนั้น ได้เสนอให้คณะสังฆมนตรีเพิ่มวันประกาศพิธี เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นอีกวันหนึ่ง คือ วันธรรมจักร หรือวันอาสาฬหบูชา เพราะเป็นวันคล้ายวันประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า ซึ่งคณะสังฆมนตรีมีมติรับหลักการให้เพิ่มวันอาสาฬหบูชาเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและให้ถือเป็นหลักปฏิบัติในเวลาต่อมา โดยออกประกาศคณะสงฆ์ กำหนดระเบียบปฏิบัติในพิธีอาสาฬหบูชาขึ้นไว้ให้วัดทุกวัดถือปฏิบัติกันทั่วไป

สรุป การประกอบพิธีอาสาฬหบูชาสำหรับประเทศไทย เป็นประเทศแรกที่ประกาศให้มีพิธีอาสาฬหบูชา เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2501 โดยพระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) ได้เสนอให้มีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอีก 1 วัน คือ วันธรรมจักรหรือวันอาสาฬหบูชา และเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2501 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีความสำคัญเพิ่มขึ้นมาอีกวันคือ “วันอาสาฬหบูชา”

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีมากมายหลากหลายรูปแบบ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ไพฑูรย์ ยิ้มทอง (2546, น. 134-135) กล่าวว่า การประกอบพิธีเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และอาสาฬหบูชาแบ่งการประกอบพิธีเป็น 3 อย่าง คือ

1. พระราชพิธี หรือพิธีหลวง
2. พิธีราษฎร์
3. พิธีสงฆ์

พระราชพิธี หรือพิธีหลวง

การประกอบพระราชพิธีหรือพิธีหลวง โดยสำนักพระราชวัง จะได้ออกหมายกำหนดการพระราชพิธี ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และอาสาฬหบูชาประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน โดยปกติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตอนเรียนเสด็จไปบำเพ็ญพระราชกุศลด้วยพระองค์เอง ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้ว แต่ในบางปี ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์

พิธีราษฎร์

พิธีราษฎร์คือ เป็นการปฏิบัติเนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและอาสาฬหบูชา สำหรับประชาชนโดยทั่วไป ในการประกอบพิธีในวันนี้ ส่วนใหญ่จะกระทำที่พระอุโบสถ ซึ่งมีการเตรียมเครื่องสักการะ เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน ไปพร้อมกันที่วัดในเวลาเย็นหรือค่ำ เพื่อประกอบพิธีมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและอาสาฬหบูชา เมื่อเสร็จจากการฟังโอวาทและสวดมนต์เสร็จแล้ว จะมีพิธีเวียนเทียนรอบพระอุโบสถต่อไป

สำหรับสถานศึกษา ครูหรืออาจารย์จะนำนักเรียนหรือนักศึกษาไปประกอบพิธีเวียนเทียนที่วัด นักเรียนจะแต่งกายในเครื่องแบบของนักเรียนหรือชุดสุภาพ นำดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อประกอบพิธีในเวลาบ่ายหรือตอนเย็น

พิธีสงฆ์

ในวันมาฆบูชา ถ้าสูงจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี มีการให้โอวาท สวดมนต์และการนำเวียนเทียน มีการแสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา มีการนั่งสมาธิเจริญภาวนา

ทฤษฎีเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน

การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆของมนุษย์นั้น ล้วนมีสิ่งต่างๆเข้ามาเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสบายใจต่อตนเอง เพื่อให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจในการดำรงชีวิต เช่นเดียวกับ พิธีกรรมเวียนเทียนที่พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจกับตนเอง ดังนั้น จึงมีนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบายประโยชน์ที่ได้รับจากการเวียนเทียน ดังนี้

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550, น. 14) ได้อธิบายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ดังนี้

1. เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ
2. เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา
3. คุณเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามโอวาทปาติโมกข์
4. เป็นพุทธศาสนิกชนที่รู้จักปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง

ธรรมะไทย (ออนไลน์, 2565) ได้อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ดังนี้

1. ช่วยให้ชีวิตสุกสว่าง : ไฟถือเป็นสื่อกลางในการแสดงความศรัทธาต่อศาสนาพุทธ การเวียนเทียน จึงเปรียบเหมือนการเพิ่มความสว่างให้ชีวิตราบรื่นเจริญรุ่งเรือง เป็นความเชื่อที่ตกทอดมาแต่โบราณในแถบอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนมากใช้ในพิธีเผาเทียนเล่นไฟ พิธีปล่อยโคมลอย ใช้เผาศพ และใช้จุดธูปเทียนสำหรับการเวียนเทียน

2. เตือนสติชาวพุทธ : การเวียนเทียนนอกจากเพื่อแสดงความเคารพบูชาต่อปวงชนียบุคคล หรือปูชนียสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นเหมือนกุศโลบายเตือนสติให้ตระหนักถึง "วิภูสงสาร" หรือการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท

3. ได้อานิสงส์แรง : การเวียนเทียนจะช่วยส่งอานิสงส์ผลบุญให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติ ในทางตรงคือ ผู้ปฏิบัติจะมีกายที่สรวมขึ้น มีจิตใจที่สะอาด สงบ ระวังที่เดินเวียนเทียน และในทางอ้อม (ตามความเชื่อ) คือ จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้บุญหนัก หลุดพ้นจากภูมิเปรต เดรัจฉาน อีกทั้งบันดาลให้จิตพ้นอบายภูมิได้

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ออนไลน์, 2563) ได้อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนไว้ ดังนี้

1. เป็นวิธีการดึงคนเข้าสู่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เป็นรูปแบบวิธีการที่มีแบบแผน งดงาม สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย
3. เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในสังคมมีความรักสามัคคีปรารถนาดีต่อกัน
4. ผู้ที่ศึกษาศาสนาพิธีดีแล้ว ย่อมเป็นผู้ฉลาดในพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล

5. สามารถรณรงค์ให้พระพุทธศาสนามีความเจริญยั่งยืนสืบไป

นจรัช สุขเจริญ (ออนไลน์, 2564) ได้อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ดังนี้

1. ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ Dingam เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่ มั่นคงในพระพุทธศาสนา
2. เป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
3. ช่วยดำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย

คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อ ความศรัทธาที่เกิดการประกอบพิธีกรรม ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอดีตและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมนั้นก็ล้วนมีผลต่อตัวบุคคลที่เข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้อธิบายคุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อประเทศไทยไว้ ดังนี้

1. ด้านความเชื่อและจิตใจ

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559, น. 224) ได้อธิบายไว้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อพื้นฐาน ความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มีความเชื่อแบบจิตนิยม มีใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว ใจสำคัญกว่ากาย ให้คุณค่าทางจิตใจมากกว่าความสุขสบายที่ได้จากวัตถุ และเชื่อว่าคนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจมากกว่าสิ่งแวดล้อม คนไทยตัดสินใจดี ความชั่วของการกระทำโดยดูผลในทางปฏิบัติ จึงยึดหยุ่นไปตามสถานการณ์ มากกว่าเคร่งครัดในหลักการและกฎศีลธรรมที่แน่นอนตายตัว ลักษณะดังกล่าวเป็นจริงในสมัยก่อน และในสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง ซึ่งคุณค่าและอิทธิพลของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยด้านความเชื่อและจิตใจ สรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เป็นคนดี มีสติไม่เลินเล่อ มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ
2. ทำให้สังคมเกิดความสามัคคี จากการเข้าร่วมเทศกาลและพิธีกรรมจะเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักใคร่
3. ทำให้คนในสังคมมีระเบียบ จารีตสวยงาม ทั้งกิริยา มารยาท ท่าทาง อันก่อให้เกิดความซาบซึ้งตรึงใจ
4. ทำให้เกิดความชุ่มชื่นเบิกบานใจ มีสภาพทางด้านจิตใจอ่อนโยน มีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

2.ด้านวัฒนธรรม ประเพณี

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559 ; 225-228) ได้อธิบายไว้ว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งที่คนคิดขึ้นมา มีความมุ่งหวังผลกรทำนั้น เช่น มุ่งได้ผลบุญ ต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ เป็นต้น ดังนั้นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีในสังคมไทย ย่อมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ด้านบวก ถึงแม้สังคมไทยบางส่วนจะมีความเชื่อเรื่องเกิดและตายว่า เป็นเรื่องของ บุญนำกรรมแต่ง หรือการกระทำของผี หรือมาจากการกำหนดของดวงดาว แต่สุดท้ายส่วนใหญ่มารวมลงในหลักของวัฒนธรรม ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดพิธีกรรมมากมาย จุดประสงค์เพื่อความเป็นสิริมงคลก่อเกิดขวัญกำลังใจ หรือความเชื่อแบบชาวบ้านที่ว่า ความตายไม่มีจุดสิ้นสุดของชีวิตและวิญญาณ

ด้านลบ การยอมรับและถือปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยไม่พัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน จะกลายเป็นความมั่งงาย การจัดงานพิธีกรรมใหญ่โต สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเกินความจำเป็น จัดงานไม่สมกับฐานะของตน ก่อให้เกิดหนี้สินไม่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ ซึ่งคุณค่าและอิทธิพลของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยด้านวัฒนธรรมและประเพณี สรุปได้ดังนี้

1. ทำให้มีชีวิตอยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม
2. ทำให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน
3. เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาไทย
4. สร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
5. เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ
6. มีส่วนในการสนับสนุนให้ชาติบ้านเมืองเจริญ

3.ด้านเศรษฐกิจ

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559 ; 223-224) ได้อธิบายไว้ว่า ในปัจจุบันผู้คนมากมายต้องการความสะดวกสบาย จึงทำให้มีผู้คนคิดค้นกิจกรรมต่างๆขึ้นมาในสังคม เพื่อจะขยายความสะดวกสบายให้กับผู้อื่นได้ใช้ เช่นเดียวกับ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้คนต่างต้องการทำบุญ แต่ไม่ยอมจักเตรียมสิ่งของให้ยุ่งยาก จึงทำให้คนที่เป็นพ่อค้า แม่ค้า ได้ริเริ่มคิดหรือสร้างสรรค์วิธีการทำบุญที่สะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชน ซึ่งในส่วนี้ ทำให้ชุมชนมีทั้งรายได้และได้ร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆให้ทันสมัยยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่า คุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

1. เกิดความรักและความสามัคคีกับสังคม
2. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลต่างๆ

3. เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
4. เป็นส่วนในการส่งเสริมสิ่งประดิษฐ์สร้างสรรค์
5. เป็นโอกาสที่สังคมมีการรำลึกถึงผู้มีพระคุณและสิ่งที่มีพระคุณ
6. เป็นการนำหลักในการจัดพิธีกรรมมาประยุกต์ใช้

4.ด้านการศึกษา

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2555, น. 238-240) ได้อธิบายไว้ว่า ในสภาวะของโลกในปัจจุบันที่มีความทันสมัยและเทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวกำหนดให้คนเดินตาม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเดินตามโลกอย่างมีสติ และในขณะเดียวกันจะต้องเปลี่ยนอุปสรรคหรือปัญหาให้เป็นโอกาสให้ได้ เพื่อนำมาปรับใช้ในโลกยุคใหม่ โดยทำให้สิ่งเหล่านั้นมีมูลค่าด้วย เช่น เรื่อง การบวชเณร การพาขวัญ เป็นต้น ต้องนำมาสร้างทำเป็นกิจกรรมหรือสิ่งของให้มีมูลค่าให้ได้ จึงสรุปได้ว่าคุณค่าของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทยด้านการศึกษา มีดังนี้

1. เทศกาลและพิธีกรรมเป็นสื่ออันหมายให้คนในสังคมได้พบกัน เป็นที่ประสานกิจกรรมร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดความกลมเกลียวระหว่างชุมชนต่อชุมชน ในท้องถิ่น เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมของประชาชนในท้องถิ่น

2. เทศกาลและพิธีกรรมเป็นโอกาสที่จะประกอบการกุศล การสร้างบุญกุศลดีสามพิธี คือ บุญพิธี กุศลพิธี และทานพิธี

3. เทศกาลและที่แห่งการศึกษาเล่าเรียนทางพระพุทธศาสนา เป็นเทศกาลที่พระภิกษุสามเณรจะต้องศึกษาเล่าเรียนตลอดพรรษา คือการศึกษาพระปริยัติธรรมในฤดูกาลตามปกติออกพรรษา พระภิกษุในพระพุทธศาสนาจาริก ไปสั่งสอนประชาชนในชนบท ตามปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

4. เป็นพิธีที่สร้างเสริมปสาทศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
5. เป็นการสร้างโอกาสของสังคมที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน
6. เทศกาลและพิธีกรรมเป็นสื่อการศึกษา
7. เทศกาลและพิธีกรรมเป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะ
8. เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำบุญ

การทำบุญของชาวพุทธมักจะมีเป้าหมายในทางวัตถุมากกว่าเป้าหมายที่แท้จริง ตามหลักพุทธศาสนาบางราย ทำบุญเพื่ออายุยืนยาว ทำบุญเพื่อให้มีหน้ามีตาในสังคม ทำบุญเพื่อสะเดาะเคราะห์ เพื่อโชคลาภ หรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย เป้าหมายเหล่านี้เป็นเป้าหมายทางรูปธรรม หรือทางเพื่อมความโลภ ความเห็นผิดในการทำบุญมากกว่าการทำบุญด้วยปัญญา ซึ่งการทำบุญในทางพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้มีการให้ทาน หรือการทำบุญกับพระสงฆ์ และวัดเท่านั้น ซึ่งพุทธศาสนิกชนสามารถสร้างกุศลได้หลายวิธี ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับการทำบุญ ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ ประเภท หลักการ การเปรียบเทียบผลบุญ ความเชื่อ และหลักการทำบุญตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. ความหมายของการทำบุญในพระพุทธศาสนา

พระครูวรสุตเขต (2555 , น.9) ได้อธิบายว่า คำว่า บุญ มาจากคำว่า บุญญา แปลว่า ชำระจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์

พระราชมุนี (2528 , น.110) ได้อธิบายว่า บุญหมายถึง เรื่องที่จัดเป็นการทำความดีหลักทำความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจาและใจ ประกอบด้วย ทาน ศีลและภาวนา ซึ่งจะต้องปฏิบัติไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน

พระเทพสิทธิมุนี (2541 , น.18) ได้อธิบายว่า บุญ แปลว่า ชำระ หมายถึง ชำระกาย ชำระวาจา และชำระจิตใจ ให้สะอาดเหมือนสบู่ และอีกความหมายหนึ่งคือ บุญ แปลว่า กรอง หมายถึง บุญนั้นเป็นเหตุให้เกิดความสุขถึง 7 ประการ ทั้งในภพนี้และภพหน้า ได้แก่ สุขของมนุษย์ สุขของเทวดา สุขในฉนวน สุขในวิปัสสนา สุขในมรรค 4 สุขในผล 4 และสุขคือนิพพาน

สรุปได้ว่า บุญหมายถึงเครื่องทำความดี ซึ่งกระทำด้วยกัน 3 ด้านคือ ด้านกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งทั้ง 3 ด้านจะต้องปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตต่อไป

2. ความสำคัญของการทำบุญ

พระครูวิสุทธิสุตคุณ (2563 , น.367) ได้อธิบายว่า บุญมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องชำระล้างจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย เปรียบเหมือนน้ำสะอาดชำระสิ่งโสโครกให้สะอาด ส่งผลให้จิตใจมีคุณภาพดีขึ้น สะอาด บริสุทธิ์ ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว มีเจตนากระทำแต่กรรมอันดีงาม และเป็นประโยชน์

สนิท ไซยวงศ์คต (2534) ได้กล่าวว่า พุทธศาสนิกชนถือว่วันออกพรรษาหรือวันปวารณา เป็นวันสำคัญวันหนึ่ง มีสิ่งที่ควรกล่าวถึงอยู่ 2 อย่าง คือ 1) กิจกรรมของชาววัด 2) กิจกรรมของชาวบ้าน ในวันปวารณานี้ นอกจากจะไปวัดรับศีล ฟังเทศน์ตามปกติแล้ว พุทธศาสนิกชนยังนิยมทำบุญเป็นกรณีพิเศษอีก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า ตักบาตรเทโว และถือกันว่าเป็นกาลทานอย่างหนึ่ง เพราะปีหนึ่งมีเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดนถือกันว่วันทำบุญเช่นนี้ถือเป็นประเพณีนิยมมานานแล้ว

และได้กล่าวอีกว่า การทำบุญในวันตรุษ ไทยเรารับเอาของลังกามาปฏิบัติกัน สาเหตุก็เป็นเพราะเรามีความสัมพันธ์กับลังกาอย่างใกล้ชิดนั่นเอง เช่น พระภิกษุจากลังกามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองไทยบ้าง พระไทยไปศึกษาในลังกาบ้าง พิธีกรรมต่าง ๆ จึงได้พลอยติดตามเข้ามาสู่เมืองไทยด้วยเกี่ยวกับเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวิจารณ์ไว้ว่า “วิธีทำบุญป็อย่างเช่น ทำอยู่ในพิธีสัมพัจฉรฉินท์นี้ เป็นวิธีการบูชาพระรัตนตรัยเป็นการนักษัตฤกษ์ใหญ่ นิมนต์พระสงฆ์มาสวดสามวัน วันที่สามจึงได้ประกาศเทวดาแบ่งส่วนบุญให้แก่ เทพยดา และยักษ์ นาค กุมภัณฑ์ บรรดาอมนุษย์ทั้งปวง ตลอดจนถึงสัตว์เดรัจฉาน ขอพรให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ให้ส่วนบุญทั้งปวงเป็นภาษาลังกา ยังใช้ต่อมาจนถึงการพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ทุกวันนี้” และพิธีตรุษนี้ แม้จะไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่เราก็ได้ปฏิบัติกันมาเป็นประเพณีแล้วและไม่ได้เป็นเรื่องเสียหายอะไร เพราะเป็นการประกอบคุณงามความดี ตามประเพณีเก่าแก่เราทำบุญขึ้นปีใหม่ในวันสงกรานต์ ทำบุญกลางปีในวันสารท แล้วการทำบุญสิ้นปีในวันตรุษนี้จะเสียหายอะไรกันนักหนา

3. ประเภทของวิธีการทำบุญ

พระครูวิสุทธิสุตคุณ (2563 , น.217) ได้อธิบายว่าหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแบ่งออกเป็น 3 ประการ เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” คือเรื่องที่เกิดขึ้นการทำบุญ 3 อย่าง ดังนี้

บุญทาน หมายถึง การทำบุญด้วยการให้ทาน

บุญศีล หมายถึง การทำบุญด้วยการรักษาศีล ประพฤติดี และปฏิบัติชอบ

บุญภาวนา หมายถึง การทำบุญด้วยการภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา

พระครูวรสุตเขต (2555 , น.10) ได้อธิบายประเภทของบุญว่า ประเภทของบุญในก่อนกาลแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. บุญช่วงไกล คือ บุญความดีที่เราได้ทำจากภพชาติก่อน มาจนถึงวันคลอด คือ การสั่งสมบุญความดีมาแต่ภพก่อน ส่งผลให้เห็นในปัจจุบัน เปรียบเสมือนผลไม้ที่คัดพันธุ์มาดีแล้ว รอช่อของมันย่อมติดมาในเมล็ด เมื่อนำเมล็ดนั้นมาปลูก ต้นของมันย่อมให้ผลที่รสของมันย่อมอร่อยทันทีโดยที่ไม่ต้องทำนุบำรุงมาก พอเกิดมาในภพชาตินี้ ก็เป็นคนใจใส ใจสะอาดบริสุทธิ์มาตั้งแต่เกิด รูปร่างสง่างาม ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีโอกาสให้สร้างชาติได้มากกว่าคนทั้งหลาย ถ้าไม่ประมาทหมั่นสะสมความดีในปัจจุบันให้เพิ่มขึ้นอีก ก็จะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว แต่ถ้าปราทไม่เอาใจใส่ในการทำความดีในปัจจุบัน ก็เปรียบเสมือนต้นไม้ยอดด้วน ยากที่จะเจริญเติบโตต่อไปได้

2. บุญช่วงใกล้ คือ บุญความดีที่เราทำในภพชาติปัจจุบัน ตั้งแต่คลอดจนถึงเมื่อวาน คือ คนที่ทำความดีตั้งแต่เล็ก ๆ เรื่อยมา เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียร คบคนดีเป็นมิตร เป็นต้น เมื่อเติบโตขึ้นย่อมมีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าผู้อื่น

4.วิธีการทำบุญในพระพุทธศาสนา

สิ่งที่ได้รับจากการทำความดีทุกอย่าง คือ บุญ บุญเป็นชื่อของความสุข และบุญ คือ ธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มีคุณค่ามากและเป็นที่พักของมนุษย์ มนุษย์จะมีความสุขความเจริญได้ก็ต้องอาศัยบุญทั้งสิ้น บุญเป็นพลังงานชนิดหนึ่งซึ่งช่วยชำระร่างกาย วาจาและใจของมนุษย์ให้บริสุทธิ์ ช่วยให้จิตใจของมนุษย์ลดละกิเลสต่าง ๆ คือ โลภ โกรธ หลง ผู้ใดมีโลภ โกรธ หลง น้อย ผู้นั้นก็จะมีความสุขกายสบายใจมากขึ้นตามลำดับ โดยสุชีพ ปุญญานุภาพ (2541, น. 174) ได้อธิบายดังนี้

คุณสมบัติของบุญ มีดังนี้

1. ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดและบริสุทธิ์ได้
2. นำความสุข ความเจริญ ความก้าวหน้ามาให้
3. ติดตามตนไปทุกก้าว แม้จะไปเกิดในภพในชาติอื่น
4. เป็นเฉพาะของตน ใครทำใครได้ โจรลักขโมยไม่ได้
5. เป็นที่มาแห่งทรัพย์สมบัติทั้งหลาย
6. เป็นที่มาแห่งทรัพย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ
7. เป็นปัจจัยให้บรรลุมรรคผลนิพพาน
8. เป็นเกราะป้องกันภัยในวิภวสงสาร

วิธีทำบุญในพระพุทธศาสนา มีอยู่ 3 วิธีใหญ่ๆ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่

1. ทานมัย การให้ทาน การให้ทานมีวัตถุประสงค์ เพื่อขจัดความตระหนี่ ความโลภ ในจิตใจของมนุษย์ การให้ทาน หมายถึง การให้ปัน การแบ่งสิ่งต่าง ๆ ของตน เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้วยความเต็มใจ การให้ทานเป็นสิ่งจำเป็นเพราะสัตว์โลกจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน ส่วนการให้ทานที่มีวัตถุประสงค์อย่างอื่น ได้แก่

- 1.1 การให้ทานเพื่อบูชาคุณ เช่น การถวายนั่งของแด่พระภิกษุสงฆ์และการให้สิ่งของแก่คุณพ่อคุณแม่
- 1.2 การให้ทานเพื่อการสงเคราะห์ เช่น การให้สิ่งของแก่สามีหรือภรรยา เพื่อนสนิท มิตรสหาย
- 1.3 การให้ทานเพื่ออนุเคราะห์ เช่น การให้สิ่งของเพื่อช่วยเหลือคนยากจน อนุภาไรที่พึ่ง
- 1.4 การให้ทานเพื่อทำบุญ เช่น การที่เอาสิ่งของไปให้แก่บุคคล เพื่อให้เขาทำประโยชน์ให้

การให้ทานมี 4 ประเภท คือ

1. อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของต่าง ๆ
2. วิद्याทาน ได้แก่ การให้ความรู้ทางโลกแก่ผู้อื่น
3. ธรรมทาน ได้แก่ การให้ความรู้ทางธรรม
4. อภัยทาน ได้แก่ การให้อภัยซึ่งกันและกัน

นอกเหนือจากทาน 4 ประเภท นี้แล้ว ยังมีการให้ประเภทอื่นอีก เช่น การช่วยเหลือบุคคลอื่นในกิจการอันชอบ มีการชวนชววยช่วยเหลือกิจการงานของวัด และของอาจารย์ ช่วยเหลือเพื่อนฝูงที่ตกทุกข์ได้ยาก หรือเมื่อเพื่อนฝูงมีงานบุญ เราก็ชวนชววยช่วยเหลือ จัดเป็นทานอย่างหนึ่งเหมือนกัน ช่วยเหลือในกิจการอันชอบ กิจการต่างๆ ที่เราช่วยนี้ต้องชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยประเพณี และชอบด้วยธรรม ประเภทของการให้ทานที่กล่าวมาแล้วนั้น การให้ธรรมเป็นทานชนะการให้ทั้งปวง (สพพทาน ธรรมทาน ชินาติ) ทั้งนี้ เนื่องจากการให้ทานอย่างอื่น ๆ มีประโยชน์เฉพาะหน้า หรือมีประโยชน์ในชาตินี้เท่านั้น แต่ธรรมทานเป็นทานมีคุณประโยชน์ ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า วัตถุที่ควรให้ทาน ควรเนื่องด้วยปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งพอจะแยกย่อยออกเป็น 10 ประการ คือ ข้าว (หรืออาหารที่เหมาะสม) น้ำ (ยกเว้น น้ำเมา) ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ของหอมต่าง ๆ เช่น ธูป ยารักษาโรค ที่นอนต่าง ๆ และที่ปัก ประทีป เป็นต้น

วัตถุที่ไม่ควรให้ทาน

วัตถุที่ไม่ควรให้ทาน หรือถ้าให้ทานแล้วไม่ได้บุญ ได้แก่ สุรา ยาเสพติด อาวุธ มหรสพ ภาพลามก และสัตว์เพศตรงข้าม การทำทานที่จะทำให้ได้บุญมาก ๆ ต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบ 3 คือ

1. วัตถุบริสุทธิ์ ของที่จะท าทานจะต้องเป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริตไม่ได้คดโกง หรือเบียดเบียนคนอื่นมา
2. เจตนาบริสุทธิ์ คือมีเจตนาเพื่อขจัดความตระหนี่ของตน และผู้ให้ทานจะต้องตั้งเจตนาให้ได้รับประโยชน์จากการให้ทาน ไม่ใช่ท านบุญเอาหน้าเอาชื่อเสียง และผู้ให้ทานจะต้องตั้งเจตนาให้บริสุทธิ์ ทั้ง 3 ขณะ คือ ก่อนให้ทานก็มีจิตเลื่อมใสศรัทธา เต็มใจที่จะทำบุญนั้นๆ ขณะให้ทานก็ให้ด้วยจิตใจเบิกบาน และหลังให้ทานก็มีจิตใจเข้มแข็งไม่นึกเสียดายสิ่งที่ให้ไปแล้ว

3. บุคคลบริสุทธิ์ คือ ผู้รับทานเป็นผู้บริสุทธิ์ มีความสงบ ระวัง มีกาย วาจา เรียบร้อย ตั้งใจประพฤติธรรม ผู้ให้ทานต้องเป็นผู้มีศีล อย่างน้อยก็มีศีล 5 ก็จะทำให้การให้ทานเกิด บุญกุศลเต็มทีใน ทักขิณาวិภังคสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของท่านไว้ว่า

3.1 ให้ทานแก่สัตว์เดรัจฉาน 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่มนุษย์ทุกศีล เพียงครั้งเดียว

3.2 ให้ทานแก่มนุษย์ทุกศีล 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่ฆราวาสมีศีล เพียงครั้งเดียว

3.3 ให้ทานแก่ฆราวาสมีศีล 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่สามเณร เพียงครั้งเดียว

3.4 ให้ทานแก่สามเณรบวชใหม่ 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระภิกษุ บวชใหม่ เพียงครั้งเดียว

3.5 ให้ทานแก่พระภิกษุบวชใหม่ 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระ โสดาบัน เพียงครั้งเดียว

3.6 ให้ทานแก่พระโสดาบัน 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระสกาทาคามี เพียงครั้งเดียว

3.7 ให้ทานแก่พระสกาทาคามี 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระอนาคามี เพียงครั้งเดียว

3.8 ให้ทานแก่พระอนาคามี 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระอรหันต์ เพียงครั้งเดียว

3.9 ให้ทานแก่พระอรหันต์ 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่พระปัจเจกพุทธ เจ้าเพียงครั้งเดียว

3.10 ให้ทานแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้แก่ พระพุทธเจ้าเพียงครั้งเดียว

3.11 ให้ทานแก่พระพุทธเจ้า 100 ครั้ง มีผลน้อยกว่าให้ทานแก่สงฆ์เพียง ครั้งเดียวแสดงว่า ทรงเน้นการให้ทานใน “การสงฆ์” เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นปัจจุบันเราจึงนิยมให้ ทานแบบ “สังฆทาน” ซึ่งมีอานิสงส์มากกว่า

5. หลักการทำบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

พระครูวิสุทธิสดุดคุณ (2563 , น.218) ได้อธิบายว่า การทำบุญในพระพุทธศาสนา มีวิธีการทำบุญโดยใช้หลักการของ “บุญกิริยาวัตถุ” คือ ทางที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือหลักการทำความดีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์จันตน์ที่เก็บรวบรวมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

อรรถกถาบุญญาภิยาวัตถุสูตร

พึงทราบวินิจฉัยใน บุญญาภิยาวัตถุสูตรที่ 1 แห่ง วรรคที่ 2 ดังต่อไปนี้ บทว่า บุญญาภิยาวัตถุนี้ ความว่า กุศลทั้งหลายที่เกิดผลในภพที่ควรบูชา หรือชำระสันดานของตน เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า บุญทั้งหลายด้วย ชื่อว่า เป็นกิริยา เพ็ร่า่องทำด้วยเหตุด้วยปัจจัยทั้งหลายด้วย เพราะฉะนั้นจึงชื่อว่า บุญกิริยา และบุญกิริยานั้นชื่อว่า บุญกิริยาวัตถุ เพราะความเป็นที่ตั้งของอานิสงส์นั้น ๆ บทว่า ทานมัย ได้แก่ เจตนาเป็นเครื่องบริจาจาคไทยธรรมของตนแก่ผู้อื่น ด้วยความสามารถแห่งการอนุเคราะห์ ที่ด้วยความสามารถแห่งการบูชาของผู้ที่ ตัดราก คือ ภพยังไม่ขาด ชื่อว่า ทานเพราะเป็นเหตุให้เขาให้ ทางนั้นเองชื่อว่า ทานมัย เจตนาที่เป็นไปแล้ว โดยนัยที่กล่าวในกาลครั้ง 3 คือ ในกาลอันเป็นส่วนเบื้องต้นตั้งแต่การให้ปัจจัย 4 เหล่านั้นเกิดขึ้น 1 ในเวลาบริจาจาค 1 .ในการโสมนัสจิตระลึกถึงในภายหลัง (จากที่ให้แล้ว) 1 ของผู้ให้สิ่งนั้น ๆ ในบรรดาปัจจัย 4 มีจิวร เป็นต้น หรือในบรรดาทานวัตถุ 10 อย่างมี ข้าว เป็นต้น หรือบรรดาอารมณ์ 6 มีรูป เป็นต้น ชื่อว่าบุญวัตถุ ที่สำเร็จด้วยการให้ทาน ฯลฯ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจคือ พลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูงจะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรม หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของแรงจูงใจไว้ ดังนี้

1. ความหมายคำว่า แรงจูงใจ

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2549, น. 128) อธิบายว่าในทางจิตวิทยา แรงจูงใจ หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้น หรือชี้ทาง (urge or direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2557, น. 127) อธิบายว่า แรงจูงใจหมายถึง สภาวะอย่างหนึ่งหรือแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการจนทำให้เกิดพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

นุชลี อุภักย์ (2558, น. 104) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจูงใจ มาจากภาษาอังกฤษใช้คำว่า Motivation หมายถึง สภาวะภายในตัวบุคคลที่ปลุกเร้า และกำหนดทิศทางของพฤติกรรมตลอดจนทำให้บุคคลมุ่งมั่นในการทำพฤติกรรมหนึ่ง

ณัฐพรหม อินทุยศ (2553, น. 258) กล่าวว่าคำว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทางจิตซึ่งกระตุ้น ทำให้เคลื่อนไหว นำทางไปสู่เป้าหมาย โดยเกี่ยวข้องกับทั้งกระบวนการของพลัง ทิศทาง และสนับสนุนพฤติกรรม

โชติกา ระโส (2555, น. 11) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยหรือสิ่งต่างๆที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการหรือหมายถึง การที่บุคคลมีความปรารถนา หรือต้องการที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

โชติกา ธรรมวิเศษ (2561, น. 210) กล่าวว่าแรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดพลัง และชักนำให้บุคคลกระทำการต่างๆ อย่างมีทิศทางเป้าหมายจนบรรลุความสำเร็จ

สรุปล แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดัน กระบวนการทางจิตซึ่งกระตุ้น ทำให้เคลื่อนไหว ที่เกิดจากความต้องการของบุคคล เพื่อให้ทำตามสิ่งที่ต้องการให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ความหมายของแรงจูงใจในทัศนะของพระพุทธศาสนา

โชติกา ธรรมวิเศษ (2561, น. 211) กล่าวว่าแรงจูงใจในทัศนะของพระพุทธศาสนา หมายถึง ความอยาก ความกระหาย ความปรารถนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือต้นเหตุที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจทั้งฝ่ายดีและไม่ดี

พระแสงจันทร์ ฐิตสาโรและพระมหามิตร ฐิตปัญโญ (2562, น. 324) ได้กล่าวว่าความหมายของแรงจูงใจในพุทธ ศาสนา คือ ความอยาก ความปรารถนาหรือความ ต้องการแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ 1) แรงจูงใจฝ่าย ไม่ดีคือความพอใจชอบใจอยากรักใคร่ต้องการ ไม่ดีไม่สบายไม่เกื้อกูลเป็นอกุศลเรียกว่าตัณหา และ 2) แรงจูงใจฝ่ายดีคือ ความพอใจ ชอบใจ อยากรักใคร่ต้องการที่ดีงามสบายเกื้อกูลเป็นกุศล เรียกว่า ฉันทะ

3. ความสำคัญของแรงจูงใจ

เพลินพิศ วิบูลย์กุล (ออนไลน์, 2558) ได้อธิบายความสำคัญของแรงจูงใจไว้ ดังนี้

1. พลัง (Energy) เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำงานใด ๆ ถ้าบุคคลมีแรงจูงใจในการทำงานสูง ย่อมทำให้ขยันขันแข็ง กระตือรือร้น กระทำให้สำเร็จ ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่ทำงานประเภท "เช้าขาม เย็นขาม" ที่ทำงานเพียงเพื่อให้ผ่านไปวัน ๆ

2. ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลมีความมานะ อดทน บากบั่น คิดหาวิธีการนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานให้มากที่สุด ไม่

ท้อถอยหรือละความพยายามง่าย ๆ แม้งานจะมีอุปสรรคขัดขวาง และเมื่องานได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็มักคิดหาวิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

3. การเปลี่ยนแปลง (variability) รูปแบบการทำงานหรือวิธีทำงานในบางครั้งก่อให้เกิดการค้นพบช่องทางดำเนินงานที่ดีกว่า หรือประสบผลสำเร็จมากกว่า นักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องหมายของความเจริญก้าวหน้าของบุคคล แสดงให้เห็นว่าบุคคลกำลังแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิตบุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานสูง เมื่อตื่นนอนเพื่อจะบรรลुวัตถุประสงค์ใดๆ หากไม่สำเร็จบุคคลก็มักพยายามค้นหาสิ่งผิดพลาด และพยายามแก้ไขให้ดีขึ้นในทุกวิถีทาง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการทำงานจนในที่สุดทำให้ค้นพบแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งอาจจะต่างไปจากแนวเดิม

4. บุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานจะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการมุ่งมั่นทำงานที่ตนรับผิดชอบ ให้เจริญก้าวหน้าจัดว่าบุคคลผู้นั้นมีจรรยาบรรณในการทำงาน (work ethics) ผู้มีจรรยาบรรณในการทำงานจะเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ มั่นคงในหน้าที่ มีวินัยในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ ผู้มีลักษณะดังกล่าวนี้มักไม่มีเวลาเหลือพอที่จะคิดและทำในสิ่งที่ไม่ดี

4. ประเภทของแรงจูงใจ

ณัฐพรหม อินทยศ (2553, น. 258-260) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การจูงใจภายใน เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการกระทำกิจกรรมบางอย่าง เพราะถูกผลักดันจากสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจหรือเป็นปัจจัยที่อยู่ภายในตัวเรา อันได้แก่ ความรัก ความชอบ ความพอใจ ความต้องการ ความอยากรู้อยากเห็น การมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ โดยเป็นการกระทำที่ไม่มีการให้รางวัลจากภายนอกอย่างชัดเจน หรือไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากสิ่งเร้าภายนอก

2. การจูงใจภายนอก เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก ทำให้เกิดความ ต้องการที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เราคิดว่าเป็น “งาน” หรือเป็นการทำบางอย่างเพื่อบาง สิ่งบางอย่าง หรือเพื่อหวังให้ได้สิ่งที่มาล่อใจต่างๆ ได้แก่ สิ่งของ เงิน ค่าชมตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น

5. กระบวนการของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

พระแสงจันทร์ ฐิตสาโรและพระมหามิตร ฐิตปัญโญ(2562, น. 324) ได้แบ่งกระบวนการของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจที่เป็นฉันทะ หมายถึง กุศลธรรมฉันทะ แปลว่า ฉันทะในกุศล ธรรม คือ ความพอใจความชอบ ความอยากในสิ่ง ที่ดีงามหรือในสิ่งที่เป็นผลดีก็เอื้อกุลแก่ความเจริญ งอกงาม

ในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข ทั้งแก่ตน และคนอื่นหรือเรียกสั้นๆว่า “ธรรมฉันทะ” ที่แปลว่า ฉันทะในธรรมหรือฉันทะในความจริง ฉันทะใน ความดีงามหรือความต้องการความจริง ต้องการ ความดีงามหรืออธิบายโดยรวมความได้ว่า ฉันทะ คือการต้องการรู้ความจริงต้องการทำในสิ่งที่ดีงาม หรือภาวะที่ดีงามเกิดขึ้น อยากทำในสิ่งที่เป็นคนเกิดขึ้นจริง

2. แรงจูงใจที่เป็นตัณหา แปลว่า ความกระหาย ความทะยาน ความอยาก ความ เสนหา ความร่น ความร่าน ความกระสับ กระส่ายความกระวน กระวายไม่รู้มี โดยตัณหา แยกออก ได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ความกระหาย อยากได้อารมณ์ที่น่าชอบใจมาเสพเสวยปรนเปรอ ตนหรือ ความทะยานอยากในกาม เรียกว่า “กามตัณหา” 2) ความกระหายอยากในความถาวร มั่นคง มีอยู่คง อยู่ตลอดไปของตน หรือความทะยาน อยากในภพ เรียกว่า “ภวตัณหา” และ 3) ความ กระหาย อยาก ในความดับสิ้นขาดสูญแห่งตนหรือ ความทะยานอยากในวิภพ เรียกว่า “วิภวตัณหา” สาม อย่างนี้เรียกว่าความอยากในกาม ในภพและ ในวิภพ ฉะนั้น ตัณหา คือ ความกระหายอยากใน สิ่ง ที่ให้เวทนา หรือความกระหายอยากได้อารมณ์ ในสิ่งที่ชอบใจมาเสพเสวยเวทนาอันอร่อย พุดสั้นๆ ว่า อยากได้ออยากเอา

6.รูปแบบแรงจูงใจ

บุคคลมีรูปแบบของแรงจูงใจที่แตกต่างกัน เนื่องจากบุคคลมีความต้องการส่วนตัวที่ไม่ เหมือนกันอันเกิดจากที่บุคคลได้เรียนรู้จากสังคมที่ตนเองอยู่ สำหรับรูปแบบแรงจูงใจของบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ

ประยูทธ ไทยธานี (2555, น. 4-5) ได้อธิบายรูปแบบแรงจูงใจของบุคคลไว้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (affiliation motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อให้ผู้อื่นรัก ยอมรับ ยกย่อง เคารพนับถือ และแสดงไมตรีจิตต่อตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากไม่ต้องการที่จะอยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง ซึ่งรูปแบบของ พฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ ของแต่ละสังคมจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของแต่ละสังคม พฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธสูงจะมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ใจคอกว้างขวาง โอบอ้อมอารี ชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และชอบเข้าสังคม แต่ในบางครั้งการที่มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมพันธสูงเกินไป อาจมีบุคลิกภาพตามใจผู้อื่นเกินควร มักหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับผู้อื่นทั้งความคิดและ การกระทำส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธต่ำมักพอใจที่จะเก็บตัวอยู่ตามลำพัง ไม่มีความปรารถนาจะทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ไม่สนใจเอาใจใส่ผู้อื่น มักทำตามความพอใจของตนเองเท่านั้น

2. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (power motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการ มีอำนาจเหนือผู้อื่น มีความทะเยอทะยาน รักความก้าวหน้า แสวงหาตำแหน่งหน้าที่การงานสูงขึ้น ในบางครั้งผู้ที่มี แรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงเกินไป อาจจะไม่คำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรมในการ

ได้มาซึ่งอำนาจ ตกเถียง เอาชนะโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น ต้องการเป็นใหญ่ ยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง จะเกิดความเครียดเมื่อ ตนเองอยู่ในฐานะแพ้ ส่วนบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่ต่ำอำนาจต่ำมักขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เฉื่อยชา มีชีวิตอย่างไร้จุดหมาย และชอบความสบาย ดังนั้น บุคคลจึงควรมีแรงจูงใจใฝ่อำนาจในระดับที่ พอเหมาะ ทั้งนี้เนื่องจากจะกระตุ้นให้เกิดความต้องการแสวงหา ก้าวหน้าให้กับตนเอง สามารถแสดงศักยภาพ ของตนเองได้เหมาะสมกับโอกาส และสถานการณ์ คือเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี ขณะเดียวกันก็จะเกิด ความรู้สึกพึงพอใจและภาคภูมิใจกับความก้าวหน้าที่เกิดจากความสามารถของตนอย่างแท้จริง

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการ พยายามทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่ว่าจะงานนั้นจะมีความยากลำบากหรือประสบปัญหาอุปสรรคมากเพียงใด ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะอดทนและไม่เกิด ความย่อท้อ ในทางตรงกันข้าม กลับยิ่งพยายามหาทางฟันฝ่าและเอาชนะอุปสรรคต่างๆเหล่านั้นด้วยตนเอง เพื่อความสำเร็จและความภาคภูมิใจที่จะเกิดขึ้นและถ้าไม่สามารถผ่านพ้นอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะรู้สึกวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา

จุกวาร์ตัน เอื้ออำนาจ (2549, น. 135-139) ได้กล่าวว่า นักจิตวิทยาที่มาจากกลุ่มแนวคิดที่แตกต่างกัน เชื่อว่าที่มาแห่งแรงจูงใจสังคมใจมีความแตกต่างกัน จึงได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motive) หมายถึง แรงจูงใจหรือความต้องการที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากคนอื่น หรือ หมายถึง แรงจูงใจที่ทำให้บุคคลมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับนับถือของบุคคลในสังคม
2. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (power motive) หมายถึง แรงจูงใจหรือความต้องการที่ได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือคนอื่น ๆ ในสังคม ส่งผลให้บุคคลพยายามที่จะกระทำการควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุ ตามผลความต้องการเหนือบุคคลอื่นของตน โดยต้องการที่จะแสวงหาอำนาจกระทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ ได้มาซึ่งอำนาจ เพราะเกิดความรู้สึกว่าการกระทำอะไรได้เหนือคนอื่นเป็นความภูมิใจอย่างหนึ่ง

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) หมายถึงแรงจูงใจหรือความต้องการที่ เกิดขึ้นจากความคาดหวังของบุคคลซึ่งอาจจะได้พบหรือมีประสบการณ์จากสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเป็นความประทับใจ มาตั้งแต่ยังเล็กๆ ทำให้พยายามที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จนั้น

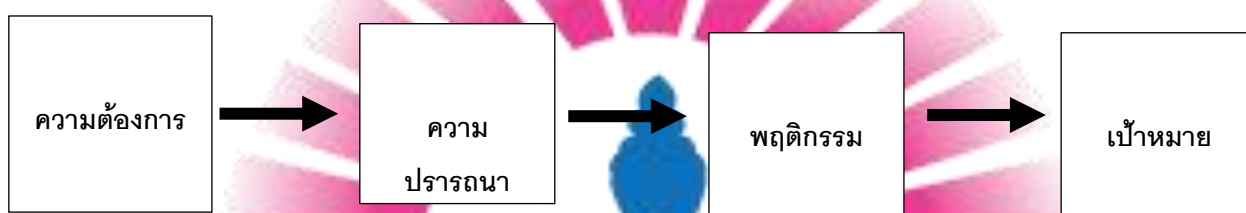
ธงชัย สันติวงษ์ (2545 , น.224-225) ได้กล่าวว่า รูปแบบของแรงจูงใจมี 4 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการ คือ สาเหตุพื้นฐานที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ทั้งนี้เป็นไปตามหลักความจริงที่ว่า คนทุกคนต่างมีความต้องการที่หวังจะได้รับการตอบสนองเสมอ และในการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาตอบสนองบุคคลนั้น ๆ ก็จะแสดงออกเป็นการกระทำ หรือที่เรียกว่าพฤติกรรม

2. ความปรารถนา คือ ความต้องการที่ระบุออกมาเป็นสิ่งของหรือความปรารถนาเฉพาะอย่าง เช่น การอยากได้ซึ่งตำแหน่งที่มีเกียรติ เป็นต้น

3. พฤติกรรม คือ การกระทำที่แต่ละคนแสดงออกมาในขณะที่ทำการตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความคิดสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้น หรือการแสดงทัศนคติให้การร่วมมือ เป็นต้น

4. เป้าหมาย คือ จุดประสงค์ของพฤติกรรมที่มุ่งหวังจะได้รับจากการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม เป้าหมายอาจเป็นสิ่งของ สภาพเงื่อนไข หรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การขยันทำงานเพื่อหวังเงินมาซื้อของกินของใช้ หรือความสบายใจในการทำงาน หรือการได้ในสิ่งที่ตนเองพอใจ

ภาพที่ 2.1 แสดงรูปแบบพฤติกรรม

สรุป ปัจจัยที่ส่งผลให้คนในสังคมไทยเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านศาสนพิธี เพราะสังคมเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา
2. ปัจจัยด้านความเชื่อ เนื่องจากสังคมไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อทางจิตใจมากกว่าความสบายที่ได้จากวัตถุ
3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เพราะการจัดกิจกรรมทางศาสนาของสังคมไทยในแต่ละพื้นที่จะช่วยให้เศรษฐกิจคล่องตัว ช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนให้นำสิ่งของมาขาย และ
4. ปัจจัยด้านการศึกษา เพราะเทศกาลและพิธีกรรมที่ศาสนาถือเป็นเรื่องที่ให้ความรู้นอกห้องเรียน เป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะที่ทุกคนในชุมชนหรือนักท่องเที่ยวจะได้เข้าเยี่ยมชมความสวยงามของสถานที่สำคัญในวัดหรือรูปแบบการจัดการงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2560) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวประเภทวัดสำคัญวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย มีแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรี 6 ประการเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้และหาประสบการณ์ 2) ด้านการอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม 3) ด้านจิตวิญญาณ 4) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 5) ด้านจิตวิญญาณระดับลึก 6) ด้านการหลีกเลี่ยงและพักผ่อน การรับรู้แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ชาวไทยมีการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีที่สำคัญ คือ 1) การรับรู้ต่อกายภาพ 2) การรับรู้ต่อความเลื่อมใสศรัทธา 3) การรับรู้ต่อความสะดวก 4) การรับรู้ทางด้านจิตวิญญาณที่สามารถจับต้องได้ 5) การรับรู้ต่อประติมากรรม จิตรกรรมของวัด และแรงจูงใจและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยการรับรู้ 2 ปัจจัย และปัจจัยแรงจูงใจ 4 ปัจจัย โดยปัจจัยการรับรู้สำคัญที่สุดในการทำนายการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ การรับรู้ต่อความน่าเลื่อมใสศรัทธาของวัด รองลงมาคือ การรับรู้ด้านกายภาพ สำหรับปัจจัยแรงจูงใจที่ทำนายการกลับมาเยือนซ้ำที่สำคัญที่สุดคือ แรงจูงใจทางจิตวิญญาณ แรงจูงใจด้านการหลีกเลี่ยงและพักผ่อน แรงจูงใจด้านความรู้และประสบการณ์ และแรงจูงใจทางจิตวิญญาณระดับลึก ตามลำดับ

ปฐมวรรณ ขวัญแก้ว และจริยา คำธร (2559) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการเข้าวัดของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเข้าวัดนักศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 3 (ภาคปกติ) ปีการศึกษา 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อันดับที่ 1 เพื่อการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษเป็นความเชื่อของคนไทย อันดับที่ 2 ทำจิตใจให้สงบและอันดับที่ 3 เป็นการแก้บนและนักศึกษาส่วนใหญ่ให้เหตุผล อันดับที่ 1 เพื่อความสบายใจ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 อันดับที่ 2 ต้องการที่พึ่งทางใจ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 61.40 และอันดับที่ 3 พึ่งเทศน์ฟังธรรมตามกาลคือเหตุผลในการเข้าวัด จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 44.90

พระใบฎีกาสะอาด สุทธิญาโณ (2563) ได้ศึกษา การรับรู้ข้อมูลการสื่อสารในการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาของวัดทองนพคุณ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลการ สื่อสารของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารของวัด

ทองนพคุณผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่าน ทางอินเทอร์เน็ต และ การใช้เครื่องขยายเสียงของวัด การรับรู้ข้อมูลการสื่อสารของชุมชนมีความสัมพันธ์ใน การเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร ควรเป็นเจ้าของวัดหรือพระสงฆ์ที่มีพรรษาสูงของวัด เนื้อหาสาระของสาร ควรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกิจทางพุทธศาสนา ช่องทางการสื่อสาร ควรใช้สื่อด้านออนไลน์ ร่วมกับเครื่องขยายเสียงและการบอกกล่าว ผู้รับสาร เป็นกลุ่มที่นิยมปฏิบัติกิจทางพุทธศาสนา และ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแล ติดตาม พาเข้าร่วมกิจกรรมของวัด และ ปฏิบัติการตอบสนองกลับและการมีปฏิสัมพันธ์ เป็นหัวใจของการแสดงออกของการรับรู้ ทางวัดจึงให้ความสำคัญกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมของวัดมาก และตลอดเวลาที่ปฏิบัติตามกิจกรรมของวัด พระภิกษุสามเณร รวมทั้งคณะกรรมการวัดจึงต้องใส่ใจและมีสัมพันธภาพที่สร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมของวัดอย่างเป็นกันเองเหมือนญาติและมิตรสหาย ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้จะมาจากการวางแผนข้อตกลงร่วมกันก่อนปฏิบัติการเสมอ

ฐิติวี แก้วพรสวรรค์ และคณะ (2555) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นผู้มีสติของวัยรุ่นไทย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้งหมด 658 ราย โรงเรียนชายล้วน ร้อยละ 55 โรงเรียนหญิงล้วน ร้อยละ 40 และโรงเรียนสหศึกษา ร้อยละ 5 เพศชายร้อยละ 57.9 หญิงร้อยละ 42.1 อายุเฉลี่ย 12.4 ปี เกรดเฉลี่ยระดับประถมศึกษาที่ 6 คือ 3.0 ถึง 4.0 ร้อยละ 89 บิดา มารดา และผู้ปกครอง มีสถานภาพสมรสคู่ร้อยละ 86, 85.7 และ 70.1 การศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนร้อยละ 32.2, 38.7 และ 24.5 ตามลำดับรายได้รวม 10,001 ถึง 50,000 บาทร้อยละ 49.1 ข้อมูลพฤติกรรมพุทธศาสนาของเด็ก ได้แก่ สวดมนต์ 1-2 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 38.2 ไม่สนใจสมัครเข้าชมรมพุทธศาสนา ร้อยละ 44.7 ฟังเทศนาเฉพาะวันสำคัญร้อยละ 44 อ่านหนังสือธรรม 1-2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 28.8 เคยฝึกสติมาก่อนมากกว่า 1 ครั้งร้อยละ 63.5 เห็นประโยชน์ของสติร้อยละ 90.8 ต้องการเกมการฝึกสติร้อยละ 64.8 คะแนนลักษณะความเป็นผู้มีสติมีค่าเฉลี่ย 203.2 คะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านของสติในการควบคุมตนเอง รวดเร็วทันเวลา ยับยั้งชั่งใจ และแสวงหาบริโภคนปัจจัยมีค่าเฉลี่ย 50.6, 52.9, 49.3 และ 50.3 ตามลำดับ เพศหญิงโรงเรียนหญิงและเกรดสูง มีคะแนนลักษณะความเป็นผู้มีสติสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สรุป วัยรุ่นตอนต้นมีคะแนนสติปานกลางถึงสูง วัยรุ่นสวดมนต์ถือศีล ปฏิบัติที่วัดน้อยและไม่ได้ทำกิจกรรมด้านชมรม แต่ก็ยังเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญปัจจัย เพศหญิงโรงเรียนหญิง นักเรียนเรียนดีเห็นประโยชน์ของสติและอยากเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนสติสูงกว่า สามารถนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนาคุณธรรมด้านสติโดยปรับให้เหมาะสม เช่น เกม วิดีโอ ร่วมกับการฝึกพื้นฐานในเด็กวัยรุ่นได้ในอนาคต

พระเริ่ม ไชตะขบ (2560) ได้ศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการริเริ่มการดำเนินการ ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผนการดำเนินการ และด้านการประเมินผล ส่วนความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับการเข้าร่วมดำเนินงานแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการคือพระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีพระสงฆ์ต้องสร้างเครือข่ายชุมชนใช้ช่องทางการสื่อสารโดยวิธีการประชาสัมพันธ์โดยเลือกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ขั้นตอนที่ 2 การริเริ่มคือวัดและชุมชนต้องจัดตั้งทีมงานจากอาสาสมัครที่มีความศรัทธาและการสรรหา ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนคือ มีการประชุมวางแผนงานทำหนังสืออย่างเป็นทางการและประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเก็บรายละเอียดการดำเนินงานเพื่อเตรียมการประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลคือการพัฒนาจุดเด่นและแก้ไขจุดบกพร่องในครั้งต่อไป และผลการประเมินความเหมาะสมในการดำเนินงานแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

พระมหาสมชาย ปริมุตโตและคณะ (2562) ได้ศึกษา แนวทางส่งเสริมการทำบุญของชาวพุทธตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า การทำบุญ คือ การทำความดีทางกายวาจาและใจ กล่าวโดยย่อมี 3 อย่าง คือ 1) การให้ทาน 2) การรักษาศีล 3) การเจริญภาวนา กล่าวโดยพิสดารมี 7 อย่าง คือ 1) การอ่อนน้อมถ่อมตน 2) การชวนช่วยในกิจที่ชอบ 3) การอุทิศส่วนบุญให้บรรพบุรุษ 4) การอนุโมทนาส่วนบุญ 5) การฟังธรรม 6) การแสดงธรรม และ 7) การทำความเห็นให้ถูกต้อง วิธีการทำบุญของชาวพุทธ ตำบลทุ่งใหญ่ การทำบุญตักบาตรตอนเช้าทุกวัน การทำบุญประเพณีต่างๆ สมทานศีล 5 เพื่อนำไปปฏิบัติ การทำบุญเพื่อชำระกิเลสในจิตใจ เพราะบุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ในโลกลี้และโลกหน้า การทำบุญถวายปัจจัย 4 การจัดงานบุญไม่ฆ่าสัตว์ทำบุญ และมีอบายมุข แนวทางส่งเสริมการทำบุญมี 5 อย่าง คือ 1) การทำบุญด้วยสิ่งของถวายปัจจัย 4 เป็นต้น 2) การทำบุญแบบเจาะจงบุคคล 3) การทำบุญสังฆทานคือการถวายแก่หมู่สงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป 4) การทำบุญด้วยธรรมทานให้ความรู้ทางโลกและทางธรรม 5) การทำบุญด้วยอภัยทานเป็นการไม่สร้างเวรภัยต่อกันมีความปลอดภัยแก่ตนเองและผู้อื่นไม่ถือโทษโกรธกัน

พระไพฑูริย์ อาร์มภรณ์ (2554) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนากรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินงาน การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ ปัจจัยด้านสังคม คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และระยะเวลาพักอาศัยในชุมชน 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนา คือ ควรมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญ ๆ และประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งการจัดบรรยายธรรมโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา และเห็นควรให้ทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางพุทธศาสนาผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ และการจัดทำ CD กิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเผยแพร่ เป็นต้น

จันทิมา พูลทรัพย์ (2558) ได้ศึกษา ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนกรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 30 ปีมากที่สุด และมีสถานภาพสมรสเป็นส่วนมาก ส่วนระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด และมีอาชีพรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนใหญ่ ระดับความมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ส่วนอายุไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

พระปณิธิ ตันติธนาธร (2561) ได้ศึกษา แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดจังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีอาชีพอื่นๆ มีสถานภาพสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน มีประสบการณ์ปฏิบัติธรรมระหว่าง 5-10 ครั้ง แรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคคลที่สบาย เป็นที่สบาย อิริยาบถเป็นที่ ที่พักอาศัยสบาย และความต้องการทางสังคมและความรักอยู่ในระดับ มาก ส่วนความต้องการสร้างความปลอดภัยตนความต้องการความมั่นคง และความปลอดภัย และความต้องการได้รับเกียรติและความภาคภูมิใจ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคลคืออายุสถานภาพรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชน ในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดประดับแตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.5 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของ

พุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดระดับ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเป็นหลบบอยู่ในระดับต่ำที่สุด

อาทิตยา จารุจินดา (2546) ได้ศึกษา พฤติกรรมทางศาสนาของคนในสังคมเมือง : กรณีศึกษาวัดสนามนอกและวัดสนามใน ตำบลวัดชะลอ อำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า วัดสนามนอกและวัดสนามใน เป็นวัดที่มีความแตกต่างกัน โดยวัดสนามนอกเป็นวัดแบบชาวบ้านที่มีการประกอบพิธีกรรมแตกต่าง และเป็นศูนย์กลางในกิจกรรมต่างๆ ของทางราชการ ในขณะที่วัดสนามในเป็นวัดที่เน้นในด้านการศึกษาปฏิบัติธรรมเจริญสติด้วยวิธีการเคลื่อนไหว กิจกรรมของวัดสนามนอกและวัดสนามใน ในรอบปีได้แก่ กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา วัดสนามนอกจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญอื่นๆ นอกเหนือไปจากวันสำคัญทางศาสนา ในการจัดงานของวัดสนามนอก ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ส่วนวัดสนามใน การจัด การต่างๆภายในวัดจะมาจากเจ้าหน้าที่กรรมการวัด ซึ่งมาจากที่ต่างกันในส่วนของคุณสัมพันธ์ของผู้ที่มาวัดนั้น ผู้ที่มาวัดสนามในมีลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ส่วนผู้ที่มาทำบุญที่วัดสนามนอก ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนที่รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จากพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าวัด การเป็นพุทธศาสนิกชน สะท้อนให้เห็นภาพและวิถีชีวิตบางประการของคนในสังคมเมืองดังนี้คือ คนในสังคมเมืองมีความหลากหลาย มีความเป็นปัจเจก มีความเครียดในชีวิต มีเวลาเป็นสิ่งที่กำกับชีวิต คนบางกลุ่มไม่มีหลักประกันในชีวิต บทบาทของวัดสนามนอกและวัดสนามในมีทั้งบทบาทที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไปบ้าง ได้แก่ บทบาทในการพัฒนาคน บทบาทในการสืบทอดประเพณี พิธีกรรม บทบาทในการเป็นที่พึ่งของคนในสังคม บทบาทในการรวมคน บทบาทในด้านการเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆของทางราชการ บทบาทในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อน วัดที่คนในสังคมเมืองต้องการ คือ วัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น ไม่นั่นวัดดู มีพระที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รักษาพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตน สามารถนำคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มาประยุกต์ปรับใช้อธิบายได้ในบริบทของสังคมปัจจุบัน

มนตรี สหชัยรุ่งเรือง (2561) ได้ศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ประเทศไทยของเรามีสารพัดปัญหาสังคมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ซึ่งปัญหาที่เห็นได้ชัดและกระทบกับความเป็นอยู่ของสังคม ซึ่งปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่มีเวลาในการเข้าวัด ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของวัด ปัญหาที่ทำให้ผู้คนห่างไกลกิจกรรมพระพุทธศาสนา คือ ปัญหาคนรุ่นใหม่ใส่ใจกับโลกออนไลน์ทำให้มองศาสนาในด้านลบ ปัญหาความยากจนเป็นเหตุให้ห่างจากกิจกรรมทางศาสนา ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาโควิด 19 ระบาดทำให้เศรษฐกิจและสังคมแย่งลงก่อให้เกิดผลกระทบทางกิจกรรมของศาสนา

สุรัตน์ พักน้อย (2561) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีต่อ พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของข้อมูล ด้านประชากรศาสตร์กับตัวแปรคุณภาพ คือ ประชากรที่มีรายได้และอาชีพแตกต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งประชากรที่มีอาชีพและเพศ แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามเพศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจำนวน 550 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 231 คน

วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ใช้สูตรในการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ระดับความน่าจะเป็นในการสุ่ม คือ 95% ได้ขนาดจำนวนตัวอย่าง 231 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มที่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Probability Sampling) แบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิง ตามความเหมาะสมกับกลุ่มประชากร มีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 0.05)

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{550}{1+550(0.05^2)}$$

$$\text{กลุ่มตัวอย่าง} = 231 \text{ คน}$$

ขั้นที่ 2 คัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่ม ดังนี้

1. เลือกสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งนักศึกษา คณะครุศาสตร์ ตามสาขาทั้ง 17 สาขา

2. แบ่งสาขาวิชาในคณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ในปีการศึกษา 2564 โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีอยู่จำนวน 17 สาขา ตามจำนวนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ในแต่ละสาขาวิชา ออกเป็น 2 ขนาด คือขนาดเล็ก หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษาน้อยกว่า 30 คน มีจำนวน 10 สาขาวิชา และขนาดใหญ่ หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษามากกว่า 30 คนขึ้นไป มีจำนวน 7 สาขาวิชา

ขั้นที่ 3 สุ่มสาขาวิชา ตามขนาดที่แบ่งโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ได้สาขาวิชาขนาดเล็ก 5 สาขา และสาขาวิชาขนาดใหญ่ 5 สาขา

ขั้นที่ 4 สุ่มนักศึกษาจากสาขาวิชาที่ได้รับการสุ่ม โดยคิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนประชากร แต่ละสาขา ได้กลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียด ที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขา

ลำดับ	สาขา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1.	ภาษาไทย	49	35
2.	สังคมศึกษา	49	35
3.	ภาษาอังกฤษ	46	33
4.	พลศึกษา	36	26
5.	นาฏศิลป์ไทย	31	23
6.	ชีววิทยา	28	21
7.	ฟิสิกส์	28	21
8.	เคมี	19	14
9.	อุตสาหกรรมศิลป์	19	14
10.	พุทธศาสนา	12	9
	รวม	317	231

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธรศาสนา

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของวรรณวีร์ บุญคุ้ม (2560) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรี ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1 ฉบับ โดยปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับปัญหาและการวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้กลุ่มทดลองจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน ทางพระพุทธรศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธรศาสนา ได้แก่ เพศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นการสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ได้จัดพิธีกรรมเวียนเทียน ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบหลายตัวเลือก

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านศาสนพิธี
2. ด้านความเชื่อ
3. ด้านเศรษฐกิจ
4. ด้านการศึกษา

ตารางที่ 3.2 ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ

ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ	ระดับความคิดเห็น
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
0.50-1.49	น้อยที่สุด

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยมีผลต่อเยาวชน ในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของวรรณวีร์ บุญคุ้ม (2560) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1 ฉบับ โดยปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับปัญหาและการวิจัย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้กลุ่มทดลองจำนวน 20 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

5. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. รับคืนแบบสอบถามจากนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาจำนวน (คน) และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยมีผลต่อเยาวชน ในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2543 : 21-25) และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลความว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลความว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลความว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลความว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลความว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย	น้อยที่สุด

3. การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยมีผลต่อเยาวชน ในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาจำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยการหาค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) เพื่อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยการแปลความ คือ ถ้า $\text{IOC} \geq 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดวัตถุประสงค์ข้อนั้นจริง
ถ้า $\text{IOC} \leq 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดวัตถุประสงค์ข้อ

1.2 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$[\alpha] = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ α หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
 K หมายถึง จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 $\sum s_i^2$ หมายถึง ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
 s^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้

2.1 สูตรการหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ร้อยละ
	X	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 สูตรการหาค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
N	แทน	จำนวนคน

2.3 สูตรการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum (X - \mu)^2}{N - 1}}$$

S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X	แทน	ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
X^2	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนนในกลุ่ม
N	แทน	จำนวนคน
\sum	แทน	ผลรวม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าที่ (t-test)
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในแต่ละด้านที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อวิเคราะห์สถานภาพโดยแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1-4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	44	19.04
หญิง	187	80.96
รวม	231	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่านักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80.92) ที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 19.04)

ตารางที่ 4.2 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน

วันสำคัญ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วันมาฆบูชา	174	75.32
วันวิสาขบูชา	43	18.61
วันอาสาฬหบูชา	14	06.07
รวม	231	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่านักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนในวันมาฆบูชา (ร้อยละ 75.32) รองลงมาคือ วันวิสาขบูชา (ร้อยละ 18.61) และวันอาสาฬหบูชา (ร้อยละ 06.07)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จำแนกเป็นรายด้าน

โดยภาพรวม

ข้อที่	รายด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
1.	ด้านศาสนพิธี	3.73	1.14	มาก
2.	ด้านความเชื่อ	3.53	1.18	มาก
3.	ด้านเศรษฐกิจ	3.23	1.26	ปานกลาง
4.	ด้านการศึกษา	3.78	1.07	มาก
	รวม	3.56	1.16	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.16) จำแนกเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

ด้านศาสนพิธี พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ด้านศาสนพิธี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.14)

ด้านความเชื่อ พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 1.18)

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.26)

ด้านการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 1.07)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านศาสนพิธี

ข้อที่	ด้านศาสนพิธี	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
1.	เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ	3.95	1.06	มาก
2.	เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมรักษาศีลอุโบสถ	3.43	1.16	ปานกลาง
3.	เพื่อเข้าร่วมฟังธรรมเทศนา	3.39	1.20	ปานกลาง
4.	เพื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้า	3.90	1.14	มาก
5.	เพื่อทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน	3.73	1.12	มาก
6.	เพื่อทำบุญเลี้ยงพระ	3.43	1.03	ปานกลาง
7.	เพื่อไหว้พระ ขอพร	4.01	1.03	มาก
8.	เพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	4.01	0.99	มาก
	รวม	3.73	1.09	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ด้านศาสนพิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 7 เพื่อไหว้พระ ขอพร ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 1.03) ข้อที่ 8 เพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.99) ข้อที่ 1 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.06) ข้อที่ 4 เพื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 1.14) ข้อที่ 5 เพื่อทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 1.12) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านความเชื่อ

ข้อที่	ด้านความเชื่อ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
1.	มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต	3.53	1.19	มาก

2.	มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่ เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิภูสงสาร" หรือ การเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท	3.56	1.12	มาก
3.	ต้องการสมาธิ ความสงบด้านจิตใจ	3.80	1.07	มาก
4.	มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนเปรียบ เหมือนการเพิ่มความสว่างให้ชีวิต ราบรื่นเจริญรุ่งเรือง	3.49	1.13	ปานกลาง
5.	มีความเชื่อว่าได้านิสงส์แรง ซึ่งการเวียน เทียนจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้บุญหนัก หลุดพ้น จากภูมิเปรต เดรัจฉาน อีกทั้งบันดาลให้ จิตพ้นอบายภูมิได้	3.36	1.15	ปานกลาง
6.	เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต	3.84	1.14	มาก
7.	ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ตั้งงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่ มั่นคงในพระพุทธศาสนา	3.74	1.16	มาก
8.	มีความเชื่อว่าการนำหลักธรรมมาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้ชีวิตมีแต่สิ่งดีๆ	3.74	1.10	มาก
9.	วัดที่จัดกิจกรรมเป็นวัดที่มีชื่อเสียง และ เป็นที่รู้จัก	3.12	1.22	ปานกลาง
ข้อที่	ด้านความเชื่อ	\bar{X}	S.D.	ระดับความ คิดเห็นต่อปัจจัย
10	มีพระเกจิอาจารย์ที่ข้าพเจ้าเลื่อมใสศรัทธา	3.10	1.25	ปานกลาง
	รวม	3.52	1.15	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทาง
พระพุทธศาสนาของเยาวชน ด้านความเชื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.52,
S.D. = 1.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วม

กิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต (\bar{X} = 3.84, S.D. = 1.14) ข้อ 7 ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ตงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา (\bar{X} = 3.74, S.D. = 1.16) ข้อที่ 8 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ (\bar{X} = 3.74, S.D. = 1.10) ข้อที่ 2 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิภูสงสาร" หรือการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท (\bar{X} = 3.56, S.D. = 1.12) ข้อที่ 1 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต (\bar{X} = 3.53, S.D. = 1.19) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ
ด้านเศรษฐกิจ

ข้อที่	ด้านเศรษฐกิจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
1.	เพื่อขายดอกไม้ รูป เทียนสำหรับเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	2.81	1.26	ปานกลาง
2.	เพื่อซื้อของฝาก สินค้าที่มาจากหน่วยงานในวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	2.80	1.22	ปานกลาง
3.	เพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ของวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	3.37	1.19	ปานกลาง
4.	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา	3.52	1.18	มาก

5.	เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด	3.62	1.12	มาก
รวม		3.22	1.19	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.22, S.D. = 1.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 5 เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด (\bar{X} = 3.62, S.D. = 1.12) ข้อ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา (\bar{X} = 3.52, S.D. = 1.18) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับ ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ
ด้านการศึกษา

ข้อที่	ด้านการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย
--------	--------------	-----------	------	---------------------------

1.	คุณเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.88	1.04	มาก
2.	เพื่อศึกษาหาประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	3.86	1.03	มาก
3.	เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.83	1.02	มาก
4.	ต้องการเห็นการจัดกิจกรรมของวัด ตามทีวีหรือสื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์	3.63	1.04	มาก
5.	สถานศึกษาพานักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน	3.56	1.17	มาก
6.	เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ	3.89	1.08	มาก
7.	ทำให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา	3.84	1.07	มาก
รวม		3.78	1.06	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.78, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ (\bar{X} = 3.89, S.D. = 1.08)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จำแนกตามเพศ

เพศชาย	เพศหญิง
--------	---------

ปัจจัย	กลุ่มตัวอย่าง			กลุ่มเปรียบเทียบ		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านศาสนพิธี	3.79	1.14	มาก	3.66	1.20	มาก
ด้านความเชื่อ	3.69	1.18	มาก	3.39	1.19	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	3.38	1.13	ปานกลาง	3.10	1.32	ปานกลาง
ด้านการศึกษา	3.90	0.97	มาก	3.64	1.15	มาก
รวม	3.69	1.10	มาก	3.44	1.21	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน ทั้ง 4 ด้าน ของเพศชาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี ($\bar{X} = 3.79$, 1.14) ปัจจัยด้านความเชื่อ ($\bar{X} = 3.69$, 1.18) และปัจจัยด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.90$, 0.97) ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.38$, 1.13) อยู่ในระดับปานกลาง และระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่ ทั้ง 4 ด้าน ของเพศหญิง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.44$, 1.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี (3.66, 1.20)และด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.64$, 1.15) ส่วนที่เหลือมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จำแนกตามเพศ

ปัจจัย	เพศ	จำนวน (n)	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านศาสนพิธี	ชาย	44	3.79	1.14	3.34	.00
	หญิง	187	3.66	1.20		
ด้านความเชื่อ	ชาย	44	3.69	1.18	2.32	.02
	หญิง	187	3.39	1.19		
ด้านเศรษฐกิจ	ชาย	44	3.38	1.13	1.90	.05
	หญิง	187	3.10	1.32		
ด้านการศึกษา	ชาย	44	3.90	0.97	1.63	.10
	หญิง	187	3.44	1.15		
รวม	ชาย	44	3.69	1.10	1.03	.34
	หญิง	187	3.39	1.21		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชน เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเยาวชนที่มีเพศแตกต่างกันความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามเพศ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 231 คน

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มที่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Probability Sampling) แบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิง ตามความเหมาะสมกับกลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของวรรณวีร์ บุญคุ้ม มีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.75 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (T-test) ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ด้านดังต่อไปนี้

1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คือ เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา จำนวน 187 คน (ร้อยละ 80.96) ที่เหลือเป็นเพศชาย เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา จำนวน 44 คน (ร้อยละ 19.04) รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 231 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 10 สาขา ได้แก่ สาขาภาษาไทย 35 คน สังคมศึกษา 35 คน ภาษาอังกฤษ 53 คน พลศึกษา 26 คน นาฏศิลป์ 23 คน ชีววิทยา 21 คน ฟิสิกส์ 21 คน เคมี 14 คน อุตสาหกรรมศิลป์ 14 คน และพุทธศาสนศึกษา 9 คน

1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน ส่วนใหญ่เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนคือ วันมาฆบูชา จำนวน 174 คน ร้อยละ (75.32) รองลงมาคือ วันวิสาขบูชา จำนวน 43 คน (ร้อยละ 18.16) และวันอาสาฬหบูชา จำนวน 14 คน (ร้อยละ 06.07) รวม 231 คน ซึ่งวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เยาวชนให้ความสนใจมากที่สุด คือ วันมาฆบูชา เนื่องจากตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งอยู่นช่วงต้นปี เยาวชนจึงนิยมไปทำบุญ ไปร่วมกิจกรรมเพราะ เพื่อความสิริมงคลตั้งแต่เริ่มต้นและเพื่อความสิริมงคลทั้งปี

2. สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช

ภักฐานครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($=3.56$, $S.D. = 1.16$) จำแนกเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

2.1 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านศาสนพิธี อยู่ในระดับมาก ($=3.73$, $S.D. = 1.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 7 เพื่อไหว้พระ ขอพร ($= 4.01$, $S.D. = 1.03$) ข้อที่ 8 เพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ($= 4.01$, $S.D. = 0.99$) ข้อที่ 1 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ($= 3.95$, $S.D. = 1.06$) ข้อที่ 4 เพื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ($= 3.90$, $S.D. = 1.14$) ข้อที่ 5 เพื่อทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน ($= 3.73$, $S.D. = 1.12$) ส่วนที่เหลือ เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นพิธีกรรมเป็นสิ่งที่คนคิดขึ้นมา มีความมุ่งหวังผลให้เกิดสิ่งดี ๆ ในชีวิต เมื่อไหว้พระขอพรก็หวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ ซึ่งการทำบุญทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “บุญกิริยาวัตถุ” คือการทำบุญ 3 ประเภท ดังนี้ บุญทาน การทำบุญด้วยการให้ทาน บุญศีล การทำบุญด้วยการรักษาศีลและบุญภาวนา การฝึกอบรมจิตให้เจริญด้วยสมาธิและปัญญา

2.2 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านความเชื่อ อยู่ใน ระดับมาก ($= 3.52$, $S.D. = 1.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการ เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อความเป็นสิริมงคล ของชีวิต ($= 3.84$, $S.D. = 1.14$) ข้อที่ 7 ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ดีงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่ มั่นคงในพระพุทธศาสนา ($= 3.74$, $S.D. = 1.16$) ข้อที่ 8 เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ($= 3.74$, $S.D. = 1.10$) ข้อที่ 2 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิภูสงสาร" หรือการเวียนว่ายตาย เกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท ($= 3.56$, $S.D. = 1.12$) ข้อที่ 1 มีความเชื่อว่าการเวียนเทียนจะ เป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต ($= 3.53$, $S.D. = 1.19$) ส่วนที่เหลือ เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อพื้นฐาน ความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มีความเชื่อแบบจิตนิยม ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว ใจสำคัญกว่ากายให้คุณค่าทางจิตใจมากกว่าความสุขสบายที่ได้จากวัตถุและเชื่อว่าคนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจมากกว่าสิ่งแวดล้อม

2.3 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ($= 3.22$, $S.D. = 1.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย การเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในระดับ มาก ได้แก่ ข้อคำถามข้อที่ 5 เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับ

วัด (= 3.62, S.D. = 1.12) ข้อ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา (= 3.52, S.D. = 1.18) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง วัดล้วนมีค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนานั้น นอกจากจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนแล้วยังเป็นการดึงดูดประชาชนจากทั่วทุกสารทิศเข้ามาทำบุญที่วัด นอกจากการกราบไหว้พระขอพร ประชาชนส่วนใหญ่ยังช่วยบริจาคตามจุดบริจาคตามกำลังศรัทธาของตนเองเพื่อช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัดอีกด้วย

2.4 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ในด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก (= 3.78, S.D. = 1.0) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อคำถามข้อที่ 6 เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรมและแนวทางที่พึงปฏิบัติ (= 3.89, S.D. = 1.08) เทศกาลและแหล่งการศึกษาเล่าเรียนทางพระพุทธศาสนาเป็นเทศกาลที่พระภิกษุ สามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนตลอดพรรษา ดังนั้นกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นวันที่พระภิกษุ สามเณรสามารถสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและให้ได้เรียนรู้ ให้เข้าใจถึงความสำคัญของวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา

2.5 สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ ปัจจัย ทั้ง 4 ด้าน ของเพศชาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 3.69, S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี (= 3.79, 1.14) ปัจจัยด้านความเชื่อ (= 3.69, 1.18) และปัจจัยด้านการศึกษา (= 3.90, 0.97) ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (= 3.38, 1.13) อยู่ในระดับปานกลาง และ ของเพศหญิง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (= 3.44, 1.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านศาสนพิธี (3.66, 1.20) และด้านการศึกษา (= 3.64, 1.15) ส่วนที่เหลือเยาวชนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

3. สรุปผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า เยาวชนระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเยาวชนที่มีเพศแตกต่างกันความคิดเห็นต่อปัจจัยการ

เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกันทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านศาสนพิธี 2) ด้านความเชื่อ 3) ด้านเศรษฐกิจ 4) ด้านการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามลำดับ ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยประเด็นการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านศาสนพิธี ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นของเยาวชนเพศชายและเพศหญิงในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา คือ ด้านศาสนพิธี โดยพบว่าเยาวชนมีความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนเพื่อไหว้พระขอพร เพื่อช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ เพื่อทำบุญ ตักบาตรในตอนเช้า และเพื่อทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา และถวายสังฆทาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจันทิมา พูลทรัพย์ ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนกรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ระดับความมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุดที่มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ส่วนอายุไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญที่ระดับนัยสำคัญ .05

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

จากผลการวิจัยพบว่า เยาวชนเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านศาสนพิธี ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา พบว่า เยาวชนเพศชายและเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ต่างกัน โดยพบว่า ปัจจัยด้านศาสนพิธีที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทาง

พระพุทธศาสนาของเทศหญิงเพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ ส่วนเพศชายเพื่อไหว้พระขอพร ปัจจัยด้านความเชื่อที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเทศหญิงเชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต ส่วนเพศชายเพื่อความเป็นที่มงคลของชีวิต ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเทศหญิงเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด ส่วนเพศชายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษาที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเทศหญิงเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ ส่วนเพศชายเพื่อศึกษาหาประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความแตกต่างกันทางด้านความเชื่อในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน การเข้าร่วมศาสนพิธีทางศาสนา ด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องของกิจกรรมทางศาสนา และการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเวียนเทียน กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเทศหญิง หากมีช่วงวัยที่แตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมเวียนเทียนแตกต่างกัน จึงทำให้มีระดับความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนโดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรัตน์ พักน้อย ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีต่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของข้อมูลด้านประชากรศาสตร์กับตัวแปรคุณภาพ คือ ประชากรที่มีรายได้และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งประชากรที่มีอาชีพและเพศ แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านศาสนพิธี จากการผลการศึกษาพบว่าเยาวชนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนด้านศาสนพิธี ดังนั้น โรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทาง

พระพุทธศาสนาควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ต่อไป มีจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนหรือเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเวียนเทียน จัดพิธีกรรมที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย

1.2 ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ จากการผลการศึกษาพบว่าเยาวชนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนเพราะต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ควรเข้ามาบริหารจัดการ สนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาขายของ เพื่อช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวให้กับวัดนั้นๆ ได้มีประชาชนเข้ามาท่องเที่ยวและได้ทำบุญ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของเยาวชนในการมาท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนที่ทางวัดได้จัดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปสำหรับผู้ที่มีความสนใจ อยากค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถดึงดูดเยาวชนให้ เข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมวันเข้าพรรษา กิจกรรมสวดมนต์ทุกวันพระ กิจกรรมทำบุญตักบาตร เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2550). วันมาฆบูชา แนวทางการปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____ . (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

แก้ว ชิตตะชบ. (2555). พุทธศาสนพิธี กุศลพิธีของชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2559). เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่4. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2549). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอ็คทีฟพรีน จำกัด.
- โชติกา ธรรมวิเศษ. (2561). **จิตวิทยาทั่วไป**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ฐิติรัตน์ เกิดหาญ. (2555). **วันสำคัญของไทย**. ปทุมธานี: บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด.
- ณัฐพรหม อินทยศ. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา**. เพชรบูรณ์: สถาบันการพลศึกษา.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2545). **การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นัชพล คงพันธ์. (2563). **พิธีกรรมทางศาสนากับการปฏิบัติศาสนกิจยุคโลกาภิวัตน์**. นครสวรรค์: วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์.
- นุชลี อุภัย. (2558). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัททวิ.พรีนซ์ 1991 จำกัด.
- นจรกิจ สุขเจริญ. (2564). **การปฏิบัติตนในศาสนพิธี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.dltv.ac.th [28 มกราคม 2556].
- นราพัชร เพชรมณี. (2564). **การเวียนเทียน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.library.go.th [28 มกราคม 2556].
- ปัญญา สละทองตรง. (2552). **วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ส่งเสริมประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ประยุทธ์ ไทยธานี. (2555). **แรงจูงใจในการเรียน**. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. (2555). **วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์นิติธรรมการพิมพ์.
- ไพฑูริย์ ยิ้มทอง. (2546). **ศาสนพิธีทางพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.พ).
- พระพรหมญาณคุณากรณ์. (2555). **ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญของไทย**. นครปฐม: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระวิสุทธิสุตคุณ. (2563). **เส้นทางบุญ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์
- มหาเถรสมาคม สำนักนายกรัฐมนตรีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. (2561). **วันวิสาขบูชา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2562). **มารยาทไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ลักขณา ศรีวัฒน์. (2557). **จิตวิทยาสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- เมธา วิทยกุล. (2547). **พิธีกรรมไทย**. สงขลา: สำนักพิมพ์ เทมการพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). **ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977).
- สมบัติ จำปาเงิน. (2547). **วันสำคัญของเรา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

-รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

-หนังสือขอความอนุเคราะห์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยพล ธงภักดี	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. อาจารย์โยธิน มหา	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. อาจารย์ชินวัชร นิลเนตร	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หนังสือขอความอนุเคราะห์

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่ วันที่ 15 พฤษภาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยพล ธงภักดี

เนื่องด้วย นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง รหัสนักศึกษา 6180120107 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว

ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำขึ้นนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุชาติ พิมพ์พันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่ วันที่ 15 พฤษภาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์โยธิน มาหา

เนื่องด้วย นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง รหัสนักศึกษา 6180120107 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ ขึ้นนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับ รายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุชาติ พิมพ์พันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่ วันที่ 15 พฤษภาคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ชินวัชร นิลเนตร

เนื่องด้วย นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง รหัสนักศึกษา 6180120107 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ

ชั้นนี้มีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับ รายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุชาติ ทิมพ์พันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ภาคผนวก ข

-แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
 ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
 ของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอ แนะ
		+1	0	-1	
ปัจจัยด้านศาสนพิธี					
1.	เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ	/			
2.	รักษาศีลอุโบสถ	/			
3.	ฟังธรรมเทศนา	/			
4.	ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า	/			
5.	ทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน	/			
6.	ทำบุญเลี้ยงพระ	/			
7.	เพื่อไหว้พระ ขอพร	/			ตัดเพื่อ ออก

8.	เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	/			ตัดเพื่อ ออก
ปัจจัยด้านความเชื่อ					
1.	เชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต	/			
2.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิฏสงสาร" หรือการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท	/			
3.	ต้องการสมาธิ ความสงบด้านจิตใจ	/			
4.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเปรียบเหมือนการเพิ่มความสุกสว่างให้ชีวิตราบรื่นเจริญรุ่งเรือง	/			

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอ แนะ
		+1	0	-1	
5.	เชื่อว่าได้อานิสงส์แรง ซึ่งการเวียนเทียนจะทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้บุญหนัก หลุดพ้นจากภุมิเปรต เดรัจฉาน อีกทั้งบันดาล ให้จิตพ้นอบายภูมิได้	/			
5.	เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต	/			
6.	ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ตั้งงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่ มั่นคงในพระพุทธศาสนา	/			
7.	เชื่อว่าถ้านำหลักธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ ชีวิตมีแต่สิ่งดีๆ	/			
8.	วัดที่จัดกิจกรรมเป็นวัดที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก	/			
9.	มีพระเกจิอาจารย์ที่ข้าพเจ้าเลื่อมใสศรัทธา	/			
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ					
1.	เพื่อขายดอกไม้ ธูป เทียนสำหรับเข้าร่วมพิธีกรรมเวียน เทียน	/			

2.	เพื่อซื้อของฝาก สินค้าที่มาจำหน่ายในวัดที่จัดกิจกรรม เวียนเทียน	/			
3.	เพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ของวัดที่จัดกิจกรรมเวียน เทียน	/			
4.	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา	/			
5.	เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด	/			
ปัจจัยด้านการศึกษา					
1.	คุณเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอน ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	/			

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอ แนะ
		+1	0	-1	
2.	เพื่อศึกษาหาประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียน เทียน	/			
3.	เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	/			
4.	ต้องการเห็นการจัดกิจกรรมของวัด ตามทีวีหรือสื่อ ออนไลน์ประชาสัมพันธ์	/			
5.	สถานศึกษาพานักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน	/			
6.	คุณครูให้คะแนนพิเศษถ้าไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน		/		
7.	เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วัน มาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้ง หลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ	/			
8.	ทำให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา	/			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)..... *ชยพล ธงภักดี*

(ผศ.ดร.ชยพล ธงภักดี)

ผู้เชี่ยวชาญ

10/2/65

แบบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
 ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
 ของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ปัจจัยด้านศาสนพิธี					
1.	เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ	/			
2.	รักษาศีลอุโบสถ	/			
3.	ฟังธรรมเทศนา	/			
4.	ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า	/			
5.	ทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน	/			
6.	ทำบุญเลี้ยงพระ	/			
7.	เพื่อไหว้พระ ขอพร	/			
8.	เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	/			
ปัจจัยด้านความเชื่อ					

1.	เชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต	/			
2.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิภูสงสาร" หรือการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท		/		
3.	ต้องการสมาธิ ความสงบด้านจิตใจ	/			
4.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเปรียบเหมือนการเพิ่มความสุขสว่างให้ชีวิตราบรื่นเจริญรุ่งเรือง	/			
5.	เชื่อว่าได้อานิสงส์แรง ซึ่งการเวียนเทียนจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ บุญหนัก หลุดพ้นจากภูมิเปรต เตรัจฉาน อีกทั้งบันดาลให้ จิตพ้นอบายภูมิได้		/		

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
6.	เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต	/			
7.	ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ดีงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา	/			
8.	เชื่อว่าถ้านำหลักธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ชีวิตมีแต่สิ่งดีๆ	/			
9.	วัดที่จัดกิจกรรมเป็นวัดที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก		/		
10.	มีพระเกจิอาจารย์ที่ข้าพเจ้าเลื่อมใสศรัทธา		/		
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ					
1.	เพื่อขายดอกไม้ ธูป เทียนสำหรับเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน		/		
2.	เพื่อซื้อของฝาก สินค้าที่มาจำหน่ายในวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	/			
3.	เพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ของวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	/			
4.	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา		/		

5.	เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด	/			
ปัจจัยด้านการศึกษา					
1.	คุณเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	/			
2.	เพื่อศึกษาหาประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	/			

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
3.	เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	/			
4.	ต้องการเห็นการจัดกิจกรรมของวัด ตามทีวีหรือสื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์	/			
5.	สถานศึกษาพานักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน		/		
6.	คุณครูให้คะแนนพิเศษถ้าไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน			/	
7.	เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ		/		
8.	ทำให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา	/			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(อาจารย์โยธิน มหา)

ผู้เชี่ยวชาญ

10/2/65

แบบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ
 ปัจจัยที่มีผลต่อเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียนทางพระพุทธศาสนา
 ของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ปัจจัยด้านศาสนพิธี					
1.	เข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียนในตอนค่ำ	/			
2.	รักษาศีลอุโบสถ	/			
3.	ฟังธรรมเทศนา	/			
4.	ทำบุญตักบาตรในตอนเช้า	/			
5.	ทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน	/			
6.	ทำบุญเลี้ยงพระ	/			
7.	เพื่อไหว้พระ ขอพร	/			
8.	เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	/			
ปัจจัยด้านความเชื่อ					
1.	เชื่อว่าการเวียนเทียนจะเป็นแสงสว่างในนำทางชีวิต	/			

2.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเป็นสิ่งที่เตือนสติให้ตระหนักถึง "วิฏฐังสสาร" หรือการเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้ใช้ชีวิตไม่ประมาท	/			
3.	ต้องการสมาธิ ความสงบด้านจิตใจ			/	
4.	เชื่อว่าการเวียนเทียนเปรียบเหมือนการเพิ่มความสุกสว่าง ให้ชีวิตราบรื่นเจริญรุ่งเรือง		/		
5.	เชื่อว่าได้อ่านสังส์แรง ซึ่งการเวียนเทียนจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ บุญหนัก หลุดพ้นจากภูมิเปรต เดรัจฉาน อีกทั้งบันดาลให้ จิตพ้นอบายภูมิได้	/			

ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
6.	เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต	/			
7.	ทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่ตั้งงาม เกิดคุณธรรม และมีศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา			/	
8.	เชื่อว่าถ้านำหลักธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ชีวิตมีแต่สิ่งดี ๆ	/			
9.	วัดที่จัดกิจกรรมเป็นวัดที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก	/			
10.	มีพระเกจิอาจารย์ที่ข้าพเจ้าเลื่อมใสศรัทธา	/			
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ					
1.	เพื่อขายดอกไม้ ธูป เทียนสำหรับเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	/			
2.	เพื่อซื้อของฝาก สินค้าที่มาจำหน่ายในวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	/			
3.	เพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ของวัดที่จัดกิจกรรมเวียนเทียน	/			
4.	เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนา	/			
5.	เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับวัด	/			

ปัจจัยด้านการศึกษา					
1.	คุณเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา		/		
2.	เพื่อศึกษาหาประสบการณ์จากการเข้าร่วมพิธีกรรมเวียนเทียน	/			

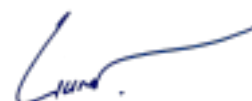
ข้อ	รายการพิจารณา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
3.	ต้องการเห็นการจัดกิจกรรมของวัด ตามทีวีหรือสื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์	/			
4.	ต้องการเห็นการจัดกิจกรรมของวัด ตามทีวีหรือสื่อออนไลน์ประชาสัมพันธ์		/		
5.	สถานศึกษาพานักศึกษาไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน	/			
6.	คุณครูให้คะแนนพิเศษถ้าไปเข้าร่วมกิจกรรมเวียนเทียน	/			
7.	เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรม และแนวทางที่พึงปฏิบัติ	/			
8.	ทำให้เกิดความศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา		/		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(อาจารย์ชินวัชร นิลเนตร)

ผู้เชี่ยวชาญ

10/2/65

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : นางสาวนฤมล ชอบทดกลาง
 วัน/เดือน/ปีเกิด : 4 มกราคม 2542
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 216/3 ถ.พลแสน ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
 รหัสไปรษณีย์ 30000

- การศึกษา : พ.ศ.2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
จากโรงเรียนสุนนารีวิทยา อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา
- การศึกษาปัจจุบัน : กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

